

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra pedagogiky

Diplomová práce

HUMOR V BRITSKÝCH ZVUKOVÝCH KOMEDIÍCH V POROVNÁNÍ S NĚKTERÝMI ČESKÝMI FILMOVÝMI PŘÍKLADY

Vedoucí práce: Prof. Dr. Gabriel Švejda, CSc.

Autor práce: Bc. Gabriela Mádlo, Dis.

Studijní obor: Pastorační a sociální asistent

Ročník: IX.

2010

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s par. 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách

21. března 2010

vlastnoruční podpis autora diplomové práce

Děkuji vedoucímu diplomové práce prof. Dr. Gabrielu Švejdovi, CSc. a konzultantovi Mgr. Borisi Jachninovi za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Obsah

Úvod	6
1. Co je to komedie?	8
1.1 Filmová komedie	10
1.2 Struktura komediálního příběhu	13
a) Protasis	13
b) Epitasis	16
c) Catastasis	16
d) Catastrophe	18
2. Situace kinematografie nejen v Anglii ve 30. až 50. letech 20.století	20
2.1 Gainsborough Pictures a Gaumont-British Pictures Corporation	25
2.1.1 Jack Hulbert a jeho tvorba	26
2.1.2 Frašky z divadla Aldwych na plátně	27
2.1.3 Will Hay	29
2.1.4 Crazy Gang	34
2.1.5 Tommy Handley	38
2.1.6 Arthur Askey	40
2.1.7 Jessie Matthews	40
2.2 Ealing Studios	41
2.2.1 Will Hay v Ealing Studiích	41
2.2.2 Gracie Fields	43
2.2.3 George Formby	44
2.2.4 Ostatní produkce	45
2.3 Rank Organisation	46
2.4 Česká scéna	47
2.4.1 Lamač - Ondráková - Wasserman - Heller	48
2.4.2 Vlasta Burian - Jaroslava Marvan - Čeněk Šlégl	49
3. Češi a Češky nezapomenutelně zapsaní do britské kinematografie	
3.1 Anny Ondráková	50
3.2 Herbert Lom	51
3.3 Karel Reisz	53
3.4 Otto Heller	55
3.5 Jana Boková	56
3.6 Jiří Weiss	56
3.7 Edita Brychta	57

4. Styly komedie	
4.1 “Slapstick”, “farce “ a “burlesque”	57
4.2 “Screwball” - vliv Hollywoodu v české kinematografii	59
4.3 Romantická komedie	62
4.4 Parodie	65
4.4.1 Anglická parodie	65
4.4.2 Carry On fenomén	66
a) Ranné období	67
b) Klasické období	69
c) 70. léta	70
4.4.3 Česká parodie	71
4.5 Satira	72
4.5.1 Ealing Studios	74
4.5.2 Osvobozené divadlo	76
Závěr	77
Seznam použitých zdrojů	79
Abstrakt	80

Humor určuje lidskou podobu. Ne vnější, ale vnitřní, protože člověk je obvykle takový, jaký druh humoru uznává a jaký se mu líbí." Jirina Šejbalová

Úvod

Z názvu je patrné, že se zde budu zabývat převážně smíchem, bláznivými scénami plných slovních i předmětných přestřelek a záměn, satirou a parodií a to vše z pohledu české ale hlavně anglické kinematografie, neboť předpokládám, že česká komedie je známější a vžitější než ta britská. Někdo by mohl namítnou, že téma nedává smysl z hlediska politického, neboť český film existoval v rámci Československa až do roku 1992, takže bych měla věnovat také svou pozornost slovenskému filmu. Britskými komedii mám na mysli převážně filmy hlavního proudu a největších producentůských organizací či společností. Z toho vyplývá jediné, nebudu se zabývat komedii vzniklými ve Walesu, Skotsku a Severním Irsku. Proč jsem se tak rozhodla? Odpověď je zcela prostá: *Neboť to je v nadlidských silách jen nastínit a naznačit veškerou filmografii všech výše zmíněných národů v rozmezí této práce.*

Ráda bych se zde ospravedlnila z výběru tohoto tématu, o jehož zpracování jsem přemýšlela několik měsíců, než jsem se pevně rozhodla se do této látky pustit. Víím, že studuji na teologické fakultě a jsem v procesu ukončení magisterského oboru sociální a pastorační asistent, proto by se jistě ode mě očekával trošku jiný výběr tématu ke zpracování diplomové práce než právě mapování kinematografie.

Mým původním plánem byl pohled a následný rozbor vysílaných výchovných pořadů v anglické a české televizi, jenže některé zajímavé programy se přestaly vysílat dřív, než jsem měla alespoň několik kopií jednotlivých dílů a dostupnost českých pořadů byl problematictější víc než jsem si původně myslela. Takže několik měsíců práce jsem zahodila a začala přemýšlet o alternativě.

Neboť mě vždycky fascinovalo umění filmařů, herců a hereček, komiků a komiček rozesmát publikum v mnoha případech až k pláči, volba náhradního tématu byla jasná. Filmy pro pamětníky - hlavně komedie mi byly představeny již jako malé holce. Neděli co neděli jsem díky mé drahé babičce trávila stejně, ale kouzelně a radostně. Neboť ve mě babička pěstovala lásku

k rozhlasovému vysílání a k filmu. Především mám na mysli jednu hodinu po nedělním obědě, kdy většina lidí po jídle odpočívá a posluchačům rádia se z přijímače ozve hlas moderátora, který oznámí název nedělní pohádky. Bez pohádky v rádiu a bez filmu pro pamětníky nebyla pro mě neděle tou pravou nedělí. V ten den naše rodina trávila odpoledne u babičky a dědečka, a protože dospělí si potřebují taky popovídat chvilku bez zvědavých dětských uší a očí, babička mě brzy začala seznamovat s českými herečkami, ať už krásnými dívkami, jakými byly Anny Ondráková, Nataša Gollová, Adina Mandlová, Eva Ferbasová či Lída Baarová nebo Hana Vítová, také mě upozornila na výborné výkony Zdeňky Baldové, Růženy Šlemrové, Antonie Nedošínské či Růženy Naskové. Pomalu jsem se zamilovávala do elegantů stříbrného plátna, kterými byli v mých očích Raoul Schránil se svými uhrančivé pohledy, Karel Lamač a jeho nesmělé úsměv, Oldřich Nový oplývající kouzelnými slovíčky, nešika a popleta Hugo Haas či švihák Jiří Dohnal. Také jsem si všimla a z plných plic smála výborným dialogům Krále komiků, Vlasty Buriana, ale také jeho filmovým kolegům Theodorem Pištěkem počínaje, přes Čeňka Šléglu až po Jaroslava Marvana či Václava Trégla, Ference Futuristu, Sašu Rašilova a další, na které jsem zapomněla.

Dalším důvodem pro toto téma je také fakt, že anglické komedie nejsou tak známé v českém prostředí, proto jsem si myslela, že by čtenáře mohla zajímat filmová historie převážně britských komedií.

Svou práci jsem se rozhodla rozdělit do několika částí. Po úvodu do práce následuje teoretický úvod do žánru komedie, ve kterém se zběžně pozastavuji nad historií tohoto divadelního, literárního a filmového žánru. Tato kapitola je zakončena rozvedením a vysvětlením struktury komedie. Druhá kapitola nastiňuje anglickou produkci a pro komedii obzvláště důležité produkční společnosti - převážně je tím myšlena výroba filmů v Gainsborough studiích a Gaumont studiích, Ealing studií či pod záštitou Rankovy společnosti, kde na konce je ještě menší podkapitola věnující se českému filmu v dané době. Třetí kapitola se snaží vypátrat několik českých hvězd filmového průmyslu, které se prosadily či alespoň zaleskly na britském filmovém nebi. Čtvrtá v řadě je kapitola týkající se důležitých typů komedie, kterými jsou beze sporu “slapstick”, “burlesque”, “farce” - jedním slovem frašky a grotesky, dále je to “screwball”

nebo-li bláznivá komedie, následuje romantická komedie, ale také tu je místo na krátké seznámení se satirou a parodií jak z anglického tak i z českého úhlu. Poté následuje už jen krátký závěr.

Během jednotlivých kapitol se čtenář seznámí hlavně s britskými filmy, ale pro srovnání se v textu objevují také české příklady. Není to proto, že by nebylo co říci o českém filmu, ale spíš jde o fakt, že anglický film je méně zmapovaný. Na první pohled se tak může zdát, že jsem úmyslně vynechávala výborné české snímky nebo jsem na ně zapoměla.

Svou pozornost upírám ke zvukovému filmu, neboť němý film byl v rámci komedií charakterizován hlavně slapstickem, ostatní typy se mohly zrodit až se zvukovou érou. V britských filmech se dostávám až do éry Monty Pythonovského fenoménu a v českém filmu se snažím lehce kopírovat stejné období, to znamená, že končím během první poloviny 80. let 20.století. V následujících letech se totiž nedá mluvit v rámci britského filmu o žádných výrazných hereckých fenoménech v rámci filmu, neboť vedení převzala televizní produkce, kde již od 70.let vznikalo mnoho situačních komedií. Je zde sice velmi výrazná osobnost Rowana Atkinsona ztvárňujícího Mr. Beana, ale to je právě v rámci televizního seriálu Mr. Bean. Vzhledem k tomu, že toto není téma mého bádání, na následujících stránkách se této osobnosti nevěnuji.

Mým hlavním cílem bádání je zjistit, zda se český humor a vtip použitý v komediích dá nějakým způsobem srovnat s tím anglickým, jestli je vůbec možné porozumět anglickým filmům a dokonce se jim i z plných plic zasmát. Nebo je ten anglický humor opravdu tak suchý, sarkastický a plný ironie, že při sledování se českému divákovi ani trošku nezkříví ústa tak, aby alespoň trošku připomínala úsměv? Poněvadž se jedná o film, musela jsem použít metodu pozorování a následnou analýzu děje, dialogů, ale také akcí. Proto se v textu objevuje popis situací, překlad dialogů, vylíčení děje snímku jako pomůcka čtenáři pochopit film.

1. Co je to komedie?

Toto slovo je jistě každému dobře známé, neboť ať chce či ne, každý se nejméně jednou v životě setkal s tímto filmovým žánrem a buď si ho zamiloval či naopak.

Pojem komedie má původ v řeckém κωμωδία, což znamenalo původně jakoukoliv humornou rozpravu či řeč za účelem pobavit. *Kōmōidía* je složeninou buď slova *kōmos* - hostina, hody, veselit se nebo κώμη *kōmē* - vesnice a slova ᾠδή *ōidē* - zpívat. Je možné, že samo slovo *κῶμος* je odvozeninou z κώμη, a původním významem byla vesnická hostina. Přídavné jméno komický, směšný z řeckého κωμικός *kōmikós*, je vyloženě odvozeninou z komedie a tím pádem k ní také patří, všeobecně znamená to, co vyvolává smích. Toto slovo se dostalo do moderního jazyka přes latinské *comoedia* a italské *commedia* a časem získalo mnoho významů či lépe se rozvinula v mnoho typů jako například satira, groteska, fraška, parodie - všechna tato slova se týkají komedie.

Komedie byly součástí oslav boha Dionysa, boha vína a plodnosti. V Aténách každý rok probíhaly dvě oslavy jako určité díkůvzdání tomuto bohu. Aristoteles mluvil ve svém díle *Poetika* o komedii jako o jednom ze čtyř žánrů v literatuře. Vedle komedie ještě popsal tragédii, epiku a lyriku. Aristoteles definuje typický vzorec každé komedie takto: Začínají z pravidla popisem “ošklivého” muže, který nedokáže nic udělat správně. Na konci příběhu “ošklivý” muž získá “krásnou” dívku či ženu nebo cokoliv jiného, oč usiloval od začátku příběhu. Vyskytuje se zde také element nadpřirozena, magična způsobené řeckými bohy. Obsahuje nerealistické ztvárnění reálna. Podle tohoto vzorce se může chápat Homérova *Odyssea* jako jedna z nejstarších komedií vůbec. Dále se z Aristotelovi *Poetiky* dozvídáme, že *comedie* má původ ve falických písních, které byly součástí oslav boha Dionysa, také dále dodává, že počátky komedie jsou temné a nejasné, neboť již od zrození komedie nebyla brána vážně tak jak tragédie.

O tom, že tento literární a divadelní žánr byl však v oblibě již ve starém Řecku svědčí i to, že Aristophanes¹, dramatik, ve své době napsal čtyřicet komedií a jedenáct z nich přežilo až do dnes.

¹ Aristophanes, 446-386 př. Kristem, byl nazván jako největší dramatik komických her a také se nazývá “otec komedie” nebo “princ antické komedie”, dochované hry: *Acharňané*, *Jezdci*, *Vosy*, *Mír*, *Oblaka*, *Ptáci*, *Lysistrata*, *Ženy slaví Thesmoforie*, *Žáby*, *Ženský sněm*, *Bohatství*

Když se Aristotelova Poetika přeložila do staré syrštiny ve středověkém islámském světě, čímž se toto dílo stalo pramenem bádání arabských spisovatelů a islámských filosofů, dostalo se slovo humor a komedie i do arabského světa. Například známí středověcí filosofové Al-Farabí², Avicenna³ a Averroes⁴ se věnovali Aristotelovu odkazu.

Dante Alighieri použil toto slovo komedie pro svoje dílo “Božská Komedie” - La Divina Commedia, ve kterém jsou tři epické básně rozděleny na Peklo (Inferno), Očistec (Purgatorio) a Ráj (Paradiso), děj se má odehrávat o Velikonocích roku 1300. Nazval toto dílo komedií právě kvůli dobrému konci. Jak čas plynul, tento termín se stále více chápal jako jakékoliv vystoupení, jehož úkolem bylo rozesmát publikum.

1.1 Filmová komedie

V typické filmové komedii jako žánru musíme počítat s formální různorodostí, ve které jsou zastoupeny dvě nejdůležitější pravidla - šťastný konec a plození smíchu. Šťastný konec a smích mohou existovat jak v kombinaci tak i nezávisle na sobě v oddělných kontextech. Zatímco šťastný konec se váže na samotný příběh, formy vyvolávající smích ne - je tím myšlena vtipná pointa, jakékoliv vtipkování, žert, což může být součástí jakéhokoliv žánru, ale stále to nezmění žánr v komedii, ani se několika vtipy v ději nestane celé dílo komediálním. Všeobecně řečeno z komedie se špatným koncem může stát například černá komedie, která často číší satirou - jak je tomu ve filmu *Ladykillers* a na druhé straně se může i do melodramatu dostat vtip jako izolovaný odlehčující element v určité napjaté chvíli, ovšem celý nádech filmu to vůbec nezmění. Do filmu se však již dostal pojem komedie-drama nebo dramedie, což obsahuje stejnou část humoru a napětí - jak je to patrné například ze seriálů *Ošklivka Betty* nebo *Zoufalé manželky* a tak podobně. Na základě stereotypů týkajících se komedií je známo, že se často děj odehrává mezi nižší třídou, v životech

²Al-Farabí, celým jménem Abū Naṣr Muḥammad al-Fārābī žil v letech 872-951, narodil se v dnešním Kazachstanu, celý život strávil v Bagdádu a zemřel v Damašku. V Evropě byl znám také pod jménem Alfarabius. Zabýval se logikou, hudbou, psychologíí, filosofií, sociologií a astronomií.

³ Avicenna, celým jménem Abū Alī Sīnā, žil v letech 980-1037 v dnešním Iránu, byl významným lékařem, filozofem, astronomem, chemikem, petem, psychologem a lékařem. Byl ovlivněn Al-Farabim

⁴ Averroes, celým jménem Abū 'l-Walīd Muḥammad ibn Aḥmad ibn Rushd, narodil se v Córdobě 1126 a zemřel v Marrakeshi 1198, věnoval se filozofii, právu, matematice, medicíně a fyzice.

obyčejných lidí. Další ze stereotypů popisuje komedii jako přirozeně rozvratnou. Zákon pravděpodobnosti blíže určuje oddanost k sociokulturním normám jako podmínku, která vymezuje vykreslení postav, příběhu a celé zápletky. To také určuje lpění na estetických normách a zvyklostech, podle kterých jsou postavy ztvárněné a příběhy zobrazené v jakékoliv pravděpodobné situaci. Tato věrnost estetickým hodnotám jako podmínka ztvárnění je obecně rozpoznatelná i vhodná. Ovšem komedie také operuje s dalším nezbytně důležitým znakem, kterým je okamžik překvapení v evhodnou dobu za účelem nás rozesmát. Využívají abnormalit jak sociokulturních tak i těch pravidel a norem, které určují další žánry. Proto v případě komedie se vyžaduje všeobecná úmluva sociálního a estetického indexu. Je to tedy stěžejní překvapující, že se komedie tak pravidelně zaplétá do znázornění toho a těch, co vládnoucí třída a “bezúhonní” a “počestní” občané společnosti mohou hodnotit jako abnormální a úchylné. Komedie znázorňuje okoliv od jejich životů, postojů, chování, mluvy přes cokoliv jiného, co by mohlo být spojené s touto abnormální vrstvou a co by na plátně vypadalo aspoň trochu nevhodně. V jistých případech jde komedii v tomto bodě příliš daleko, ale to je faktor, na který divák často čeká. Vzpomeňme na tomto místě na absurdní situace Mr. Beana.

Historicky, formy komedie zahrnují vyprávění, novely, hry, *comedia erudita*, *commedia dell'arte*, slapstick, screwball, *comedy of manners*, droll, pantomime, jednoaktovky, frašky, pře.

Jedna ze slovníkových definic komedie zní takto: “Jeden ze základních žánrů dramatu, usilující o vyvolání komického účinku zobrazením veselých, komických a směšných stránek skutečnosti. Snaží se postihnout nedostatky, vady a společenskou nepřiměřenost charakterů postav (komedie charakterů) nebo se soustřeďuje na zobrazení neočekávaných komických zápletek, nedorozumění a záměn (komedie situační). Kombinací těchto dvou linií, stejně jako mírou uplatnění komické nadsázky, satirických, parodických i groteskních postupů, vznikla řada významově specifických modifikací komedie....”

Již od Aristotela komeích tříd. To znamená, e se týká obyčejných lidí, těch, jejichž společenská síla prakticky nic neznamená nebo se týká jen malé komunity. Komedie představuje životy lidí, jejichž chování, způsoby a hodnoty jsou vládnoucí vrstvou hodnoceny jako triviální až vulgární. Typickou ukázkou

jsou němé gag-filmy, tradiční grotesky, Carry On série, televizní představitelé jako Arthur Haynes a Benny Hill, situační komedie Porridge, Steptoe a Syn, Dokud nás smrt nerozdělí, první český sitkom Taková normální rodinka, Chalupáři, Felix Holzmann, Vladimír Menšík a podobně. Samozřejmě toto pravidlo není nezvratné ani definitivní. Komedie se týká především každodenního života.

Pro ilustraci uvádím také reprezentanty vyšších tříd. Na příklad v Shakespearových komediích jsou hlavními hrdiny také šlechtici, jak je patrné z komedie Večer tříkrálový, také i Zkrocení zlé saně, dále filmy *Holiday* z roku 1938, televizní seriály jako *Blackadder* s Rowanem Atkinsonem v hlavní roli, kde v jedné sérii vystupuje jako šlechtic nebo seriál československé televize *Byli jednou dva písaři* z roku 1972.

Samozřejmě při výrobě komického efektu se používá i jiných prostředků než jen slovních či fyzických. Různé úhly kamery mohou celou situaci ještě zvýraznit, hyperbolickým střihem či přiblížením, zpomalením, zrychlením a dalšími efekty se komičnost posune zcela do jiného prostoru a podpoří celou akci, aby vypadala třeba ještě bláznivěji.

V komedii žánru jako takovém můžeme najít snímky, kde se komedie smíchala s dalšími žánry. V kombinaci s muzikálem vzniká hudební komedie jakou je v české kinematografii například *Fantom Morrisvillu* Bořivoje Zemana z roku 1966, *Kdyby tisíc klarinetů* (1964) patří také mezi hudební komedie, tato je československá v plném slova smyslu, neboť je režírovaná Slovákem Janem Roháčem a Čechem Vladimírem Svitáčkem. *Dáma na kolejích*⁵ z roku 1966 režiséra Ladislava Rychmana upadla v zapomnění, podobně asi jako *Třicet panen a Pythagoras*⁶. Známé jsou také kriminální komedie například *Adéla ještě nevečeřela*⁷. Je zde taky žánr hororová komedie, kam patří film *Shaun of the Dead* režiséra Edgara Wrighta z roku 2004. O zastoupení české či československé hororové komedie se postaral film *Tajemství hradu v Karpatech*⁸, který by se ovšem mohl také svým dějem řadit do sci-fi komedií, kde nalezneme snímky jako

⁵ Hlavní roli zde ztvárnili například Radoslav Brzobohatý, František Peterka, Jiřina Bohdalová, Libuše Geprtová a další.

⁶ *Třicet panen a Pythagoras*, z roku 1973, režiséra Pavla Hobla, hlavní role ztvárnili Jiří Menzel, Jaroslava Schallerová, Vlastimil Brodský, Lenka Filipová, Josef Somr a další

⁷ *Adéla ještě nevečeřela*, z roku 1977, režiséra Oldřicha Lipského, v hlavní roli s Michalem Dočolomanským, Rudolfem Hrušínským st., Milošem Kopeckým, Naďou Konvalinkovou a dalšími

⁸ *Tajemství hradu v Karpatech*, stejně jako *Limonádový Joe* a

Zítرا vstanu a oparím se čajem, Což takhle dát si špenát, Pane, vy jste vdova, Zabil jsem Einsteina, pánové, ale také zde jsou výborné seriály jako například *Létající Čestmír*, ale také *Křeček v noční košili* nemůže v tomto typu chybět. Z anglických sci-fi komedií je zde seriál *Red Dwarf* nebo další anglický seriál *Nebulous*, v obou případech se však jedná o situační komedie televizní produkce. K dalším anglickým filmům se řadí snímek dvojice Simona Pegga, jako scénáristy a herce a režiséra Edgara Wrighta *Hot Fuzz*.

1.2 Struktura komediálního příběhu

Filolog Evanthius analyzoval a formuloval schéma komediálního příběhu a to již ve 4. století. Správná komedie se má skládat z následujících částí v tomto pořadí:

a) *protasis* neboli *expozice* (nastínění příběhu, výklad)

b) *epitasis* neboli *zápletka*

c) *catastasis* neboli *rozvinutí zápletky*

d) *catastrophe* neboli *rozuzlení zápletky*

Tato struktura byla známá hlavně pro tragédie, ale plně se osvědčila také v komediích. Aby toto schéma bylo lépe a rychleji pochopené, vysvětlím to trochu obšírněji na příkladu českého filmu. Vybrala jsem film *Eva tropí hlouposti* (1939), poněvadž se dá lehce rozdělit do těchto čtyř částí. Což by se ovšem mělo týkat většiny komedií.

ad a) Protasis

První část *expozice* neboli *protasis* se odehrává hned na několika místech. První scénou je pokoj s tetičkou Pa, které propůjčila podobu a hlas Zdeňka Baldová⁹. Sedí na židli v klidu svého domova, plete punčochy a vypadá to, že se nenechá lehce ničím vyrušit, když znenadání je slyšet strašlivý hluk - jako když se rozbije auto při srážce... Příběhně kuchařka a služebná v jedné osobě,

⁹ Zdeňka Baldová - žila v letech 1885 -1958, její první role byla ve filmu *Neznámé matky*, ještě němý film. Známe ji z filmů *Eva tropí hlouposti*, *Revizor*, *Přítelkyně pana ministra*, *Tetička*, *Roztomilý člověk*, *Měsíc nad řekou*, *Sříbrný vítr* a dvě poslední role byly v komedii *Páté kolo u vozu* a tragikomedie *Morálka paní Dulské*. Její role byly plně komiky, neboť sama byla výbornou komičkou ať už to byl její švitořivý hlas či umění ztvárnit dokonale své role.

Klotylda¹⁰ s hrůzou v očích, co že se to děje, ale tetička jen suše s úsměvem konstatuje: “To nic není, toho si nevšímejte! To se jen Eva vrátila z výletu!” A plete dál, zatímco Eva se snaží slézt ze stromu, v jehož větvích skončila při nečekaném naražení do tohoto stromu. Jako obvykle Eva vchází do scény, kde tetička sedí v křesle neustále pletouce punčochy, které nikdo v okolí nechce nosit, a to jako obvykle otevřeným oknem se slovy: “Dobrý den teto Pa, tak už jsem tady!” “To jsem slyšela.” Povzdechne si teta Pa. Eva pokračuje: “Slíbila jsem si, že tentokráte přijedu domů tiše, docela tichounce! Ale ta hloupá husa mi to překazila.” “To je příznačné pro husy, že se vyznačují nízkou inteligencí. A co provedla ta pošetilá husa?” Ptá se teta Pa. “Nedávala pozor! Dala jsem šipku do leva a ona to vůbec nerespektovala a šla také doleva. Nezbyvalo mi tedy nic jiného než zahrnout doprava.” Teta doplňuje její myšlenku: “A na neštěstí v pravo byl strom.” “Jé, tys to viděla, teto Pa?” “Ne, slyšela.” “Hmm. Já nevím, jaký je to pitomý nápad sázet stromy tak blízko u cesty.” ...

Další částí protasis je scéna s Oldřichem Novým¹¹, jak právě řídí auto. Musí něco rychle opravit u předního kola, tak zastavuje a jak je zabrán do práce ani si nevšimne, že nějaká blondýnka mu hbitě skočí na zadní sedadlo a přikryje se jeho kabátem. Je zcela zřejmé, že se snaží ukrýt před svou matkou¹², která se na scéně objevuje s mnoha balíčky v ruce ve chvíli, když se mladá dívka přikrčila v autě pod oblečením. Oldřich Nový se v momentě rozjíždí a je zabrán do svých myšlenek, když v několika málo sekundách se vynoří na zadním sedadle krásná neznámá a žádá ho o zastavení vozu, když však zjistí, že maminka je stále na blízku, znovu žádá o pokračování v jízdě. Lstí se jí podaří v pravý čas zmizet

¹⁰ Ella Nollová - žila v letech 1889 -1959, několik rolí získala v němém filmu a pak většinou malé role ve zvukovém filmu, ač se jednalo o vedlejší role, dokázala je zahrát výrazně. Objevila se v těchto zvukových filmech: Muži v offsidu, Anton Špelec, ostrostřelec, Revizor, Jedenácté přikázání, Tři muži ve sněhu, Sextánka, Lízin let do nebe, Lidé na kře, Batalion, Děvče za výkladem, Jarčín profesor, Paní morálka kráčí městem, Baron Prášil/Když Burian prášil, Roztomilý člověk, Řeka čaruje, Pytláková schovanka aneb Šlechtný milionář, Past a další.

¹¹ Oldřich Nový - žil v letech 1899 - 1983, začal vystupovat ve zpěvní síni U labutě pod pseudonymem Greckij, později získal angažmá v brněnské operetě, také se stává i režisérem brněnské operety, kde je velmi úspěšný jako herec i režisér. Po ukončení angažmá v Brně se usazuje v Novém divadle v Praze, které nemá valnou reputaci, to se mu však jeho pilí podaří změnit a během několika let se dostává na špičku mezi divadly a to díky jeho přísnému vedení. První svou inscenaci sám režíroval, přeložil z francouzštiny, upravil do veršů a také vytvořil hlavní roli - jmenovala se Štěstí do domu. Během války uváděl v divadle vždy jednu premiéru. Na stříbrném plátně vytvářel řadu rolí - hlavně milovníky. Mezi známé filmy patří: Falešná kočička, Kristián, Eva tropí hlouposti, Dívka v modrém, Dědečkem proti své vůli, Přítelkyně pana ministra, Baron Prášil/Když Burian prášil, Roztomilý člověk, Hotel Modrá hvězda, Valentin Dobrotivý, Pytláková schovanka aneb Šlechtný milionář, Hudba z Marsu, Fantom Morrisvillu, Taková normální rodinka

¹² Marta Májová - žila v letech 1881 - 1970, začala hrát v divadle Uranie již v roce 1905, před kamerami však debutovala roku 1920 dvěma velkými rolemi v melodramatech Dvě matky a Za čest vítězů. Jako matka a manželka z vyšších kruhů se objevovala ve filmech po nástupu zvuku a to ve filmech: Škola, základ života!, Eva tropí hlouposti, Šeka čaruje, Měsíc nad řekou.

z auta a nechat po sobě jen rtěnkou napsaný vzkaz na okně: “Děkuji Eliška”¹³ a rtěnku na podlaze auta.

Další scéna, která stále patří k úvodu do děje, je setkání Michala - Oldřicha Nového a jeho filmové sestry Evy - Natašy Gollové¹⁴. Opět zde proběhne vtipná konverzace, neboť Eva před chvílí přistála v malém skleníku tety Pa, neboť se jí přetrhlo jedno lano na houpačce právě, když se chystala přestat. S rozhovoru Evy s Michalem se dozvídáme, že teta Pa slaví své šedesátiny, že Michal pracuje ve Stockholmu a že už nemají ty milé sousedy, ale nějaké nafoukance Záhorské. A právě od nich by Eva chtěla lší získat “recept na Záhorskou růži”, neboť teta Pa je milovnicí růží stejně jako pan továrník Záhorský¹⁵. Ovšem Klotilda, kuchařka tety Pa, byla od nich vyhozená, když se přišla zeptat, zda by nemohla dostat návod na pěstování této ušlechtilé krásky s trny. To vše se překotně Eva vypráví svému bratrovi Michalovi. Úplně poslední scéna, která se ještě musí počítat do první části děje komedie, je příchod nepřičetné matky, paní Záhorské, domů. Ještě na zahradě nadává svému manželovi, jak špatně se stará o dceru. Elišku nachází na schodišti v hale a hned se do ní pouští. Eliška se tváří nevinně a snaží se matku přesvědčit, že ji neutelka, ale ztratila ji v davu. Při promluvě s otcem mezi čtyřma očima se přiznává, že utekla a navštívila paní Novotnou, které její matka nechce vrátit náramek, na který ji půjčila peníze a slíbí tátovi, že se společně postarají o napravení matčina činu a vrátí náramek zpátky majitelce.

Poté se tu ještě mihne podezřelý tajemník, kterého hraje Raoul Schráníl¹⁶, a který se snaží zjistit, kde ukrývají v tomto domě trezor s cennostmi. Ještě je nám představen rádoby snoubenec Elišky – Zdeněček Kolář. Také

¹³ Jiřina Sedláčková žila v letech 1914 - 2002, začala si původně vydělávat jako manekýnka, všimnul si jí režisér Karel Lamač a díky tomu dostala první roli Heleny v komedii s Vlastou Burianem ve filmu Ducháček to zařídí. Většinou ztvárňovala temperamentní děvčata z vyšších kruhů. Můžeme ji zahlédnout v dalších rolích ve filmech Svět, kde se žebra, Slečna matinka, Umlčené rty, Manželka něco tuší, Ideál septimy, Děvče z předměstí anebo všecko přijde na jevo, Bílá jachta ve Splitu. Její úplně poslední role byla ve Fričově filmu Valentin Dobrotivý po boku Oldřicha Nového.

¹⁴ Nataša Gollová žila v letech 1912 - 1988, první malou roli dostala v roce 1932 ve filmu Kantor ideál, zlom nastal rolí ve filmu Eva tropí hlouposti, další role byly ve filmech Kristián, Hotel Modrá hvězda, Roztomilý člověk - a to vždy po boku Oldřicha Nového, další významné filmy, ve kterých se objevila, jsou Pohádka máje, Bezdětná, Okouzlená, Bláhový sen, Císařův pekař, Drahé tety a já

¹⁵ Gustav Hilmar žil v letech 1891-1967, pravým jménem Gustav Černý. V roce 1911 se stal absolventem dramatické školy Karla Želenského, v následujícím roce byl angažován Plzeňským divadlem, kde zůstal po tři roky. Od začátku herecké kariéry až do roku 1959 byl angažován mnoha divadly - v Brzňě, Ostravě, pražským Vinohradským divadle a Městským divadlem pražským. Z filmů stojí za zmínění: Před maturitou (1932), U snědeného krámu (1933), Pobočník jeho výsosti (1933), Andula vyhrála (1938), Škola, základ života (1938), Cesta do hlubin študákovy duše (1939), Muzikantská Liduška (1940), Hotel Modrá hvězda (1941), Divá Bára (1949), Advent (1956)

¹⁶ Raoul Schráníl žil v letech 1910-1998, narodil se jako Raoul Marian Kristian Schráníl operní pěvkyni a ministerskému radovi, navštěvoval školy ve nejen v Praze, ale i ve Vídni a čtyři roky také ve francouzském Dijonu, díky svému bratranci - režiséru Karlu Antonovi se dal na hereckou dráhu, u které zůstal až do roku 1993.

sloužícího Jana letmo zahlédneme. Takže protasis v tomto okamžiku zcela splnila svou funkci, a ačkoliv se následující scéna stále odehrává v hale Záhorských, můžeme už mluvit o druhé části příběhu.

b) Epitasis

Epitasis začíná ve chvíli, kdy se v hale objevuje Eva předstírající, že je nová sekretářka továrníka Záhorského. Zápletka se začíná rozvíjet. Eva potká jako prvního pana továrníka, ale vzhledem k tomu, že je oblečený do zahradnického, Eva se domnívá, že je to zahradník. Vyptává se na „starého“, zda je k zaměstnancům pes a dává mu spropitné za „cennou“ informaci, že pan továrník je opravdu pes, ačkoliv je to dobrák od kosti. Když potká na schodišti velmi přísného pána, okamžitě dojde k závěru, že toto je právě ten „starej“, ačkoliv se jedná o sluhu... Během okamžiku se setká se „zahradníkem“ – panem továrníkem. O své místo sekretářky stojí tak moc, že kývne na cokoli – na to, že mluví plyně anglicky, francouzsky, ale také německy a ovládá těsnopis. Zatím jen tušíme, co je jejím pravým důvodem příchodu. Záhorská růže?! Na večer je připravený večírek, na kterém chce Elišky matka oznámit zasnoubení své dcery se Zdeněčkem. Když se to právě matka chystá říct hostům, Eliška utíká pryč do parku, kde potká neznámého – Michala – z rána. Eliška ho představí jako anglického hraběte Camela své matce, by se zbavila zasnoubení se Zdeněčkem. Matka je v sedmém nebi, neboť se jí splnil životní sen – hrabě pro její dceru a chce, aby se co nejdříve vzali. Z další scény je patrné, že tajemník a Eva se snaží tajně dostat do pracovny pana továrníka a nejspíš tam něco ukrást. Druhá část – zápletka se ubírá do finále a na scénu se dostává třetí část.

c) Catastasis

Catastasis neboli *rozvinutí zápletky* začíná ve chvíli, když se Eliška loučí s Michalem a zamilovaně se za ním dívá, jak mizí za zdí jejich parku. Když už se chystá odejít, zahlédne novou sekretářku Evu, jak skáče přes tu samou zeď, našťavaně odchází do domu, neboť se domnívá, že Eva a Michal jsou milenci a vůbec jí nepřijde na mysl, že by mohli být sourozenci. Jen pro ilustraci přidávám v tuto chvíli přepis rozhovoru mezi klidnou tetou Pa a Michalem, neboť tento film je velmi povedený po stránce dialogů ale také akcí – hlavně Evěných vylomenin.

Michal se vplížil do domu, ale bohužel parkety ho prozradily. Michal je překvapený, že teta ještě nespí a trochu zahanbeně se ptá: „Jé, dobrý večer teto Pa, ty jsi ještě vzhůru?“

„Dobré jitro! Kdepak bych byla vzhůru, spím už od devíti hodin.“ Odpovídá teta Pa a v klidu plete dál své punčochy.

„No a jak ses měla celou tu dobu?“

„Ale výborně. Asi do dvanácti jsem ti hrála večeri, pak jsem volala třikrát četnickou stanici. Rozhodně nemohu říci, že bych se s vámi nudila. A cos dělal ty?“

Michal si k ní sedá na opěradlo židle, ve které teta sedí a popisuje jí celý večer, ale poněkud ve zkratce. „Anglického hraběte.“

„Prosím tě, proč zrovna anglického. Nemám Angličany ráda. Jedí syrové maso a to víš, že šišljají?“

„No, to vím, že šišljají. Ale ona si přála, abych dělal Angličana. Víš, nejdřív si v Praze ode mne nechala koupit cigarety, ale utekla. A když jsem se vrátil do vozu, tak tam nechala jen tyčinku na rty. A potom jsem šel tady na procházku a opřel jsem se o vrátka a upadl jsem a potom ona zakopla a upadla také a to já už jsem tam seděl a tak to vlastně začlo. Chápeš?“

Tetička hledí na Michala celkem tupě, ale odpovídá: „Ano, chápu, no to je tak jednoduché. A prosím tě, kdo je ona kromě toho, že je to nejkrásnější dívka pod sluncem.“

„Že? Jak jsi to uhodla, tetičko, ty ji znáš?“

V té Eva začne otevírat okno, aby vstoupila do domu tím svým typickým způsobem – oknem. „Teto Pa, teto Pa, máš revolver?“ Ptá se Michal tiše a vystrašeně.

„Přála bych si ho mít!“ Odpovídá teta v klidu a dál plete punčochy a pokračuje: „Vždycky když slyším nějaký šramot, tak se těším, že je to lupič. A vždycky se zklamou. Myslím, že noviny přehánějí s těmi lupiči.“ Okno se v tu chvíli otevřelo a do pokoje vstoupila rozesmátá Eva.

“Evo, ty zase nemáš kabát! A venku je tak chladno.”

“Dobrá večer, teto Pa! Já jsem ti jen přišla dát pusku na dobrou noc.” Podívala se na Michala. “Ooo, vaše excelence! Good Bye, speak English!”

“Evo, víš, tže jsem ti zakázala pít lihové nápoje.!”

“Ale vždyť jsem vypila jen jednu skleničku! Nanejvýše čtyři skleničky.”

A povede se jí shodit tetičky hůlka. Michal přiskočí se slovy: “Jéje, už to zase začíná!”

“Já jsem přece potřebovala odvalu na tu zatracenou loupež.”

“Cože?!” Koukla na ní nevěřicně teta Pa. “Ty jsi chtěla loupit?”

“Hmm!” Kývne Eva.

“Děti, často si myslím, že jsem vás měla máčet ve studené vodě, když jste byli malí!”

“Jéje, teto Pa, to se dělá? A proooč?” V tu chvíli ji Michal vezme za ruku a rozzlobeně ji domlouvá: “Pojď sem Vlez si do postele a vyspi se. Vůbec nevíš, co mluvíš!”

“To je legrační, Michale! Ty vůbec nevíš, co mluvíš! Já přece nemohu jít spát. Já musím jít loupit.” A pošimrá ho po nose, v ten okamžik ji Michal přes tu ruku plácne se slovy: “Pojď jsem Evo, poslechni mě! Jdi si lehnout!” To jí říká ve chvíli, když už zase leze na okno a posílá tetičce Pa a Michalovi polibek na dobrou noc a mává ji, když ztratí balanc a padá z okna. “Evičko!” vykřikne Michal: “No tak, už leží!” Spráskl nad jejím pádem ruce.

Tato třetí část ještě pokračuje několika dalšími scénami, ve kterých se zápleтка dokonale zamotá. Eva jde loupit a pomáhá jí při tom Zdeneček, ale vůbec se to v noci nevydaří. Eva se srazí v pracovně s tajemníkem, ale je tak unavená po večírku, až tam skoro usne. Pan tajemník ji odnese v náručí do postele, ale samozřejmě do jiného než jejího pokoje. Michal se tedy nakonec vyspí v její ložnici, ovšem ráno to vyvolá velké nedorozumnění mezi ním a Eliškou, které se později vysvětlí, když Michal sdělí Elišce, že je to jeho sestra.

d) Catastrophe

Catastrophe je velmi krátká. Záhorští se Zdeněčkem sedí tiše u jídla, když v tu chvíli se od někud vynoří Michal alias hrabě Camel, mluví anglicko česky jako obvykle, předstíraje, že se nic nedělo, že se vlastně vůbec neztratil s ostatními. Minutu po něm vchází Eva – sekretářka s hlouppu omluvou, že se jí zpoždují hodinky, co dostala od babičky. Sotva dosedne ke stolu, vstupuje do jídelny tajemník Kučera. V tom okamžiku, když ho Jen – sloužící spatří, upustí mísu s polévkou. Tajemník Kučera to okomentuje slovy: „Jene, nic si z toho

nedělejte! Teplá voda a citrón to spraví. Já si stejně nikdy na polévky nepotrpkěl!“ A to je právě poslední kapka pro rozezlenou paní Záhorskou. Všem nařídí, aby s ní šli do manželovy pracovny. Otevře trezor a samozřejmě, hle, je tam jak klíček od krabičky na šperky, tak i ztracený náramek! Prohlásí, že je mezi nimi zloděj. Tajemník se opáčí, že je jen ona zlodějem a že on je syn paní Novotné a kdyby se do trezoru podívala pořádně, tak by zjistila, že tam nechal šek na těch půjčených pět tisíc i s úroky. A požádal ji, aby vrátila ten šperk jeho matce. Paní Záhorská to odmítá. Pan tajemník odchází a žádá Evu, aby šla s ním. Ta se jen rozloučí s panem Záhorským slovy: „Byl jste ten nejmilejší zaměstnavatel!“ a ochází. Když už jsme u překvapení, tak Michal se přidává k těm dvěma. Rádoby anglický hrabě přestane mluvit s přízvukem, a na vysvětlenou se představí jako synovec jejich sousedky – Michal Nor. Pan Záhorský ovšem po jeho odchodu ztrácí nervy. Kromě manželky všechny vykáže z pracovny a práskne do stolu s křikem na svou ženu, že už to takhle dál nejde! Náramek musí vrátit! Pokaždé, když se snaží odporovat, následuje další prásknutí a obrazy, vázy i další cenné předměty padají a rozbíjejí se jeden za druhým. Je patrné, že pan továrník už nemůže unést chamtivost a panovačnost své ženy. V tomto okamžiku film ovšemže nekončí! Čeká se tu přece na happyend!“

Následuje poslední scéna. Michal se vrací do domu tety a jde posmutněle přes halu ke schodišti, vypadá jako zpráskaný pes. Když se ho teta na něco táže, nakloní se bez zájmu přes zábradlí a spatří mladou společnici tety. Okamžitě nabyde života! Seběhne se schodů a teta je představí – ho jako jejího synovce Michala a svou společnici jako milou přítelkyni Elišku Záhorskou. Je jí však jasné, že je to ta jeho milovaná kráska.

Do pokoje vběhne služebná Klotylda, s hrůzou v očích křičí: „Něco se muselo stát! Slečno schovejte se!“ Michal a Eliška spěchají za závěs. Manželé Záhorští vcházejí, teta Pa je přijímá vřele. Pan Záhorský předává Záhorské růže i s návodem a teta jim na oplátku připraví překvapení, když odhrne závěs. Aby to bylo kompletní, během několika sekund přiletí oknem pár zavazadel a hned za nimi skáčí dovnitř doktor Kučera s Evou. Eva ho překvapí tetičce jako doktora Kučera a tetička to okomentuje slovy: „To jsem ráda, že máte i jiné povolání vedle toho lupiče!“ Paní Záhorská s nasmělým úsměvem a ještě víc nasmělou omluvou navrácí náramek. A to je opravdu konec!

2. Situace kinematografie v Anglii ve 30. až 50. letech 20. století

Dříve než se dostanu ke konkrétním filmům a produkcím jednotlivých studií, musím se pozastavit nad tehdejší společností a obecně se také zamyslet nad britskou kinematografií ovlivněnou Hollywoodskou tvorbou.

Ve druhé polovině dvacátých let se do popředí filmové tvorby dostali i noví filmoví tvůrci jako například Herbert Wilcox¹⁷, Michael Balcon¹⁸ a John Maxwell. Většina z nich pronikla do filmového průmyslu již na počátku desetiletí, ale ke konci 20. let jim byla dána nová příležitost expandovat díky novému zákonu. Vedle těchto jmen se tu vyskytla oživená jména upadajících společností, jakými byly například společnosti Gaumont Film Company¹⁹ lépe řečeno její dceřiná filiálka Gaumont British Picture Corporation a British International Pictures²⁰.

Po vzoru velkého růstu americké filmové produkce po 1. světové válce se i britská filmová studia a distributoři snažili o podobný úspěch. Myšlenkou bylo podporovat podobné ekonomické praktiky a vytvořit umělý trh pro domácí produkci, která by měla vést v trvalém růstu filmového průmyslu. Tato myšlenka byla podpořena i britským parlamentem, když v roce 1927 přijal kinematograficko-filmový zákon - Cinematograph Films Act 1927. Do roku 1927 byla totiž většina promítaných filmů převzatá z americké produkce.

Situace britského filmového průmyslu byla v této době totiž dost špatná. Čísla o tom dávají přímá svědectví. V roce 1914 bylo sice celých

¹⁷ Herbert Wilcox, žil v letech 1892-1977, narodil se v Irsku, v roce 1920 zformoval British National Company spolu s Jackem Grahamem Cuttsem, kteří vlastnili Elstree Studios - tzv. "Britský Hollywood". Filmy, které produkoval, často také režíroval. Největší úspěch slavil před II. světovou válkou, bankrot společnosti vyhlásil v roce 1964.

¹⁸ Michael Balcon, žil v letech 1896-1977, narodil se v Birminghamu, pracoval jako zlatnický učeň, kvůli zdravotnímu defektu zraku nebyl povolán do I. světové války, začal pracovat v Dunlop Rubber Company (Dunlop pneumatiky), po válce založil s přítelem Victorem Saville filmovou distribuční společnost Victory Motion Pictures a to v roce 1921, pronajali si Islington Studia a později zformovali dlouhotrvající Gainsborough Pictures. Po finanční krizi Gaumont Film Company, jejíž součástí se stala Gainsborough Studia, tuto firmu opustil a přešel k MGM-British Studios. Kvůli častým neshodám s Louis B. Mayerem přešel v roce 1938 k Ealing Studios, kde již zůstal a produkoval velmi úspěšné filmy jako například, *Went the Day Well?*, *Undercover* (1943), *Dead of Night* (1945), *The Blue Lamp* (1950)

¹⁹ Gaumont Film Company - je francouzská filmová produkční společnost, která byla založena Léonem Gaumontem (1864-1946) v roce 1895. Je to nejstarší stále fungující filmová společnost na světě, která otevřela svou filiálku v Británii pod názvem Gaumont-British Picture Corporation. Gaumont-British se osamostatnil v roce 1922, kdy byla tato společnost vedena Isidorem Ostrerem. Společnost vlastnila Lime Grove Studios, kde se natočilo i několik filmů Alfreda Hitchcocka. Za zmínku stojí snímek z roku 1935 *The 39 Steps* (39 Schodů) a *The Lady Vanishes* (Zmizení Dámy) z roku 1938.

²⁰ British International Pictures (BIP) - je britská filmová společnost, kterou založil skotský právník John Maxwell v roce 1927 poté, co koupil Britská Národní Studia a také jejich komplex Elstree Studios a spojil to s jeho řetězcem ABC kina. Tato společnost byla aktivní až do roku 1970. Pod jeho vedením společnost prosperovala a v roce 1937 byla přejmenována na Associated British Picture Corporation.

25 procent promítaných filmů z domácích filmových dílen, toto číslo se však měnilo. V roce 1923 již to bylo jen deset procent a do roku 1925 jen pět procent. Pro představu o bristkové produkci: v roce 1924 bylo nabídnuto kinům 56 filmů k distribuci, v roce 1925 se číslo snížilo na 45 a v roce 1926 to bylo jen 37 filmů, které mohly jít do kin jako domácí snímky. Na těchto číslech je patrné, jak důležité pro filmový průmysl bylo přijetí nového zákona.

Tento zákon byl projektován přímo na tělo britské produkci, aby stimuloval domácí tvorbu. Tímto zákonem, který byl nazván The Cinematograph Films Act, platný od roku 1927, byla určena kvóta promítání britských snímků v kinech během jednoho roku, která byla původně stanovena na 7,5 % pro provozovatele sítí biografů a v roce 1935 vzrostla na 20 %. Toto dvacetiprocentní číslo mělo zůstat platné až do roku 1938, kdy zákon přestal platit. Tímto způsobem se mělo zajistit procento odpromítaných britských filmů během následujících deseti let. Obecně však není tento zákon chápán jako úspěšný, neboť dodržení kvót vedlo k produkci nízkorozpočtových a také nekvalitních snímků, jen aby se dodrželo zákonem stanovené procento britských filmů na domácím trhu. Ovšem v této době se učili dělat filmy, zdokonalili ve svém umění takoví režiséři jako například Michael Powell²¹ nebo Alfred Hitchcock²². Termínem „britský film“ se myslelo to, že snímek byl vyroben britskou společností, zákon nestanovoval nic bližšího o společnosti ve smyslu vedení a ve smyslu dalších personálních obsazení, důležité bylo, aby se jednalo o společnost založenou na půdě bristkého impéria.

Na tomto místě je vhodné zmínit názor G. A. Atkinsona, který prohlásil v roce 1927, když byla představena quota pro kontrolu přílivu amerických filmů a podporu tvůrců anglických – britských filmů. Těmito slovy vysvětlil, proč dává přednost americké filmové produkci nad britskou: „Je zde jednoduchá pravda o amerických filmech jako celku, že Amerika našla definitivní prostředek přirozeného vyjadřování ve filmu, které se stalo národním přínosem do kultury stejně jako německá hudba nebo italské umění nebo britská literatura ... Americký

²¹ Michael Powell žil v letech 1905-1990, významný britský režisér, spolupracoval často se scénáristou, režisérem a producentem Emericem Pressburgerem, který žil v letech 1902-1988

²² Alfred Hitchcock žil v letech 1899-1980, režisér, producent, mistr napětí a psychologického drama, tvořil v éře zvukového ale i němého filmu, nejznámější zvukové filmy: Blackmail (1929), The Man Who Knew Too Much (1934), The 39 Steps (1935), The Lady Vanishes (1938), Rebecca (1940), Suspicion (1941), Mr. and Mrs. Smith (1941), Notorious (1946), Shadow of a Doubt (1943), Rear Window (1954), Dial M for Murder (1954), Vertigo (1958), North by Northwest (1959), Psycho (1960), The Birds (1963)

film je hlavně postaven na americkém duchu - jistá živost, optimismus, mladost a odhodlání, které může být považováno za vhodný znak americké kultury.”²³ O amerických snímcích dále mluví ve smyslu jejich vitality a vyjádřil se také o faktu, že donutí diváka k jeho pozornosti. Pro Atkinsona byla důležitou otázkou, zda britský film vůbec může nějakým způsobem mít kinematografickou contribution. Vážně pochyboval, zda vůbec vládou nařízená kvota pro produkci britkého filmu je moudrá a také kritizoval britské producenty, kteří nemají jiné cíle, než jen imitovat americké metody. Také přemýšlel, zda by pomohlo založení národní filmové školy. Myslel si, že „Britský duch ještě nenašel vyjádření národní identity – national expression na plátně.“²⁴

Tento zákon byl následován dalším zákonem z roku 1938 pod totožným názvem - The Cinematograph Films Act 1938. Na základě tohoto zákona a také po zveřejnění zprávy ze zasedání Správní rady obchodu (neboli Komory obchodu, či ministerstva obchodu) vedené Lordem Moynem byla založena Kinematografická Filmová Rada²⁵, neboť se na těchto místech mluvilo o vhodnosti založení nějakého takového orgánu, který by radil vládě ve věcech týkajících se filmového průmyslu, další ze speciálních funkcí tohoto úřadu bylo monitorovat takzvané “testy kvality” filmů. Jednalo se o britské snímky a posuzování jejich nákladů na výrobu, aby se zamezilo případům z minulosti, kdy se točilo, jen aby se dodržela kvóta. Tuto radu nahradila nově zformovaná “Britská Filmová Posudková Rada”²⁶, kterou založila vláda Margaret Thatcherové v roce 1985. Jejímž úkolem bylo podporovat britský filmový průmysl jako tomu bylo u jejího předchůdce.

Podle Petera Steada byla 30. léta nejvíce rozhodujícím obdobím v celé historii britské a americké kinematografie. Filmový průmysl se zcela změnil díky nástupu zvuku, avšak musel se přehodnotit styl a obsah toho, co se nabízelo divákovi. Sice se tu jedná o období po 1.světové válce, což je obdobím restaurace, obnovy a nových nadějí, ale brzy nastupuje další krize²⁷.

²³ Stead, P., Film and the working class: the feature film in British and American society, s. 99

²⁴ Stead, P., Film and the working class: the feature film in British and American society, s. 100

²⁵ The Cinematograph Films Council

²⁶ The British Screen Advisory Council

²⁷ Economická krize 30.let 20.století byla nazývána také ‘velkou depresí’, datuje se zhroutením New Yorkské burzy na Wall Streetu. Tímto dnem byl 29.říjen 1929 a do dějin se zapsal jako Černé Úterý. Tato krize trvala až do konce 30.let, kdy byla po několika letech zvýšení produktivity vystřídána II. světovou válkou.

Hollywood se naučil dělat stylové filmy bez větších problémů, bohužel se filmaři museli naučit používat zvuk a změnit zcela dosavadní levnou výpravu na tradiční výpravu, což mělo za následek mnohonásobné zvýšení nákladů, avšak nebo právě proto publikum rapidně vzrůstalo, možná právě díky zvuku. Ve dvacátých letech 20.století vznikala celá stíť kin různých společností, která se plnila bez problémů díky veselým němým groteskám Charlese Chaplina ale také Keatona, či americkoanglické dvojice Laurela a Hardyho. Bohužel vznikem zvukového filmu docházelo k odcizení publika a filmaře, neboť Hollywood najednou nevěděl, co divák vlastně chce. Zvukový film se také dotkl finanční stránky, náklady se mnohonásobně prodražili. Celý film se dostal do přerodu, což se projevilo i na návštěvnosti kin v době, kdy si filmový průmysl nebyl zcela jist, jakým směrem se dát. Masy publika si už nežádaly staré příběhy, a proto se vytrácel kontakt mezi autorem a čtenářem, režisérem a divákem. Musela se hledat zcela nová témata pro tvůrce filmů. Zrodil se díky tomu nový styl – realismus plný každodenních problémů velkoměsta, spojenými s gangy a policií. Ale také vedle toho se začala rodit bláznivá komedie, neboť lidé přestávali chodit do kin také kvůli ořelým a známým scénářům taškařic plných gagů, chtěli něco jiného. Takže vedle gangsterských filmů a dalších realistických snímků se s úspěchem distribuoval do kin roku 1938 *Bringing up Baby* film, kterým se slavil velký úspěch, tak podobně tomu bylo například i u dvojice Ginger Rogers a Frank Sinatra a jejich nezapomenutelné taneční kreaace a zpěv v rámci mnoha filmových muzikálů. Tak to vypadalo v Hollywoodu. Z počátečního strachu a chaosu se zrodilo několik nových žánrů.

A jak tomu bylo ve stejné době v Británii? Británie se potácela v dost velké filmové krizi tomu, že do země proudilo mnoho snímků z Ameriky, museli si producenti klást otázku, čím zaujmout britské publikum, neboť se musel najít materiál, který by přitáhl diváky do kin a pomohl zvozzroduit domácí filmovou produkci.

Nový zákon o filmu a vysílané kvótě kdyby nic jiného, vyvolal debatu o filmu. V roce 1933 se k debatě přidává i Eric Knight a prohlašuje, že britští kritikové a vůbec společnost by měla už přestat s napadáním Hollywoodu, neboť je to ztráta času a raději by se měla věnovat vytváření více nezávislé kinematografie, neboť pro něho je britská komerční kinematografie ještě horší než

ta Hollywoodská. V roce 1936 se J. B. Priestley vyjádřil k americkému a britskému životu podobně jako Atkinson o filmu a to, že americký život má tempo oproti britskému a je dramatičtější, vždyť už i řvoucí americké policejní auto je dramatičtější mnohem víc než jeho Scotland Yardský ekvivalent. Bohužel se k Hollywoodu ještě vyjadřuje takto: Hollywood je sám o sobě izolovaným, umělým a provinčním místem a proto nikoho nemůže nepřekvapit, že v jeho filmech byl jen „tenký přepracovaný šev skutečného života“.²⁸ Ale určitě Hollywoodský film nepodceňoval. Britské filmy se ani do dnešních dnů nezbavily tíhy srovnávání s americkými snímky. O hollywoodských snímcích se mluvilo jako o filmech, které se neustále zlepšují, zatímco britské filmy postrádají určitou vitalitu a nedokáží dobře vyjádřit realitu. Ovšem v roce 1930 je vytisknut článek Ernesta Bettse, který pojmenoval „Britské filmy objevují Anglii“, konečně někdo veřejně mluví o anglických filmech jako o výborných snímcích. V tomto článku „praise“ – chválí? Snímky jako *Murder; Loose Ends, Escape a Blackmail* za způsob, kterým vykreslily realitu Británie, ulice anglických měst, obchody a život obyčejných lidí. Konečně je tu něco, co může promlouvat k masám, neboť je to ze života.

V tomto období zazněly hlasy, mluvící o nezávislé tvorbě, ačkoliv nevzniklo mnoho nezávislých snímků, jeden záslužný čin v rámci této tvorby udělal D. F. Taylor, když roku 1934 definoval a popsal „nové sociologické kino“ a dále prohlásil, že kinematografie jako taková – jako celek „is shaping towards its ultimate realisation as a social service“. Ovšem ne všichni jeho názor sdíleli, jeden z kritiků Paul Rotha²⁹ prohlásil o filmu, že film je dobrý jen a jen tehdy, když reprezentuje základní reality dneška a základní realitou dneška je urgentní potřeba sociální reformy. Tento názor byl vyslovený v době velké nezaměstnanosti a rostoucího fašismu, ač v souvislosti s vyjádřením reality filmem. Tyto požadavky pro realistickou a progresivní kinematografii se sloučily v myslích mnoha lidí s akceptováním těchto hollywoodských konvencí, které zřetelně vyhrály souhlas mas. Graham Green prohlásil, že kritikové pomohli

²⁸ Stead, P. Film and the working class: the feature film in British and American society, s.101

²⁹ Paul Rotha žil v letech 1907-1984, byl britským dokumentarním filmařem, filmovým historikem a kritikem, známé jsou dokumenty *The World Is Rich* z roku 1947 a *Cradle of Genius* z roku 1961, oba byly nominované na cenu akademie Oscara.

filmům splnit jejich sociální funkci. Návštěva kin se totiž i vůči nepřízní ekonomické krize stále brala jako nutný aspekt sociálního života.

Stejně jako se v Americe neujala propaganda, do roku 1938 bylo patrné i v Anglii, že ani zde není obecnost, které by uvítalo propagandistické, vzdělávací či didaktické dokumentární filmy. Ovšem dokumentární filmy Griersona³⁰, Rothy a dalších byly vřele přijímány. Ale vesměs mezi kritikou a veřejnou společností panoval názor, že celovečerní filmy jsou to právě, co lidi přitáhne do kina a ne dokumentární tvorba.

2.1 Gainsborough Pictures a Gaumont-British Picture Corporation

V letech 1924-1950 bylo vyrobeno 271 filmů a to společností Gainsborough a její dceřinou společností Gaumont-British, z toho tři desetiny měli za úkol rozesmát domácí publikum.

Gainsborough komedie se dají rozdělit do šesti skupin. Během první poloviny 30. let se vyprodukovaly komedie dvou různých skupin, které mezi sebou navzájem soutěžily. Jednalo se o komedie s Jackem Hulbertem a proti nim stály filmy z produkce Aldwych divadla a jejich zfilmovaných divadelních představení, kde byl hlavním protagonistou Ralph Lynn a žánr, který toto umělecké uskupení používalo k vyjádření pocitů a názorů, byla fraška. Ve druhé polovině 30. let se popularita zaměřila hlavně na Willa Haya a na Crazy Gang. Crazy Gang měl své kořeny ve varieté. Během druhé světové války Gainsborough podpořila komiky Tommyho Handleye a Arthura Askeye, kteří původně pracovali v rádiu.

Produkce každé výše zmíněné skupiny měla svého vlastního scénaristu či skupinu scénaristů, ale také uměleckého vedoucího³¹, který dohlížel na výpravu, na kostýmy, make-up, úpravu vlasů a veškeré prvky vizuální stránky filmu včetně efektů. Filmová akademie uděluje v této kategorii také cenu Oscar za nejlepší uměleckou režii³².

³⁰ John Grierson žil v letech 1898-1972, je považován za "otce" britského a kanadského dokumentárního filmu, zabýval se psychologii propagandy hlavně v tisku, filmu a dalších mass médiích, byl také filmovým a sociálním kritikem, svým angažováním dopomohl založit Britské dokumentární filmové hnutí ve třicátých letech.

³¹ v anglické terminologii se jedná o art director

³² Do roku 1947 se tato cena jmenovala za nejlepší výpravu dekorace a byla v letech 1940-1957 a 1959-1967 rozdělena na cenu pro nejlepší barevný a černobílý film.

2.1.1 Jack Hulbert a jeho tvorba

Zde mluvím hlavně o komediích z let 1932-1936. Michael Balcon a Jack Hulbert³³ byli přátelé, z toho vyplývá i to, že si M. Balcon sám zvolil Jacka Hulberta jako hlavního protagonistu pro své filmy, které měly být určitými adaptacemi úspěšných muzikálových hitů z West Endu.

V roce 1931 byl Jack obsazený do filmového muzikálu *Sunshine Susie*, dalším filmem byl *Jack's the Boy* hned v následujícím roce. V druhém snímku šlo o vztah mezi otcem a synem a otcovými představami o synově budoucnosti. Třetím snímkem bylo *Jack Ahoy!* (1934) Kde si Jack zahrál následovníka z rodu lorda Nelsona, kdo se snaží napodobovat heroické výkony svého předka. Na konci filmu se kouzelně obleče do Nelsonovy uniformy z bitvy o Trafalgar. Režisér Forde měl velkou podporu námořnictva, což je ve filmu patrné. Snímek se snažil zesměšnit třídní proměnlivost hlavního hrdiny. Uměleckým vedoucím byl Alfred Junge, který dodal celému filmu jiný nádech? Posledním z filmů Jack's série byl snímek *Jack of All Trades* (1936). Dalším z filmů byl *Bulldog Jack* (1935) dominují spíš výtvarné scény a výprava Alfreda Jungeho než samotný herec Jack Hulbert. Stejně jako v předešlém snímku také zde se Jack snaží napodobovat určité rádooby aristokratické chování.

Napsal také mnoho scénářů nebo se na nich podílel, v mnoha z nich si sám zahrál nebo se v jejich filmových verzích objevila jeho manželka Cicely Courtneidge³⁴ například *Soldiers of the King* (1934), v jiných si zahráli spolu jako třeba v muzikálu *Happy Ever After* (1932), v komedii *Jack's the Boy* (1932), muzikálové komedii *Falling For You* (1933), v kriminálním příběhu *Miss Tulip Stays the Night* (1955). Na plátně vedle sebe působí jako velmi atraktivní, zábavná anglická napodobenina Freda Astaira a Ginger Rodgers, ač sice ne tak krásná vzhledově, vtipná o to víc jak je to patrné třeba ve filmu *Under Your Hat* (1940).

³³ Jack Hulbert žil v letech 1892-1978, jeho prvním filmovým debutem se stal snímek *Elstree Calling* z roku 1930, který spolurežiroval s André Charlotem, dalšími známými filmy byly tyto snímky: *The Ghost Train* (1931), *Love on Wheels* (1932), *Falling for You* (1933) spolurežiroval s Robertem Stevensonem, *Jack of All Trades* (1936) také režie s Robertem Stevensonem. Další filmy z produkce Gainsborough nebo Gaumont British studií: *The Camels Are Coming* (1934), *Take My Tip* (1937)

³⁴ Cicely Courtneidge žila v letech 1893-1980, manželkou Jacka Hulberta od roku 1916 až do jeho smrti, v roce 1970 ji byla udělena hodnost Dámy Britského Impéria královnou Alžbětou II. Známa je i z dalších filmů jako např. *Aunt Sally* (1933), *Me and Marlborough* (1935), z romantické komedie *The Perfect Gentleman* (1935), z muzikálu *Everybody Dance* (1936) a dalších.

2.1.2 Frašky z divadla Aldwych na plátně

Aldwych divadlo³⁵ hostilo Bena Traversa a jeho frašky v letech 1925-1933 ve známém West Endu v Londýně. Neboť Balcon z počátku tyto filmy nepodpořil, tak původně byly produkovány Herbertem Wilcoxem a Gaumont-British je jen distribuoval. Když Wilcox odešel pracovat pro United Artists, C. M. Woolf donutil Balcona, jako společník Gaumont-British, aby převzal produkci dalších filmů herckého ansamblu z Aldwych divadla pod svá křídla. Z neznámějších herců tohoto uskupení je Ralph Lynn.

Výroba Aldwych frašek se rozdělila do dvou skupin podle toho, ve kterém studiu se natáčela. *A Cuckoo in the Nest* (1933), *Turkey Time* (1934), *Lady in Danger* (1934), *A Cup of Kindness* (1934) byly vyrobeny spolu s *Dirty Work* (1934) v Shepherd's Bush a designoval je opět Alfred Junge. Další tři filmy byly vyrobeny v Islingtonu a pracoval na nich tým Oscara Werndorffa, Alexe Vetchinskyho a Waltera Murtona. Šlo o filmy *Fighting Stock* a *Foreign Affairs* oba z roku 1935 a *Pot Luck* z roku 1936. Jednalo se o velmi populární filmy a to jak doma tak i v zahraničí. Podle Sidney Bernstein Questionnaire ankety z roku 1933 se režisér a herec Tom Walls dostal na druhé místo v oblíbenosti režisérů. Kritika však neměla v lásce styl filmů Toma Wallse, neboť se jí zdálo, že jsou spíše natočené jako inscenace a s kinematografií nemají tolik společného. *The Observer* tento u kritiky neoblíbený režisérův styl natáčení okomentoval nepřilíživě pěkně slovy: "Toto je režisér, jehož myšlenka o děláním filmů spočívá v tom, že herce postaví do řady proti zdi a zabírá je z blízka."³⁶ Walls se obhajoval tradicí Aldwych divadla, která spočívala v dobrých dialozích, což považoval za důležitější víc než různé úhly kamery. Také k tomu dodal, že publikum chodí do kina za zábavou a ne za uměleckým dojmem.

Díky těmto filmům a jejich obhajování se začalo mluvit o stylu komika a komicnosti. Ralph Lynn obhajuje komickou tradici Aldwych divadla a filmů tím, že pro ně je nejdůležitější dobře karikaturovat a zahrát dobře typ člověka, který je ve scénáři. Popisuje spontánnost, která vládne při natáčení mezi celým štábem, o prostoru, který herci dostanou, což je důležité pro rozvinutí vtipu či

³⁵ Aldwych divadlo bylo otevřeno 23.10.1905 v londýnském West Endu, dnes se tam produkuje například *Hříšný tanec*.

³⁶ Cook, P.(ed), *Gainsborough pictures*, s. 83

komické situace. Mezi kritikou a publikem se rozvinula diskuze o národní identitě, jež v rámci Aldwych filmů vzrostla. Neboť veřejnost je nucena se zamyslet nad smyslem a významem komedií. Vedle dialogů a děje, které mohou vyvolat velmi příjemné pocity, je to i Jungeho výprava – například ve filmech *A Cuckoo in the Nest* – exteriér hospůdky a v ní se jedná o scénu zpívání koledí, které jsou úchvatné. Filmy ze studií v Islingtonu jsou také velmi působivé jako například Werndorffova venkovská idylka ve filmu *Fighting Stock* a Murtonova hlavní třída v *Pot Luck* upoutává také každé oko.

V těchto filmech převládá přehnaný cynismus o lidské přirozenosti, který je zprostředkovaný hereckými výkony a výborně napsaným scénářem. Například ve filmu *A Cuckoo in the Nest* se zabývá takzvanými milostnými vztahy dospělých. Setkáme se zde se scénou, kdy se matka mladé ženy zeptá svého muže, jak si může být jistý, že jejich zeť spáchal ten čin? Manžel řekne, že to ví na základě “všeobecného veřejného vzdělání”. Zápletka pokračuje nemorálně scénou, kdy hřešící manželka ukazuje svému muži svého údajného milence se slovy: “No běž! Podívej se na něj!” Manžel odpoví: “Máš pravdu, to je nemožné!” Nepřímo, cizoložství je zabráněno, jednoduše protože případný milenec je neatraktivní. Aldwych komedie prezentují svět, ve kterém silně ženy ovládají mužskou populaci, a k tomu používají přemlouvání či týrání. V určitých místech se zdá, že se jedná o nenávisť žen vůči mužům. Muži se pozorně dívají na své sexuální šance, jak to dosvědčuje svým výrokem starší muž ve filmu *Fighting Stock*, kterým si stěžuje: “Začal jsem si s matkou, dřív než jsem zjistil, že by mi bylo lépe s dcerou!”

Tyto filmy vyžadují značné množství slovních znalostí a porozumění jazyku, aby divák mnohdy pochopil vtip. Zlostný hrdina v *Foreign Affairs* slibuje se usmířit s bohyňmi štěstím a bohatstvím slovy: “Já tu couru za krátko rozveselím!” Scenáře často přetékaají nelogickými závěry. Kdy ku příkladu starý manžel ve filmu *A Cuckoo in the Nest* poznamenává: “Snil jsem o tom, že jsem byl křesťan mezi lvy!” A jeho posluchač dodává: “Ale pane, vy jste v Piddocku!” Děj je také plný různých jazykových spojení k ventilování sociálního splínu. Jedna osoba je popsána ve filmu *A Cup of Kindness* jako “starozákonní prorok se závratí”, jinde se dozvídáme o jiném charakteru, že je to “chodící předpověď počasí s buřinkou”. Filmy jsou příjemnými žalozpěvy zloby, potvrzující výraz tehdejší společenské

mrzutosti. Jejich amoralita smíchaná se sexuálním cynismem odpovídají na hlubokou nedůvěru v sociální systém.

Tyto Aldwych filmy obsahují pozdní a jasnou manifestaci dvou klíčových komických charakteristik v britské kultuře: 1. postavička Shakespearovského prohnaného a lstivého Autolyca³⁷ a 2. bláznivého Dandyho³⁸, často hraného T. Wallsem či R. Lynnem. Tyto dva typy se vyskytovaly v literatuře v podobě Oscara Wilde, Arthura Conana Doyle, Lordu Byronovi - osobně či v rámci jejich literárních děl. Oba ať už Autolucus nebo Dandy měli vždy potřebný styl, šarm, byli sociálně ohební, proměnliví podle potřeby a jejich morální vlastnosti nebyly bez poskrvny. Od 30. let se oba objevovali na plátně ať už ve zkažené či parodické formě. Tak je možné i vidět dalšího z hrdinů Gainsborough studií - Willa Haje ve filmu *Boys Will Be Boys*.

2.1.3 Will Hay

V období, kdy se na scéně Gainsborough studií objevil Will Hay³⁹, došlo k určitým personálním změnám ve studiích, které M. Balcon učinil a které by se daly prohlásit za ne zcela povedené. Oscar Werndorff⁴⁰, kritikou hodnocený jako prvotřídní vedoucí výpravy byl propuštěn a zaměstnán byl William Beaudine, původně pracující pro British International Pictures. Tyto změny poukazovaly na Balconovo podceňování komedií v rámci Gainsborough produkce.

Will Hay byl typově zcela odlišným hercem ve srovnání s Jackem Hulbertem. Hay ztvárnil často patetické chlápky, beznadějně neschopné muže motající se v zaměstnání, o kterém nic nevědí. Jeho filmy byly úspěšné nejspíš díky tomu, že se obecenstvo mohlo od srdce zasmát tomuto bláznovi, tím se vyhnuli identifikaci s tímto bláznem a zapomenuli na vlastní problémy. Diváci nepatřili k těm, kdo ze sebe udělali blázna nebo za blázna byli považováni, což byl další důvod k smíchu - úleva: “Nejsem to já, komu se tu smějí!”

³⁷ Autolycus - syn Herma (Hermes - řecký bůh krádeže, cestovatelů, sportů, ale i posel Dia) a Chione, který zdědil po otci vlastnosti jako například - umění krást a podvádět, být úskočný, a umění nebýt nikým dopaden

³⁸ Dandy - muž, který si potrpí na svůj zevnějšek, snaží se pěstovat hlavně koníčky - objevovat se ve společnosti a upoutávat na sebe pozornost, přiměřené chování

³⁹ Will Hay žil v letech 1888-1949, jeho kariéra začal celkem v pozdním věku, v jeho 45 letech a netrvala déle než deset let, ovšem tato léta byla velmi plodná a stal se oblíbeným hercem. Filmy *Those Were The Days* (1934), *Radio Parade of 1935* (1934), *Dandy Dick* (1935) nebyly tak známé snímky, proslavil se až těmi z Gainsborough studií

⁴⁰ Oscar Friedrich Werndorff žil v letech 1880-1938, proslavil se jako vedoucí výpravy v Gainsborough studiích a později od poloviny 30.let pracoval pro MGM, řídil výpravu filmů jako byly *Fighting Stock* nebo *Hitchcockův The 39 Steps*, *Let's Be Famous* a další.

Jeho první filmy nesly tyto názvy: *Boys Will Be Boys* (1935), *Where There's a Will* (1936) a *Windbag the Sailor* (1936).

M. Balcon opustil Gaumont po neúspěších proniknout na americký trh se společností MGM English production v letech 1936-1938, bohužel Gaumont Film Company se nachází ve finanční krizi, kterou musí řešit jeho nástupce. Musela se zavřít Shepherd's Bush studia a Islington se stává jediným produkujícím studiem. Pod vedením Maurice Ostrera a Teda Blacka je vyrobeno ještě pět dalších filmů s Willem Hayem: *Good Morning, Boys* (1937, vydaný znovu v 1948), *Oh Mr Porter!* (1937, vydaný znovu v 1947), *Convict 99* (1938), *Hey! Hey! USA* (1938), *Old Bones of the River* (1938). Film *Ask a Policeman* (1939, vydaný znovu v 1942) byl v Gainsborough vyrobený pro MGM a *Where's That Fire?* pro 20th Century Fox také ve stejném roce, oba produkované také Tede Blackem. Po Balconově odchodu, nastupuje Marcel Varne⁴¹ jako režisér do produkčního týmu Willa Haye, kde je hlavním kameramanem Crabtree⁴², scénárista Marriott Edgar⁴³ a umělecký vedoucí Vetchinsky⁴⁴.

Hayovy filmy nebyly vždycky kritikou oblíbené, neboť se jí zdály příliš nezdvornilé k autoritám, poněvadž například ve snímku *Boys Will Be Boys* se ředitel jedné školy zaplete do ztráty cenného náhrdelníku. Nejde ovšem jen o ztrátu náhrdelníku, ale i o dokonalý herecký výkon Willa Haye, kdy ho např. jeho žáci při zeměpise dokonale zesměšní a dokáží jeho neznalost. Na základě toho se kritika obává, že mládež si vezme z těchto filmů ponaučení a začne se vysmívat a bouřit proti učitelům a dalším vzdělávacím autoritám. Známa je scéna, kdy ředitel školy Dr. Alec Smart vysvětluje látku o Číně a dochází k tomu, že lidé v tamté provincii jsou mnohem menší než Číňané z této provincie dole. Vtip začíná už ve chvíli, kdy učitel není ani schopen zopakovat jméno provincie, které před sekundou přečetl z mapy. "Menshecoco na severu a na jihu na tomto

⁴¹ Marcel Varne žil v letech 1894-1947, jako režisér pracoval pro British International Pictures, Elstree od roku 1934, v roce 1936 se však stěhuje do společnosti Gaisborough Pictures, kde režiruje filmy Willa Haye, Grahama Moffatta, Moora Marriotta, Crazy Gangu, Arthura Askeyho a George Formbyho.

⁴² Arthur Crabtree žil v letech 1900-1975, jako kameraman pracoval na těchto celevečerních filmech: *Oh, Mr. Porter!*, *Good Morning, Boys*, *Hey! Hey! USA!* s Willem Hayem, s Arthurem Askeyem to byly *Charley's (Bighearted) Aunt*, *The Man in Grey* a *Fanny by Gaslight*, dále melodramata *Madonna of the Seven Moons*, *Caravan*, *Fiend Without a Face* a *Horrors of the Black Museum*

⁴³ Marriott Edgar žil v letech 1880-1951, nejvíc se proslavil psaním monologů - nejznámější je *The Lion and Albert* - *Lev a Albert*, dál se podílel na psaní scénářů pro filmy Willa Haye.

⁴⁴ Vetchinsky žil v letech 1904-1980, za uměleckou režii nominován na BAFTA filmové ocenění v roce 1966 za černobílý komediální film *Rotten to the Core* - *Zkažený do morku* režiséra Johna Boultinga, ve "zlatých" 30. a 40. letech dělal výpravu pro většinu komediálních filmu studií Gainsborough a Gaumont British herců Jacka Hulbert, Willa Haye, *The Crazy Gangu*

kousku. Lidé v Mensh Mansh.. lidé tady nahoře a lidé tam dole. Lidé tady dole jsou mnohem menší než lidé ..” “Tam nahoře.” Dodává jeden z žáků, zatímco se učitel otáčí a netváří se nadšeně. Dr. Smart se zatváří přísně a řekne: “Lidé z této části Číny jsou mnohem menší než lidé z této části.” Znovu dodává učitel. Jiný žák se zeptá: “Jak velký je tedy Číňan?” “Cože?” “Jak velký je Číňan?” Dr. Smart opakuje s velmi tupým výrazem ve tváři: “Jak je velký Číňan?” “Ano.” Odvěti student. “Jak je velký ... to je hloupá věc, co jsi řekl. To je ale směšná otázka!” “Ne, není!” “Ale je!” “Ale není!” Učitel se snaží ze situace vybruslit slovy: “Ale je! Dobře, jak je vysoký Číňan? No, to přece záleží na Číňanovi! To je to samé, jako kdybych se zeptal, jak je dlouhé ukazovátka!” A žák dodá: “Jo, ale to není mým cílem!” A celá třída se hlasitě směje. “No dobře, dobře...” “Jak je velký Číňan?” “Nemůžeš se zeptat, jak je velký Číňan! To nedává smysl! Je to blbost!” a takhle to ještě chvíli pokračuje, než učitel ztratí nervy. Role ředitele školy v tomto filmu mu dopomohla zajistit slávu po celém království, a tak mohl pokračovat dalšími snímky opět v rolích beznadějných packalů.

Z jeho hereckého umění je patrné, že má kořeny ve varieté, ve kterém se také proslavil ještě než předstoupil před kamery. Podílel se také na psaní scénářů a sám sebe v těchto rolích vnímal jako beznadějně tupé muže, kteří většinou dělají práci, ve které vůbec nevynikají. “Jeho filmy nemají v úmyslu zvětšit a umocnit sociální a lidský soucit, ale narušit; neboť podporovují druh veselého a zároveň brutálního individualismu.”⁴⁵

Kohokoliv ztvárnil, zesměšnil společensky - ať už dané povolání, tak i společenské postavení, ať už se jednalo o ředitele školy, hasiče, policejního seržanta, kapitána na lodi, nového třídního učitele nebo přednostu stanice. Vždycky z toho byla fraška. Graham Moffatt⁴⁶ mu ve velké většině přizvukoval jako jeho partner a pomáhal dokreslit obrázek společnosti. Poprvé se vedle něho objevil ve filmu *Where There's a Will* (1936) jako mladík v kanceláři, ve druhém společném filmu *Windbag the Sailor* (1936) dostává jeho postava jméno Albert a to mu zůstává i pro další filmy, jako Albert se objevuje ve filmu *Oh, Mr Porter!* (1937) jako vychytralý poslíček jedné zapomenuté železniční stanice, který se živí

⁴⁵ Cook, P., s. 85

⁴⁶ Graham Moffatt žil v letech 1919-1965, první film, ve kterém se objevil po boku Willa Haya, se jmenoval *Where There's a Will* (1936), další filmy s Will Hayem jsou tyto: *Old Bones of the River* (1938), *Ask a Policeman* (1939), *Where's That Fire?* (1940)

krádežmi potrvát či živého dobytka z vlaků, které stanicí projíždí. William Porter (Will Hay) je převelen díky rodinným konexím na malinkou stanicí v Irsku, kde právě Albert pracuje společně s dalším pracovníkem, kdo je tam zaměstnán jako zástupce přednosta stanice. Tento film je považován za nejznámější a nejlepší snímek Willa Hay i mezi mladšími generacemi. Z poklidného života na malinkaté stanici, kam nikdo nejede a kde vlaky nezastavují, když už tam něco vůbec projede, se příchodem nového přednosta stanice všechno mění. Kvůli panu Porterovi se dostává jak poslíček Albert tak i jeho zástupce, kterého výborně zahrál další z Hayových partnerů, herec Moore Marriott⁴⁷ jako pan Harbottle, do problémů, neboť přednosta stanice získává zakázku od místního fotbalového klubu - který vlastně neexistuje a je to jen zástěrka pro gang pašeráků zbraní. V tomto filmu se objevuje mnoho vtipných scén, které znovu poukazují na neschopnost hlavní postavy ztělesněnou Willem Hayem. Veselá scéna, když toto trio je uvězněno gangem na půdě větrného mlýna, se stává divákovi metaforou lidských poměrů dané společnosti, kdy jít proti proudu často znamená zápas s větrným mlýnem. Tyto tři nešťastné oběti se točí dokola v absurdním procesu, kdy se snaží slézt po lopatách roztočeného větrného mlýnu dolů, aby zastavili gang a jejich pašování zbraní. Když se jim podaří slézt z mlýna pádem, tajně se přikradnou k lokomotivě a odpojí původní vedoucí směrem do Irska a připojí tu, na které sem přijeli gang hledat, rozjedou se téměř kosmickou rychlostí ... povede se jim zalarmovat policii, která pomocí výchylek zavede lokomotivu i s vzácným pokladem - zbraněmi a gangem na slepou kolej, kde už čeká policie. Nakonec zločinci jsou dopadeni, budižkničemu pan Porter je pochválen i se svými pomocníky, ale sto let stará lokomotiva to už neunes a vybuchne. Zajímavým se stává další film z roku 1936 *Windbag the Sailor*, kdy se Will Hay začíná obracet ke sdělovacím prostředkům. Protagonisté tohoto filmu ztroskotají a použijí rádia k podmanění si původních obyvatel. Ve filmu *Hey! Hey! USA* (1938) je obyčejný učitel Benjamin Twist klamně představen jako profesor cambridgeské univerzity Phineas Tavistock, který údajně vyučuje o prázdninách milionářova synka, který je unesen. Dříve než se tak stane, tak má jeden vstup jako 'profesor' do živého vysílání amerického rádia, jedná se o vtipnou scénu, kdy

⁴⁷ Moore Marriott žil v letech 1885-1949, jeho typickými rolemi se staly hlavně starší mužové, i v celkem mladém věku, dokonce měl i speciální zubní protézy, aby vypadal přesvědčivěji, nejznámější roli je starý Harbottle po boku Willa Haya hned ve dvou filmech - *Oh, Mr Porter!* a také v *Ask a Policeman*.

je neustále přerušován moderátorem, který upozorňuje na své vysílání a snaží se o reklamu na úkor vlastního pořadu a cambridgeského hosta a Hay tak není schopný dokončit jedinou myšlenku bez přerušování - pro reklamy není vlastní pořad vůbec důležitý ... Zbytek děje není důležité sdělovat, neboť v souvislosti s massmédii tu jsou další snímky. Děj filmu *Ask a Policeman - Zeptej se četníka* (1939) začíná právě vysíláním přenosu z jedné policejní stanice ve vesnici, kde již deset let nebyl evidován žádný přestupek či zločin. Will Hay jako velitel policejní stanice začne číst scénář společně s moderátorem, ale samozřejmě jsou zde nepředvídatelné věci, které se musí kamuflovat. Bohužel se četník místy neudrží a komentuje svůj scénář, který mu byl napsán, když už se má posluchač dozvědět to nejlepší a celou pravdu o bezzločinnosti, vysílání je přerušeno a rozhlasový štáb se balí k odchodu. Rozezlený Will Hay to nahlas okomentuje slovy: “BBC vždycky stáhne ty nejlepší věci!” (z vysílání)

Jeho filmy podporují mírný surrealismus. V jiném filmu *Old Bones of the River - Staré kosti řeky* (1938) se snaží uspat křičící dítě vyprávěním příběhu, jehož děj je směsí mnoha národních pohádek spojených s vyprávěním o Georgi Washingtonovi. *Where's That Fire? - Kde je ten oheň* (1940) stále v produkci Teda Blacka je dalším filmem plným typických zápletek hlavního hrdiny. Will Hay jako velitel malé požární stanice operuje jediným požárním vozem, taženým koňem, dále mu pomáhají dva hasiči, jeho partneři Moore Marriott a Graham Moffatt, kteří výborným způsobem doplňují Hayovu neschopnost. Jak sám název napovídá, tato trojice hasičů se po úmorách dostaví do města, kde byl velký požár, ale to v době, kdy už je uhašen. Před místním tabáke se ptají prodejce novin: “Kde je ten oheň?” Prodáváč v tom vidí dobrý článek a okamžitě povolá místního novináře, následující den celá země ví, že tito tři hasiči přijeli k požáru “s křížkem po funuse”, což rozlítlo jejich nadřízeného natolik, že si je pozval před komisi, aby se z toho zpovídali. To je však jen začátek potíží malé stanice, které je později ukraden jediný hasicí vůz, ještě před tím nechají shořet radnici a jejich vůz nakonec hraje důležitou roli při krádeži korunovačních klenotů v Tower. Když se o této plánované krádeži dozvídají, rozhodnou se klenoty zachránit, aby se zbavili své špatné reputace.

V Hayových filmech je patrný jiný pohled na svět oproti filmům Aldwychova divadelního souboru a Hulbertových filmů, neboť ty se snaží

vyhnout výkladům světa na základě třídního rozdělení společnosti, zatímco Hayovy charaktery jsou vždycky spjaty s určitým zaměstnáním a tím pádem i společenskou třídou. Hay může být chápán jako herec hrající charaktery, které jsou povýšené nad svou vlastní třídu či se tak alespoň chovají, ale tento povahový rys není nikdy zdůrazněn zcela. Jeho filmy jsou nadčasové a vykreslují všeobecně lokality a charaktery tak, aby si divák mohl převést děj do svého prostředí, dát postavám svá jména ze svého okolí. Diváci milovali jeho humor, jak to dosvědčují statistiky návštěvnosti kin a kritici k tomu dodávají: “Neexistuje nic, co by porazilo Seno dietu!”⁴⁸ Hay v překladu znamená seno. Tímto filmem ukončil svou spolupráci s Gainsborough studií, ale ne svou hereckou kariéru, neboť s natáčením pokračoval ještě v Ealing Studiích.

2.1.4 Crazy gang - Bláznivý gang

Crazy Gang byla skupina šesti estrádních umělců, která se zformovala v první polovině 30.let 20.století. Patřili sem tito komici: Chesney Allen⁴⁹, Bud Flanagan⁵⁰, Jimmy Gold⁵¹, Teddy Know⁵², Charlie Naughton⁵³ a Jimmy Nervo⁵⁴. Jen pro zajímavost - tato skupina se objevila mnohokrát i na představení pro královskou rodinu zvané “Royal Variety Performance”⁵⁵, dokonce mají rekord

⁴⁸ Cook, P., s. 86

⁴⁹ Chesney Allen žil v letech 1893-1982, komik hlavně v období II.světové války, často zpíval se svým partnerem Budem Flanaganem, na jevišti a ve filmu vystupoval pod jménem Ches

⁵⁰ Bud Flanagan žil v letech 1896-1968, komik a partner Chesney Allena, v roce 1960 získal od vévody z Edinburghu - prince Philipa ocenění OBE - řád Britského impéria, jeho poslední prací bylo natočení písničky “Who Do You Think You Are Kidding, Mr Hitler?” pro televizní situační komediální seriál Dad’s Army - Tátova armáda těsně před smrtí v roce 1968.

⁵¹ Jimmy Gold žil v letech 1886-1967, původním jménem Jimmy McGonigal, partner Charlieho Naughtona - oba komikové, původně stepaři až se vypracovali na komiky. Známa je historka o tom, jak ho málem kamarádi z Crazy Gangu vyhodili z auta během cesty na nějaké představení a on jim na to řekl: “Mě je to jedno. Mám v bance 40 tisíc.” Po chvíli během řeči řekl: “Mě je to jedno. Mám v bance 30 tisíc.” V ten moment jeden z Gangu zastavil auto a Jimmy se zeptal řidiče: “Co děláš?” On na to odpověděl: “No přece jedu zpátky! Někde mezi tímto místem a minulou benzínovou pumpou jsi ztatil 10 tisíc, tak je jdu najít!”

⁵² Teddy Knox žil v letech 1894(6?)-1974, celým jménem Albert Edward Cromwell Knox, původně vystupoval jako žonglér se svými bratry pod názvem The Cromwells - Cromwellové, nejvíc slávy ovšem získal v účinkování se skupinou The Crazy Gang - jak ve filmu, tak na jevišti, v obou případech vystupoval jen jako Teddy

⁵³ Charlie Naughton žil v letech 1886-1976, vlastním jménem Charles John Naughton byl skotský komik pocházející z Glasgow, vytvořil dvojici s Jimmy Goldem

⁵⁴ Jimmy Nervo žil v letech 1898-1975, vlastním jménem James Hollaway, jako žonglér vystupoval ve varieté, vytvořil dvojici s Teddy Knoxem a později se sloučili společně s The Crazy Gangem, v show a ve filmech této skupiny vystupoval pod jménem Cecil

⁵⁵ Royal Variety Performance bylo poprvé uvedeno v roce 1912 za účasti krále Georga V. a královny Mary. Od roku 1921 na doporučení krále Georga V. se toto show stalo každoroční podívanou, na kterou byli pozváni příslušníci královské rodiny.

vystoupení v této show, a to díky tomu, že byli oblíbenci mladé princezny Margaret.

Jejich začátky nebyly jednoduché, neboť se zformovali takřka náhodou. George Black⁵⁶ byl britský divadelní manažer, který měl na starosti různé varieté během 30.let 20.století. Již v roce 1928 převzal vedení General Theatre Corporation - Všeobecná Divadelní Společnost, která spravovala síť divadel, kin a tanečních sálů. Ve stejné době převzal také vedení London Palladium⁵⁷. V roce 1931 zde poprvé pořádal "Crazy Week" - Bláznivý týden, při kterém se sešli tři dvojice herců: Nervo a Knox, Naughton a Gold a poslední dvojice Billy Caryll a Hilda Mundy. Tato show byla otevřená 30.listopadu 1931, ač G. Black nebyl zpočátku přesvědčen o tom, že by bylo vhodné uvést šest komiků na jeviště v rámci jednoho představení, ale nakonec se nechal přesvědčit jejich popularitou. Pro úspěch se tyto "Crazy Weeks" pořádaly nadále a přidala se k nim dvojice Flanagan a Allen. Ovšem nazváni Crazy Gangem byly až v roce 1937. Billy Caryll a Hilda Mundy s gangem nevystupovali. Ještě se občas mezi nimi vyskytl "Monsewer" Eddie Gray⁵⁸ jako další z Crazy Gangu. Všichni z této skupiny byli sice slavnými komiky, ale Crazy Gang jim dodal nesmrtelnost v anglické síni slávy - minimálně v jejich době. Spojoval je stejný styl, proto výborně fungovalo jejich show, které produkovali v divadle. V London Palladium působili jako skupina až do roku 1939 a vyprodukovali několik show⁵⁹. V roce 1937 natočili první film nazvaný *O-Okay for Sound*, znovu vydaný v roce 1942, nazvaný podle stejnojmenné show. Dalšími filmy Gainsborough produkce byly *Alf's Button Afloat - Alfův knoflík nesený vodou* (1938, znovu vydaný 1943), *The Frozen Limits - Nehybné hranice* (1939) a *Gasbags - Vzducholodě* (1940). Tyto filmy byly celkem populární. Stejně jako filmy W. Haye měly i jejich komedie stejný produkční tým, kam patřil režisér Varnel, Crabtree se staral o kameru, Vetchinsky byl uměleckým vedoucím a Edgar se staral o dobré scénáře.

⁵⁶ George Black 1890-1945

⁵⁷ London Palladium je divadlo v oblasti Londýna zvané West End, říká se o tomto divadle, že je to nejznámější v Londýně a snad i ve Spojeném království, probíhá zde mnoho muzikálových produkcí. Otevřeno bylo v roce 1910 a hostilo už mnoho známých muzikálů. Najednou může přivítat kolem 2200 diváků.

⁵⁸ 'Monsewer' Eddie Gray žil v letech 1898-1969, živil se jako komik v kabaretních vystoupení, původně vystupoval s Nervo a Knoxem v Crazy Show, ale osamostatnil se, aby se v roce 1957 s Crazy Gangem znovu sešel ve Victoria Pallase Theatre v Londýně, toto divadlo leží také ve West Endu a pojme 1550 diváků.

⁵⁹ Revue Crazy Gangu v London Palladium byla tato: *Life begins at Oxford Circus* (1935), *Round About Regent Street* (1935), *All Aight at Oxford Circus* (1935), *Okay for Sound* (1936), *London Rhapsody* (1937), *these Foolish Things* (1938), *The Little Dog Laughed* (1939).

Náplň jejich filmů byla zcela odlišná od těch předešlých komedií Gainsborough, adresovali mnohem víc určitou sociální vrstvu, kterou byla právě pracující třída, oproti Hayovi, který v podstatě nikdy nebyl zcela třídně vyhraněn, ač jeho zaměstnání mohla mnohé určovat. Charaktery, které Crazy Gang vytvářel, se chovaly prospěchářsky. Tito komikové podnikavě využívali mnohem lépe událostí, do kterých se dostali. Vyloženě si hráli téměř s každou situací, která se jim dostala do cesty. Každá dvojice však vyžadovala stejný čas před kamerami. Což samozřejmě znamenalo velkou překážku pro režiséra, ději to bránilo v přirozené plynutí událostí. Proto byl Varnel donucen používat těžkopádnou 'trucking' techniku a vystříhat se přílišnému použití záběru detailu. O filmu *O-Kay for Sound* by se dalo říci bez větších okolků, že byl tak pevně situován do středu britské filmové kultury, že by tento snímek mohl být interpretován jako filmový 'roman à clef' - což znamená několika slovy jediné - jedná se o film, který popisoval skutečný život ukrytý za fasádou fikce, stačí jen odejmout postavám filmová jména a lze spatřit pravé tváře ze společnosti. Tento styl se dal lehce použít také při satíře.

V tomto filmu je divák seznámen s německo-židovským producentem panem Goldbergerem, který se dá lehce interpretovat jako bratři Ostrerové, C.M. Woolf či Alexander Korda, objevuje se tam medcenáš ze severu, který dokonce vypadá jako J. Arthur Rank, dále charismatický německý režisér často řvoucí: "Verrückte Kerl!" (Bláznivý chlap), což nemůže být nikdo jiný než Berthold Viertel nebo jeden z dalších dobře známých kontinentálních režisérů, v té době pracujících v Británii.

Veškeré filmy Crazy Gangu oslavují obyčejného pracujícího člověka a tím pádem také pop-kulturu.⁶⁰ Tyto filmy jsou však přesně situovány do určité historické doby, ač se pokaždé jedná o jinou. *The Frozen Limits* se odehrává na Aljašce, kdy se šest anglických, chudých komiků rozhodne odjet na Aljašku, neboť z novin se dozvídají, že se tam dá dobře vydělat mezi zlatokopy. Cestují pustinou na voze taženém jedním koněm, když už neví kudy kam, zastaví u ukazatele se slovy: "Musíme někde být. Podíváme se na ukazatele..." Všichni vystoupí a jdou se podívat na cedule: Red Gulch 16 mil.." "Počkejte, je tu ještě

⁶⁰ pop-kultura je opakem lidové kultury, jedná se vlastně o umělou kulturu. Je také opakem "vysoké" kultury, což je vkusná tvorba, která se neorientuje na masové publikum. Z toho vyplývá, že pop-kultura je spojená s masmédií, jedná se o zábavu pro široké publikum, pro konzumní společnost. Samozřejmě i v tomto typu kultury je možné mluvit kvalitní i nekvalitní tvorbě.

něco!” Poukáže jeden z nich na jinou ceduli, což se ukáže být pamětní deska, na které stojí: “Toto je místo masakru velkého kopajícího koně, kde bylo zabito dvacet pět zlatokopů a skalpováno nepřátelkými indiány.” Čte jeden z nich. “Nepřátelští indiáni?! Taxi! Rychle!” A všichni ho následují běžíce do vozu. “Co máš za nápad? Proč tak spěcháš?” Zeptá se jeden toho prvního utíkajícího. Ten odvětlí: “Já tu nezůstávám, abych nebyl ochočen indiány!” “Cecile, nebuď blázen!” “Ne ne, má pravdu!” Křičí další z nich. Nakonec vymyslí, že aby přežili, musí nad indiány vyzrát důvtipem. Proto se přestrojí za indiány a jednoho - nejstaršího z nich, Charlieho vydávají za rukojmí...V další scéně přijíždí do zlatokopského města, které je zcela prázdné až na jednoho starce a jeho vnučku. Po hodně chvíli zjišťují, že noviny, kde stála výzva britské vlády, aby občané spěchali obydlovat Aljašku, byly 40 let staré...Tímto směrem se celý děj ubírá, je to vlastně směsice stylu slapsticku, gagů a slovních přestřelek. Ději nechybí spád, neboť šestice komiků je stále v pohybu, stále vymýšlí, jak se mít lépe, ale zmatkováním se dopouští dalších chyb. Například vyvolají novou zlatou horečku, v prázdném městě Red Gulch je znovu živo, proto uvádí své první představení. Ovšem zlatokopy se snaží udržet lští, na kterou jim lišácký a nedůvěřivý boss zlatokopů neskočí. ...

Další z jejich velmi úspěšných filmů byl *Gasbags* (1941) je také zasazen do historického kontextu, v tomto případě se šestice herců ocitá v období II. světové války. Jsou vojáky, kteří jsou natolik podnikaví, že si otevírají blízko základny obchod na hranolky a obalovanou rybu - anglické národní jídlo ‘Fish and Chips’, ovšem reklamu mají přivázanou na velkém balóně, který je při velké bouři přenesen i se zbytky obchodu do jednoho z německých koncentračních táborů. Scény tohoto filmu nepatří k nejlepším, daly by se nazvat přímo bez vkusu. Proč však najednou jsou filmy právě *Crazy Gangu* tak přesně historicky vymezeny, když tomu tak nebylo ani u filmů Jacka Hulberta a ani u Willa Haya či u filmů souboru z Aldwychova divadla. Podle prezentace komiků by se těžko tento atribut filmů dal vysvětlit právě jejich nápadem. Režisér Varnel nikdy před tím neukázal zájem o určení doby při tvorbě filmů. Edgarovy scénáře mají tendenci sjednotit přítomnost s minulostí. Nezbyvá než z tohoto nového charakteru snímků ‘podezřívát’ producenty Teda Blacka a Maurice Ostrera, ovšem je to myšleno v kladném slova smyslu. Tato tendence předznamenala další směr Gainsborough

studií, později se totiž proslavila tvorbou nezapomenutelných melodramatických historických kostýmových filmů, do jejichž kategorie patří významné filmy jakými jsou například *The Man in Grey - Muž v šedém* (1943) a *The Wicked Lady - Zkažená dáma* (1945). Filmy Crazy Gangu mohou tak signalizovat nový začátek změny produkce Gainsborough studií.

2.1.5 Tommy Handley

Tommy Handleyho filmy byly vyrobeny hlavně v letech 1943-1944 a to produkčním týmem Ostrer - Black. Nejvíce je však proslavil jako rádiový komik z jeho rádiové produkce pro BBC program nazvaný ITMA - *It's That Man Again*, který se vysílal v letech 1939-1949, za těchto deset let se odvysílalo přes tři sta epizod, vysílání se ukončilo po jeho smrti vzhledem k jeho nenahraditelnosti. Tento program byl anarchický, surrealistický, plný rychlých slovních hříček. Tom Harrison z Mass-Observation prohlásil v roce 1942, že "Handley přispěl k udržení veřejné morálky během války mnohem víc než jakákoliv vláda, a to vše bez jediného zmínění o válce."⁶¹ Sice stále mluvím o rádiu, ale i tak se to stále týká médií. Natočil něco jako písničku - slovní hříčku za doprovodu klavíru, kde srovnával Charlieho Chaplina s Adolfem Hitlerem. Volně přeloženo bez rýmu to znělo asi takto: "Už jsme viděli mnoho obrázků známých lidí ve zprávách, a tak mnoho z nich poznáme na první pohled. Chamberlain se svým deštníkem, Winston Churchill se svými klobouky, Hore-Belisha⁶², přece ho všichni známe. Ale je tam jeden, jehož krásné fotky vidáme léta a léta a pokaždé si pokládáme tu stejnou otázku, když jse jeho obličej objeví. Kdo je ten muž, který vypadá jako Charlie Chaplin? Co si myslí, že mu vyhraje válku? To nemůže knír, ten nás jen rozesměje. Charlie už to dělal před ním dřív a líp. Kdyby neměl ty boty a kalhoty, těžko bys ty dva od sebe rozlišil. Celý ten nápad je absurdní! Charlie nikdy neřekl ani slovo a Adolf by nemohl nikdy hrát němý kousek. Představ si Adolfa hrajícího ve *Zlaté horečce*, nemá ani z poloviny tolik šarmu jako Charlie. Ale dělá dost problémů svému režiséru Göblesovi, když hraje hlavní roli v *Shoulder Arms* (1918). Je zábavný, když se snaží hrát ničemu. Je to uděláno tak, aby se tomu

⁶¹ Cook, P., s. 90

⁶² baron Hore-Belisha - žil v letech 1893-1957, viník antisemitismu, uplatnil se v politice

každý smál. Já si myslím, všechno je to podvod. A na vzdory všemu make-upu jsme přesvědčení, že to je Charlie Chaplin po celou tu dobu! Dejme tomu, že Charlie má horečku. Válka by byla komedií, představ si, že Adolf by se stal vtipným, zpívajíc pakty s Říme a Brity. Házejíc koláče se šlehačkou po MGM. Charlie Chaplin by byl větší, hlasitější a vtipnější. S vím v čele byly by bitvy zábava, velitel Gestapa by nebyl Groucho Marx⁶³, ale Harpo, brzy by tam měl Shirley Temple. Pokud by byl Adolf ve filmu, zkoušel by lehké věci. East Lynne⁶⁴ by byl jeho počátečním příběhem, malá Eva, hraná Goeringem, byla by trochu nudná, brzy bych uviděl Charlese Laughtona ve hře! Ale nebuďme příliš tvrdí na chudáka starého Adolfa. On je bohem poslaný do komiksů, on je posvátný. Karikaturisté milují jeho make-up, ale jednoho rána se vzbudíme a zjistíme, že to je Charlie Chaplin po celou tu dobu!”

Pro svůj rádiový úspěch se Gainsborough producenti Ostrer a Black rozhodli natočit stejnojmenný film, který vešel do kin roku 1942 jako *It' That Man Again*. Jako filmy *Crazy Gang* se v tomto snímku neustále obracel k různým událostem blízké minulosti či ještě přítomných. Podle jistých zdrojů byl v roce uvedení do kin nejvíce navštěvovaným filmem. Z tohoto filmu zlidovělo mnoho slovních hříček: “Já jdu - přijdu zpátky!” Říká ve dveřích budoucímu zákazníkovi prodejce, jen aby nebyl klientem vyhozen z jeho bytu dřív, než udělá nějaký obchod a něco si od něho zákazník koupil. Tento film byl režírován, stejně jako i druhý a zároveň poslední *Time Flies* (1944), režisérem Walterem Fordem. Tento druhý film je směsicí žánrů sci-fi, komedie a muzikálu, oproti dřívějšímu snímku už má mnohem souvislejší děj. Bohužel nebyl takovým úspěchem v kinech, nejspíš kvůli tomu, že předběhl svou dobu. Umělecký ředitel dodal tomuto snímku něco vyjímečného, neboť to byl právě ten samý, který dělal scény pro takové filmy jako *The Wicked Lady* (1945) nebo *Caravan* (1946) - John Bryan⁶⁵.

⁶³ Julius Henry “Groucho” Marx - žil v letech 1890-1977, byl to americký komik, známý velmi břitkým a trefným vtipem, na fotografiích s velkým knírem

⁶⁴ East Lynne - anglická novela Ellen Wood z roku 1861

⁶⁵ John Bryan žil v letech 1911-1969, vyhrál Oscara za uměleckého vedoucího za film *Great Expectations* (1946) režírovaný Davidem Lean, pracoval pro Gainsborough.

2.1.6 Arthur Askey

Všechny jeho filmy také produkoval Ostrer a Black v letech 1940-1944, ovšem režiséři se střídali. Patřili k nim taková jména jako Marcel Varnel, Walter Forde, Herber Mason, John Bryan, Val Guest a Maurice Carter. Mezi jeho známé filmy patří *Band Waggon* (1940), *I Thank You* (1941), *The Ghost Train* (1941), *Back Room Boy* (1942), *King Arthur Was a Gentleman* (1942), *Miss London Ltd* (1943) a *Bees in Paradise* (1944).

Celý jeho cyklus filmů měl několik podobných prvků, většinou se odehrávali ve zcela běžné společnosti, kde každý má ty samé potřeby, ale i věří stejným věcem. Neboť se všechny týkaly dost silně tehdejší společnosti, nikdy se znovu nevydaly, neboť ztratily svůj lesk postupem času. Vtip těchto filmů je mnohem méně přípustný oproti Willu Hayovi či Crazy Gangu, neboť si bere na mušku ty, kdo si hrají na někoho lepšího, kdo ignoruje nepsaná pravidla, ty, kdo jsou příliš staří, či příliš oškliví.

2.1.7 Jessie Matthews

Toto půvabné stvoření celým jménem Jessie Margaret Matthews⁶⁶ bylo ve své době nejpopulárnější třeštidlo, které výborně zpívalo, bylo atraktivní, a tak si ji producent Michael Balcon vyhlédl pro Gaumont-British, pro něž znamenala velký finanční přínos. Vzhledem k její popularitě ji také patřičně angažovali do komedií a muzikálů jako *Evergreen* (1933) nebo komedie jako *First a Girl* z roku 1935, *Friday the 13th* (1933) and *It's Love Again* (1934). Většinu těchto filmů režíroval Victor Saville⁶⁷. Ve všech těchto filmech jí byl partnerem Sonnie Hale⁶⁸, který později některé z jejich dalších filmů i režíroval. Její herecké výkony byly velmi živé, plné vášnivé ženskosti, oplývala neskutečnou ohebností, kterou využívala při natáčení. Její herecké charaktery nepříslušely k žádné specifické třídní společnosti.

⁶⁶ Jessie Matthews žila v letech 1907-1981

⁶⁷ Victor Saville žil v letech 1894-1979

⁶⁸ Sonnie Hale žil v letech 1931-1944 byl ženat s Jessie Matthews

2.2 Ealing Studios

Ealing Studios byla založena divadelním producentem Basilem Deanem⁶⁹ v roce 1929 v západním Londýně. Jedná se o anglickou nejstarší produkční televizní a filmovou společnost. Jako Ealing Studios tuto společnost otevřel v roce 1931. Avšak v roce 1933 se znovu navrátil k původnímu názvu své společnosti - Associated Talking Pictures. Od roku 1938 začíná ve společnosti pracovat Michael Balcon a studia a společnost se přejmenovávají na Ealing Studios. Michael Balcon zde pracuje po dobu deseti let, kdy produkuje významné komedie nejen s Willem Hayem.

2.2.1 Will Hay v Ealing Studios

Jeho dalších pět filmů v produkci Michaela Balcona bylo vyrobeno v Ealingovských studiích. Do této pětičky patří *The Ghost of St. Michael's - Duch svatého Michaela* (1941), *Go to Blazes - Jdi do plamen* (1942), *The Goose Steps Out - Husa vykračuje svižně* (1942), *The Black Sheep of Whitehall - Černá ovce bílé radnice* (1942), *My Learned Friend - Můj sečtělý přítel* (1943). První z této pětičky bylo špionážní komediální drama *The Ghost of St. Michael*, kdy nový učitel Lamb se mnohokrát nechá nachytat na svou nevědomost vlastními žáky. Vyučuje přírodní vědy, jejichž expertem opravdu není. Jedna z vtipných scén vypadá asi takto: Snaží se jim vysvětlit zákon gravitace, do čehož se zamotává víc a víc. Místo svého úspěchu se svou nevědomostí narazí na vědomosti studentů. Ti se ho snaží přesvědčit o tom, že nemá pravdu, neboť jak by pak mohla stát šikmá věž v Pise a nepadnout? Demonstrují to na židlích. Na jeho stůl postaví židle, jednu na druhou, dokonce v jeho naivitě souhlasí s tím, že si na to nejvyšší patro sedne ve chvíli, kdy ředitel prochází kolem jejich učebny. Samozřejmě třídní učitel spadne před jeho zraky, neboť do této chvíle studenti drželi židle tak, aby nespady. Příběh se zamotává několika vraždami, ale díky jeho naivitě a horlivosti jednoho studenta “všechno vím - všechno znám”, hraného Charlesem

⁶⁹ Basil Dean žil v letech 1887-1978, ač byl zprvu hercem a režisérem, nejvíce se proslavil jako zakladatel, ředitel a producent Ealing Studií - hlavně komiků jako George Formby či Gracie Fields, když začala válka, Ealing Studios opustil a stal se ředitelem Entertainments National Service Association (ENSA), což byla vládou zřízená a dotovaná organizace, která zajišťovala zábavná vystoupení pro armádu. Za práci v této organizaci mu byl udělen královnou titul CBE - Řád Britského Impéria.

Hawtreym⁷⁰ se jim podaří zjistit, že za vraždami stojí špionážní odvětvka nacistů, která se jim podaří odhalit. *The Goose Steps Out* je další špionážní komedií, kdy díky své podobě na jednoho anglického špióna, který se vydával za německého, je Will Hay vyslán do Německa předstírat, že je tímto německým špiónem, aby zjistil, co německé armádní velení chystá a získal i jejich tajnou zbraň. Skupinu Hitlerjugend, která je vychovávána pro špionáž v Anglii, záměrně učí nesmysly. Předstírá, že obráceně ukázané V gesto⁷¹ je běžným anglickým pozdravem stejně jako heilování v Německu, tak studenty požádá, aby toto gesto ukazovali na obrázek Führera a skrytě se směje, poněvadž toto gesto je pravým opakem a to velice vulgárním.

Film *Go to Blazes* je velmi krátký, vyrobený na objednávku ministerstva informací, šlo zde o určitou naučnou komedii jak se zachovat v nebezpečí bombového útoku a také během něho. Když dojde konečně k bombovému útoku Will Hay se snaží panicky uhasit oheň hasícím přístrojem, který má doma, ale bohužel tak neúspěšně, že propálí podlahu. Ve chvíli druhého bombového útoku se do záchranné akce domova pouští jeho filmová dcera Elsie, která už ví, jak správně s hasícím přístrojem zacházet.

Další komedie v produkci Ealing Studios opět v ději zahrnuje tematiku špionáže pro nacistické Německo. Opět tu je důležitá scéna zahrnující média. Žurnalisté si mylně myslí, že Will Hay je právě ten očekávaný profesor Will Davis, tak začnou s přichystaným interview, ovšem netuší, že on jim začne dávat příklady založené na dlouhodobé zkušenosti s gamblingem, podvody či mluvil ve dvojsmyslech nebo je úplně ignoroval. Po ukončení rozhovoru jsou novináři před psychickým zhroucením. Na radnici se dostaví falešný ekonom, který se snaží dát falešné důkazy o nevhodnosti podepsání smlouvy o budoucím obchodu mezi Jižní Amerikou a Anglií, neboť on totiž pracuje pro skupinu "Pátí fejetonisté", kteří jsou napojeni na německé nacionalisty. Později je Will Hay donucen najít zmizelého pravého ekonoma, který má jistě důkazy pro uzavření smlouvy

⁷⁰ Charles Hawtreay, vlastním jménem George Frederick Joffre Hartree, žil v letech 1914-1988, ve 30. a 40. letech hrál vedlejší role vedle Willa Haya, později od konce 50. let až do roku 1972 ztvárnil mnoho rolí ve známých Carry On komediích. Jeho poslední role byla právě ve filmu *Carry On Abroad*, samozřejmě byl pravidelně angažován v divadle, režíroval mnoho divadelních her, ale bohužel kvůli alkoholismu nemohl dál hrát, ač se tu a tam objevil na televizních obrazovkách, většinu svého času trávil ve městě Deal v Kentu, kde žil až do své smrti. Zemřel v nemocnici ve věku 73 let poté, co odmítl amputaci nohy, aby se vyhnul jisté smrti kvůli neprůchodnosti tepen. Po diagnóze této nemoci zemřel asi měsíc na to v nemocnici.

⁷¹ V gesto může znamenat vítězství, ukázané naopak znamená vulgární gesto v mnohem silnějším smyslu než jen "odprejskni!"

o obchodu. Jediným cílem se tady stává hledání profesora a odhalení tajných agentů, což s sebou samozřejmě nese mnoho vtipných scén. Jeho posledním filmem vůbec byl snímek z roku 1943 *My Learned Friend*, v tomto případě šlo o černou komedii. Znovu se zde setkal s kolegou Claude Hulbertem⁷², se kterým si už jednou zahrál a to ve filmu *The Ghost of St. Michael's*. Ten mu zde zajistil výbornou podporu. Bohužel během natáčení tohoto snímku byl Hay diagnostikován rakovinou a už se před kamery nevrátil, ale zůstal věrný rádiu. Zajímavé je to, že jedna z posledních scén byla použita pro další dva filmy - pro nové zpracování *The Thirty-Nine Steps - Třicet devět schodů*⁷³ z roku 1978 a Jackie Chanův⁷⁴ film *Shangai Knights - Shanghaiští rytíři* z roku 2003. Jde o scénu s Willem Hayem, jak je pověšený na ručičkách Big Benu, zatímco se dívá na hodiny, snaží se svou vahou zamezit posouvání ručiček a tím výbuchu časované bomby.

2.2.2 Gracie Fields

Další ze známých komediálních hvězd byla Gracie Fields⁷⁵, která se proslavila účinkováním v Alhambra Theatre již v roce 1925. Její hlas byl opravdu vyjimečný svou barvou a výškami, které byla schopna zazpívat, proto byla pozvána i do varieté pořádané každoročně pro královskou rodinu. Poprvé se v této show objevila v roce 1928. Vedle hraní hodně i zpívala, což se projevilo i ve filmové produkci. Od roku 1931 začala točit filmy, kde postavila svůj úspěch na svém původu, na svém charmu a talentu dívky z pracující třídy z hrabství Lancaster. Prvním filmem byl snímek *Sally in Our Alley - Sally z naší uličky* (1931). Díky jejímu talentu zpívat, začala hrát v komediálních muzikálech - *Looking on the Bright Side* (1932) či *Sing As We Go - Zpívejme zatímco jdeme* (1934), ve kterém šlo o zavření textilního podniku v Blackpoolu. Tento film

⁷² Claude Noel Hulbert žil v letech 1900-1964, byl to britský komik, hrál ve filmech: *Champagne* (1928), *Thark* (1932), *Their Night Out* (1933), *Hello Sweetheart* (1935), *Man of the Moment* (1935), *Wolf's Clothing* (1936), *Honeymoon-Merry-Go-Round* (1940)

⁷³ *Třicet devět schodů* (1978) rež. Don Sharp, hrají Robert Powell, Karen Dotrice, John Mills

⁷⁴ Jackie Chan narodil se jako Chan Kong Sang v roce 1954, od roku 1962 hraje většinou v různých komediích, kde využívá svého bojového umění, také je režisérem a producentem svých filmů, také zpívá - nazpíval oficiální hymnu pro olympijské hry v Číně

⁷⁵ Gracie Fields žila v letech 1898-1979, zpěvačka, herečka, komička, v roce 1939 se stáhla do ústraní kvůli nemoci - diagnostikována rakovinou děložního čípku, mnoho příznivců ji poslalo přání brzkého uzdravení - údajně přes 250tisíc, což ji vedlo k tomu, že po uzdravení vydala své album pojmenované *Gracie's Thanks - Graciino poděkování*, kvůli svému sňatku s Italem ztratila své britské občanství, avšak v roce 1979 znovu získala, neboť jí byl udělen řád Britského impéria - Dame Commander (DBE)

působil jako jakýsi morálně posilující snímek v době finanční deprese. Nejspíše také díky tomu, že se nevzdala svého silného lancastershireského přízvuku. Zazněla zde poprvé stejnojmenná slavná píseň, jejíž nápěv si později převzala skupina komiků Monty Python. Další z komedií je *Look Up and Laugh - Vzhlédni a usměj se* (1935), kde se snaží zachránit obchod před demolicí, což s sebou přináší mnoho komických situací. Komedií plnou krásných písní *Queen of Hearts - Srdcová dáma* (1936) a muzikálovou komedii *Shipyard Sally - Loděnice Sally* (1939) natočil její manžel Monty Banks⁷⁶. Filmy ze 40.let jako muzikál *Stage Door Canteen - Kantýna u jeviště* (1943), komedii *Holy Matrimony - Svátost manželství* (1943), komedie *Molly and Me - Molly a já* (1945) a válečné špionážní drama *Paris Underground - Podzemní Paříž* (1945) natočila už ve Spojených Státech. Svým nevtíravým uměním dokázala oslovit hlavně pracující třídu, ale i vyšší kruhy. Může se považovat za první Britskou hvězdu, která si dokázala získat slávu právě svou autentičností založené na své živosti pramenící z poměrů pracující třídy a ne hraním karikatur. Až téměř do své smrti stále vystupovala na jevišti, kde se po ní žádaly slavné písně, které poprvé zazněly v jejich filmech.

2.2.3 George Formby

Další známou a podobně rostoucí hvězdou Ealing Studií je George Formby⁷⁷, který kupodivu pocházel ze stejného hrabství. Jeho otec byl komik a když v roce 1921 zemřel, George se rozhodl jít v jeho šlépějích a okamžitě zanechal svého zaměstnání jako žokej. Při svém hraní a zpívání si stejně jako G. Field také ponechal svůj akcent a chování, pramenící z jeho rodinného původu, poněvadž své kořeny měla v pracující třídě, což se mu povedlo přenést do svých filmů. Stejně jako Gracie se objevil před královskou rodinou - ale to až v roce 1937. Během II.světové války také působil v Evropě a v Severní Americe ve varieté pořádané pro armádu, která se jmenovala Entertainments National Service

⁷⁶ Monty Banks žil v letech 1897-1950, italský herec, režisér a producent, během II.světové války byl nucen opustit Anglii, kde žil se svou druhou ženou Gracie Fields, aby nebyl internován kvůli italskému původu.

⁷⁷ George Formby žil v letech 1904-1961, narodil se jako George Hoy Booth, když začal vystupovat, nechal si říkat George Hoy, až později si vzal tátův pseudonym Formby. Byl to herec, zpěvák a nejvíc je známý svým vystupováním s banjem či s ukulele. V roce 1924 se oženil za tanečnici Beryl Ingham, která řídila jeho kariéru říká se, že i jeho soukromí měla 'pod palcem'.

Association. Na základě jeho práce mu bylo už roku 1946 uděleno královské ocenění OBE⁷⁸.

Svou hereckou kariéru začal dvěma velmi jednoduchými filmy. Prvním z nich byl film *Boots! Boots!* (1934), který byl natočen v rekordním čase dvou týdnů. Dokonce se na plátně poprvé a naposledy objevil se svou manželkou Beryl. Stejně jako film *Off the Dole* (1935) nešlo o vyjímečné snímky kvalitou kamery či setu, většinou měly jednoduchý děj plný Georgova vtipu, zpěvu a hry na banjo, což čišelo vitalitou, ale postrádalo silnou a dobrou zápletku. Ačkoliv šlo o nízkorozpočtové filmy, jsou z hlediska jeho kariéry velmi důležité.

Mezi další filmy patří *No Limit* (1936), *Keep Your Seats, Please* (1936), *Keep Fit* (1937), *It's in the Air* (1938), *Come On George!* (1939), *Let George Do it!* (1940), *Spare a Copper* (1940).

2.2.4 Ostatní produkce

Tyto dvě hvězdy původně našli producenti, aby z nich vyždímali co nejvíc peněz a byli překvapeni, kolik peněz jim vlastně vydělali. Dokonce se objevili na předních příčkách oblíbenosti herců – Gracie Fields byla třetí po Shirley Temple a Clarku Galbe a George Formby se ocitl na pátém místě po Gary Cooperovi. V britské kinematografii vzrostly hvězdy, schopné konkurovat největším hollywoodským hvězdám – minimálně na domácím trhu.

Ovšem mezi klasická léta Ealing komedií patří období v letech 1947-1955. V té době se natočilo 14 komedií. Čtyři z nich jsou satiry, to si ponechám právě pro styl komedie satiru. Jako první film z tohoto období byl natočen snímek s názvem *Hue and Cry* (1947), zmíním se tu však o absurdní komedii z roku 1949 s názvem *Passport to Pimlico*. Absurdní je tento snímek v tom, že náhodou se v jedné oblasti najdou staré listiny po výbuchu bomby, že tato oblast patří francouzskému králi a tím pádem i občané tam dnes žijící, nejsou občany anglického království, ale potomky patřícími k francouzské krvi. Jak anglická tak Pimlická samospráva to všechno berou tak vážně, že se začíná do Pimlica a z Pimlica jezdit na pasy, situace se stává neúnosnou, až nakonec obě strany dojdou k závěru, že chtějí jejich životy pod anglickou korunou zpátky.

⁷⁸ OBE - Officer of British Empire, důstojník Britského impéria, veškeré tyto řády byly ustanoveny v roce králem Georgem V. 4. června 1917 jako rytířské či řády šlechtnosti

Další film, který zmíním, je *Ladykillers* (1955). Důležitý je právě z toho hlediska, že si jednu z hlavních rolí zahrál Herbert Lom. Je to černá komedie, ve které se úspěšní lupiči zamotají do vlastních lží a chamtivosti, což nakonec každého z nich stojí život a paní domácí? Její dobrota ji přivede k velkému majetku. Tento film je zajímavě natočený, neboť celý vtip filmu nespočívá ani tak v záměnách, ale v pomalém rozkladu jedné lupičské bandy, která se rozloží na základě dobrosrdečnosti jedné staříčké paní a jejich neschopnosti ji zabít, ač se jim naskytne nespočet možností.

Dalšími tituly z této produkce jsou:

Another Shore (1948), *Whisky Galore!* (1949), *A Run for Your Money* (1949), *The Magnet* (1950), *The Lavender Hill Mob* (1951), *The Titfield Thunderbolt* (1953), *The Love Lottery* (1954), *The Maggie* (1954).

2.3 Rank Organisation

Jedná se o společnost založenou J. Arthurem Rankem⁷⁹ v roce 1937. Postupně se mu podařilo skoupit mnoho filmařských studií - Pinewood Film Studios, Denham Film Studios, Ealing Studios, Lime Grove Studios a Islington Studios, vlastil síť Odeon kin, koupil Gaumont-British Picture Corporation. Byl velmi vlivným producentem.

V padesátých letech až do roku 1970 podpořil výrobu Doktorských filmů, které produkovala Betty Box⁸⁰, snad jediná anglická žena - producentka. Režisérem této série se stal Ralph Thomas⁸¹, který do hlavní role obsadil Dirka Bogarda, který hrál v třech snímcích, poté ještě znovu v *Doctor in Distress*. Patří sem tyto snímky:

Doctor in the House (1954), *Doctor at Sea* (1955), *Doctor at Large* (1957),
Doctor in Love (1957), *Doctor in Distress* (1963), *Doctor in Clover* (1966)
Doctor in Trouble (1970)

Televizní společnost ITV začala v roce 1969 vysílat seriál podle *Doctor in the House*. A následovaly další seriály inspirované právě těmito filmy.

⁷⁹ J. Arthur Rank žil v letech 1888-1972

⁸⁰ Betty E. Box žila v letech 1915-1999

⁸¹ Ralph Thomas žil v letech 1915-2001, jeho bratr Gerald Thomas režíroval Carry On filmy, jeho syn Jeremy Thomas je filmovým producentem.

2.4 Česká scéna

Na české scéně se ve stejné době objevuje také několik významných skupin herců, kteří se nezapomenutelně zapsali do historie české kinematografie. Vedle velikých hereckých jmen Vlasty Buriana, Jaroslava Marvana, Čenka Šlégl, Ference Futuristu, Jindřicha Plachty či souboru Osvobozeného divadla Wericha a Voskovce tu jsou také Oldřich Nový, Hugo Haas, Raoul Schránil, Ladislav Pešek, František Filipovský, z hereček jistě nesmím opomenout jména jako Adina Mandlová, Věra Ferbasová, Nataša Gollová, Hana Vítová, Lída Baarová a ze starší generace Antonie Nedošínská, Růžena Nasková, Růžena Šlemrová, Theodor Pištěk. A to jsem jistě na mnoh jmen zapomněla.

Převážná většina herců často začínala v němém filmu, ale díky zvukovému se začaly stále více vyhraňovat určité typy osobností, které kdo hrál a do jakých charakterů se stylyzoval. Postavím-li se vedle sebe výše zmíněné herce z britské produkce, jsem si jista, že se tam s některými českými komiky najde větší či menší podobnost.

Filmová cenzura pilně pracovala v Čechách již v listopadu 1938, kdy se nesměl nadále promítat film Bílá nemoc, neboť tam hrál Hugo Haas. Ministerstvo vnitra ve stejném měsíci uzavírá Osvobozené divadlo. Jaro 1939 se však stává ještě krutějším. Začínající Jiří Weiss nesmí vstoupit na Barandov a není sám, komu je zakázána činnost. O celkové atmosféře z tohoto období se píše v časopisu Vlajka 26.dubna 1942 v článku Český film tři roky bez Židů: “Za bývalé republiky si taxikáři a elektrikáři říkali, když jeli na Barandov, jedeme do Jericha. A skutečně filmová produkce byla u nás snad nejvíce ze všeho prolezlá židovskými prsty od financierů přes režiséry, herce až po majitele... Je těžké vypočítat všechny ty nosaté hvězdy, ať už to byli Hugo Haas nebo V-W či takový Walter Schorsch, který jdysi na Vinohradech, ve starém A-B, jako sluha chodil hercům v kaftanu pro párky, a najednou se stal ežisérem a tím dokázal, že dělat režii u nás není žádné umění... Vzpomeňme na takové podřadné filmy Svět patří nám, Hej-rup!, Lidé na kře, Svět, kde se žebrá... Američtí Židé měli přirozeně zájem na tom, aby úroveň českého filmu byla co nejhorší... Byl to náš kamarád, filmový asistent Josef Kraus, který s si s kamarády Klímou a Klíčkem před třemi lety v březnu dojel si do filmového Jericha a židáky jednoho po druhém vyházal,

tím učinil první krok k očištění naší české filmové produkce.⁸² Z tohoto textu je zcela patrné, jakým směrem se česká filmová tvorba mohla ubírat. Vedle melodramat to byla hlavně komedie, která mohla pozvednout duši národa. Ve srovnání s anglickým filmem, který mohl produkovat parodie na válečné téma či o špionážích, si česká kinematografie nemohla nic takového dovolit, byla totiž dost sledovaná a cenzura byla velmi podezřivá.

V předešlém výčtu českých hvězd ještě je tu jedna velmi silná skupina filmových tvůrců, kam patří Karel Lamač⁸³, Anny Ondráková, Václav Wasserman⁸⁴ a Otto Heller⁸⁵. Tato silná čtyřka se však musela kvůli válce rozpadnout, vlastně také i kvůli svatbě Anny Ondrákové, která stejně během války, v podmínkách jaké na Barrandově vládly, nechtěla hrát.

2.4.1 Lamač - Ondráková - Wasserman - Heller

Tento tým nemusí být každému tak známý, neboť v tomto složení nevytvořili mnoho filmů a také se brzo rozešli. Poněvadž jejich společná tvorba začíná už u němého filmu, je třeba se s nimi blíže seznámit, avšak z této kategorie nezvukové kinematografie vyjmenuju jen několik významných filmů. Režisér Karel Lamač a zároveň i herec, Anny Ondráková jako jeho dvorní herečka i přítelkyně, se kterou založil filmovou společnost Ondra-Lamač-Film, Wasserman byl výborným scénáristou. Bohužel po osobním neúspěchu, kdy Karel Lamač nespěchal do ženění, a proto odmítl ruku Anny Ondrákové, když ho požádala, aby si ji vzal, se situace této skupiny začala ubírat opačným směrem než k výšinám, neboť Anny se brzo na to vdala za neznámějšího německého boxera - za Maxe Schmelinga. Přestala hrát a jejich filmová společnost se rozpadla. Ještě než se tak stalo, tak se však nezapomenutelně vryla do srdcí mnoha příznivců černobílých filmů.

⁸² Motl S. Mraky nad Barrandovem, s. 43-44

⁸³ Karel Lamač žil v letech 1897-1952, jako všestranný filmař se uplatnil výborně v roli herce, režiséra, ale ovládal také stříh, výborně zpíval, často si psal i scénáře,

⁸⁴ Václav Wasserman žil v letech 1898-1967, původním jménem Václav Vodička, poprvé se k filmu dostal v jeho jednadeceti letech jako překladatel zahraničních filmů, dál se seznámil s prací střihače a díky režiséru K. Lamačovi se dostal ke scénáristice. Jako scénárista působil hlavně ve 30. a 40. letech 20. století. Režiroval asi deset filmů a později se objevoval i v malých rolích na plátně jako herec. Známy je i svou pedagogickou činností.

⁸⁵ Otto Heller žil v letech 1896-1970, díky možnosti pracovat jako asistent vojenského reportéra se dostal ke kameře, a pak také získal práci kameramana v Pragafilmu. Po setkání s K. Lamačem se stal jeho věrným kameramanem, samozřejmě natáčel i pro jiné režiséry. V Československu se podílel na takových filmech jako například C. a k. polní maršálek, Kantor Ideál, Funebrák, Lelíček ve službách Sherlocka Holmese, Anton Špelec, ostrostřelec, Pobočník jeho výsosti, Nezlobte dědečka, Svět patří nám, Filosofská historie, Ducháček to zařídí, Bílá nemoc. Po emigraci v roce 1938 se dostal i do britského filmového průmyslu, o kterém je víc napsáno v jiné kapitole.

Nejdůležitějšími filmy ve zvukovém období jistě byly *On a jeho sestra* (1931), *Kantor Ideál* (1932), hudební komedie *Polská krev* (1934), *Důvod k rozvodu* (1937). Anny působí ve svém projevu jako Ginger Rogers svými houpavými lehkými kroky, zasněným pohledem, uměním zpívat i tancovat a Karel Lamač jako její Fred Astair v trošku skromnějším podání. Škoda jen, že jejich spolupráce byla předčasně ukončena. Jestě by spolu vytvořili ještě mnoho ztřeštěných filmů plných záměn a vtipů, zpěvu a tance.

Karel Lamač a Otto Heller patřili také ke skupině filmařů, kteří museli z rasových důvodů opustit vlast. Karel Lamač natočil v Anglii film *Švejk bourá Německo*.

2.4.2 Vlasta Burian - Jaroslav Marvan - Čeněk Šlégl a starší generace

Tato trojice velmi často spolu vystupovala, kde Vlasta Burian fungoval jako hlavní protagonista, zatímco oba zbývající mu nahrávali a přizvukovali. Zkrátka mu vytvářeli vhodné podmínky pro vyniknutí, pro improvizaci.

Ať už to bylo *Když Burian prášil* (1940), nebo v začátcích *To neznáte Hadimršku* (1931), *Nezlobte dědečka* (1934), *U pokladny stál* (1939), či *Katakomby* (1940) nebo když *Ducháček to zařídí* (1938) vždycky ho právě ti dva provázeli, jako tomu bylo u Willa Haye, který měl také své dva spoluhráče. Svými činy si jsou podobní převážně v určité zbrklosti, v jejich lidské obyčejnosti a s dobrými úmysly, se kterými se vždycky do všeho vrhají po hlavě. Ovšem v českých komediích se to vždycky hemží krásnými ženami. Občas sice dokázal před kamerami napodobovat váženější občany, ale to mu z pravidla dlouho nevydrželo.

Starší generace jako podpůrný herecký tým? Otazník je tu správným znakem, neboť se domnívám, že herci a herečky, o kterých bych se teď ráda zmínila, sice neztvárňovali často hlavní role, ale ty jejich podpůrné či vedlejší, byly natolik nezapomenutelné a vtiskly se do paměti diváků, že si nedokáží český film bez nich už představit. Patří sem vedle Elly Nollové, Růžena Šlemrová, Václav Trégl, Zdeňka Baldová, Růžena Nasková, Antonie Nedošínská či Theodor Pištěk. Ti často doplňují toto trio v menších avšak ne méně významných rolích.

Další důležitou skupinou tu jsou pánové typu Jacka Hulberta, kteří sice dokázali za sebe dělat bláznů, ale jiného typu. Hugo Haas či Oldřich Nový jsou

dva uhlazení gentlemani, kteří však vytvořili zároveň mnoho bláznivých komedií, jejichž charaktery mohou připomínat právě komika Jacka Hulberta. Ať už to byl nezapomenutelný *Kristián* (1939) či *Důvod k rozvodu* (1937) Oldřicha Nového, byl to vždycky elegán a zároveň tak trošku nekňuba, když potřeboval v obou případech někoho třetího, aby mu otevřel oči a pomohl mu zachránit manželství. Hugo Haas měl pro tento typ mužů nesmírný cit, ale taky často hrál mnohem starší muže, proto ztvárnil několik postav Karla Poláčka ve filmech *Muži v offsidu* (1931) a *Načeradec, král kibiců* (1932).

Po válce se však karty obrátili a kdo byl slavný během války, byl najednou označen za zrádce a fašistu. Tak Vlasta Burian i Čeněk Šlégl přestali hrát, mnoho krásných a nadaných žen raději emigrovalo či se úplně stáhli do ústraní. Tak se po válce moc neseťkáme s Věrou Ferbasovou, Adinou Mandlovou, Lídou Baarovou a dalšími.

Začíná se do filmu dostávat komunistická propaganda a některé komedie jsou ideovými myšlenkami prostoupeny, to ovšem nemění nic na tom, že herci mohli zazářit i přes socialistický podtext. Jaroslav Marvan byl jeden z mála, kdo i po II. světové válce nadále zůstával obsazovaný do filmu. Ať už je to *Anděl na horách* (1955) či *Dovolená s Andělem* (1952) nebo *Hudba z Marsu* (1955), pokaždé se divák může těšit na výborný výkon Jaroslava Marvana.

3. Nezapomenutelně se zapsali do britské kinematografie

3.1 Anny Ondráková

Kdo se může pyšnit tím, že hrál v prvním zvukovém filmu v Británii? Anny Ondráková! Je nejspíš první Češkou, která se v Britském filmu proslavila a je známá dodnes díky svému uličnickému vzhledu s kudrnatými vlasy a srdíčkovými rty. V Anglii si zahrála ve dvou Hitchcockových filmech. První se jmenoval *The Manxman (...a neuved' nás v pokušení)* odehrávající se na ostrově Man, kde Anny hraje Kate Cregeen milující jiného muže než toho, kterého si vzala za manžela, jehož nakonec kvůli svému milenci opouští za posměvačných úšklebků obyvatel celé vesnice. Tento film je ještě nezvukový a je natočený v roce 1929, je to poslední němý film produkováný Johnem Maxwellem. A jak už bylo zvykem u němých filmů, celý tento snímek je doprovázený klavírní hudbou.

Druhý snímek, ve kterém Anny Ondráková opět ztvárnila hlavní roli, se jmenuje *The Blackmail (Její zpověď)*, premiéru slavil 30.června 1929. Producent British International Pictures, John Maxwell, nabídl Alfredu Hitchcockovi možnost natočit tento film jako zvukový. Ač už natáčení bylo v plném proudu, devětadvacetiletý režisér se rozhodl tuto nabídku realizovat, ale raději udělal i němou verzi. Tento snímek slavil úspěch i u kritiky a je to první zvukový film v Británii s hlavní představitelkou cizinkou - Anny Ondrákovou, která byla ovšem pro svý silný akcent dabována herečkou Joan Barry. Zvukový film však její krátkou kariéru v Anglii ukončil. Ale nikdo ji tuto roli už nevezme, navždy zůstane zapsána jako herečka prvního zvukového filmu v Anglii.

3.2 Herbert Lom⁸⁶

Ač emigroval již v roce 1939 větších rolí se mu nedostávalo až do poloviny 40. let. Mezi epizodní role patřily Napoleon Bonaparte v historickém filmu *The Young Mr Pitt* (1942) nebo jako Andre ve špionážním filmu *Hotel Reserve* (1944) v malé roli vedle Jamese Masona⁸⁷. Hned v roce 1945 se objevil na plátně opět po boku Jamese Masona a to jako psychiatr klavíristky Francesci, hranou Annou Todd⁸⁸ v anglickém a velmi úspěšném melodramatu *The Seventh Veil*⁸⁹ (1945), kde si zahrál doktora Larsena, který léčí svou pacientku hypnózou, neboť ona nemůže z nějakého důvodu hrát na koncertech, poněvadž ji budí černá můra o tom, jak skáče do vody. Herbert Lom vysvětluje svou práci psychiatra: “Chirurg neoperuje dříve, než je pacient vyslečený. Stejně tak my pracujeme s lidskou myslí. Víte, co říká Staple? Že lidska duše je jako Salome na začátku tance, schovaná před okolním světem sedmi závoji, zahalena závojem

⁸⁶ Herbert Lom se narodil jako Herbert Karel Angelo Kuchačevič ze Shluderpachu v Praze 11. září 1917. Jeho filmovým debutem byl český snímek *Žena pod křížem*. Do Anglie emigroval v roce 1939, kdy se během 40. let objevil v mnoha filmech, ale většinou v malých rolích.

⁸⁷ James Mason žil v letech 1909-1984, významný britský herec, třikrát nominovaný na Oscara a na Globus, který jednou získal, získal i další ceny. Během let 1935-1948 začal jako herec ve filmech ‘quota quicky’, ale všimla si ho Gainsborough studia a produkce ho obsadila do melodramatu *The Man in Grey - Muž v šedém* (1943), ve *The Wicked Lady - Zkažená dáma* (1945), první z filmů pro Hollywood byl film *Caught - Chycený* (1949), dále to byla role Bruta v *Juliu Caesarovi* (1953), špion v Hitchcockově filmu *North by Northwest - Sever severozápadně* (1959), dokonce se dvakrát uvažovalo o jeho obsazení jako James Bond!

⁸⁸ Ann Todd žila v letech 1909-1993, známou se stala díky filmům *Perfect Strangers - Perfektní cizinci* (1945), dále v Hitchcockově filmu *The Paradine Case - Případ Paradinová* (1947) vedle Gregoryho Pecka a Alidi Valli, ve filmech Davida Leana *The Passionate Friends - Vášniví přátelé* (1949), *Madeleine* (1950) a *The Sound Barrier - Zvuková zábrana* (1952)

⁸⁹ *The Seventh Veil* (1945) - *Sedmý závoj*, režirovaný Comptonem Bennettem, produkováný Sydney Boxem, jedná se o melodrama o pacientce Francesce s psychickými problémy a snahami o sebevraždu.

rezervovanosti, závojem nesmělosti, závojem strachu ... Při setkání s přítelem většina upustí jeden či dva závoje nebo dokonce tři či čtyři dohromady. S milencem to bude pátý nebo i dokonce šestý. Ale nikdy ten sedmý. Víte, lidská mysl také ráda zakrývá svou nahotu a ponechat si soukromé myšlenky jen pro sebe. Salome upustí ten sedmý sama od sebe, ale lidská duše to nikdy neučiní.” V tomto filmu se zajímavě mísí řešení mezilidských vztahů skrývajících lásku muže a ženy, dominanci a podřízenost. Je to přesvědčivě natočený snímek, který stále má co nabídnout i dnešnímu divákovi. Zajímavé je to, že hypnotizéra si už zahrál jednou a to ve filmu zvaném *The Dark Tower* (1943), kde jako Stephen Torg přináší znovuzrození upadajícímu cirkusu, když se mu podaří hypnózou odstranit strach mladé akrobatky, která při každém představení dělá na povel nebezpečnější a nebezpečnější kousky. V kriminálním dramatu *Dual Alibi* (1946) se znovu dostává do cirkusového prostředí, tentokrát jako dvojče, kde předvádějí společné číslo na vysuté hrazdě. Společně zabijí kolegu, jen aby získali jeho výherní lístek z loterie, ovšem žárlivost a chamtivost způsobí to, že se rozejdou ve zlém a bez alibi.

Jeho role v melodramatech či kriminálních filmech nejsou vůbec jednoduché, jedná se většinou o komplikované charaktery, které často operují psychologickými zbraněmi ať už pro dobro věci nebo k manipulaci lidí. Jak je patrné i v zajímavém a psychologickém hororu z dílny britského režiséra Roye Ward Bakera *Asylum* (1972). Zde ztvárnil Dr. Byrona, který se snaží zhotovit panenku - automaton, do které by přenesl svou duši a ta panenka by dělala, co by si on přál. Hlava panenky nese jeho obličej. Panenku svou vlastní vůlí dokáže oživit a vysílá tento stroj splnit jeho záměr - zabít toho, kdo vede tuto zvláštní psychiatrickou instituci, kde žijí jen čtyři pacienti v izolaci jeden od druhého. Tento film je směsí alegorií a poukazuje na jistou manipulaci, která nás v životě může lehce potkat. Vraždící panenka v tomto filmu není první vraždící panenkou, avšak toto zpracování je pozoruhodné, jedná se o určitou alegorii doktora Jekylla a Mr. Hyde. Následují další významné role například ve známé komedii Ealing Studií *The Ladykillers*⁹⁰ (1955) vedle herců Petera Sellerse, Aleca Guinnessa a dalších dvou ukradnou velkou sumu peněz. Bohužel se celý gang schází v domě

⁹⁰ The Ladykillers - Pět lupičů a stará dáma (1955) režírovaný Alexanderem Mackendrickem

jedné staré paní, která na všechno přijde a chce, aby to vrátili. Děj se zajímavě zamotá a nakonec paní bytná nemá nájemníka, ale zůstává jí veškerý jejich lup.

Vytvořil roli přístavního kapitána, kde se po boku Rity Hayworth objevuje Jack Lemmon a Robert Mitchum ve filmu *Fire Down Below - Oheň v podpalubí* (1957). Dalšími známými snímky jsou jistě filmy *Spartacus* (1960), *El Cid* (1961), *The Phantom of the Opera* (1962) z dílny Hammer Studio. V posledním jmenovaném filmu si zahrál hlavní roli Fantoma a zároveň profesora Petrie. S Michaelem Cainem a Shirley MacLaine si zahrál ve filmu *Gambit* (1966). Ovšem v českém prostředí je nejspíš nejznámější jako vrchní inspektor Charles Dreyfus - nadřizený ne příliš zručného a bystrého inspektora Clouseau v sérii filmů o Růžovém Panterovi nebo také jako doktor Harald Reinl v *Pokladu na stříbrném jezeře* (1962).

Do svých komediálních rolí vložil svou celou duši a srdce stejně jako i do těch rolí dramatických. Spíše než rozjařený komik se stylizoval do zasmušilého "bručouna", který k sobě přitahuje spíš neštěstí, jak je patrné hlavně z jeho rolí inspektora Dreyfusse ve filmech o Růžovém panterovi.

3.3 Karel Reisz⁹¹

Nebyl sice významným hercem jako Anny Ondráková nebo Herbert Lom, ale byl pro anglickou kinematografii velmi důležitý z jiného hlediska. Začal tím, že spoluzaložil časopis *Sequence* s Lindsay Gordon Anderson⁹² a Gavinem Lambertem⁹³ v roce 1947 a následně se díky jejich společné práci vyvinulo i nové hnutí *Free Cinema*, které se týkalo převážně dokumentárního filmu v Anglii v polovině padesátých let minulého století.

⁹¹ Karel Reisz se narodil v Ostravě 21. července 1926 do židovské rodiny, zemřel 2002 v Londýně. Díky Siru Nicholasi Wintonovi se dostal do Anglie, stejně jako dalších 668 dětí zachráněných před holocaustem. Jeho rodiče zemřela v Osvětimi. V Anglii navštěvoval Leighton Park School, později sloužil u RAF, po válce studoval přírodní vědy na Emmanuel College v Cambridgi.

⁹² Lindsay Gordon Anderson žil v letech 1923 až 1994, byl to známý anglický režisér celovečerních a dokumentárních filmů i divadelní režisér, filmový kritik, který se podílel na založení hnutí *Free Cinema* a Britské Nové Vlny, ale i důležitého časopisu *Sequence* (vydáváný během let 1947-1952), za dokumentární krátký snímek *Thursday's Children - Čtvrteční děti* (1954) získal cenu Oskar, jeden z dalších ang. snímků je například *This Sporting Life - Tento sportovní život* (1963), který produkoval Karel Reisz a ve kterém si zahrál hlavní roli Richard Harris.

⁹³ Gavin Lambert žil v letech 1924-2005, tento britský scénarista a spisovatel žil část svého života v Los Angeles, v letech 1949-1955 byl redaktorem filmového časopisu *Sight and Sound*, ve stejné době byl angažovaný v bristkém hnutí *Free Cinema*. Jeho prvním filmem, který si i režiroval, bylo romantické drama *Another Sky - Jiné nebe* (1955), v roce 1960 *Sons and Lovers - Synové a milenci* podle D. H. Lawrence, za co získal nominaci na Oscara, *The Roman Spring of Mrs. Stone - Římské jaro paní Stoneové* z roku 1961 byla adaptace Tennessee Williamsa, další scénáře napsal pro tyto snímky *Inside Daisy Clover* (1963), *I Never Promised You a Rose Garden - Nikdy jsem ti neslibil růžovou zahradu* (1977)

Free Cinema bylo hnutí, týkající se dokumentárních filmů, které se objevilo v Anglii v polovině 50.let. Název napovídá, že náplní snímků nebude v žádném případě jakákoliv propaganda nebo jiné úmysly proklamované vládou či distribučními podniky. Začátek tohoto hnutí se datuje na 5.února 1956 promítnutím tří krátkých filmů v "National Film Theatre"⁹⁴. Tento program byl tak úspěšný, že se podobná promítání uskutečnila i po následující čtyři roky pěti dalšími programy. Poslední událost tohoto typu se datuje na březen 1959. Mezi zakladatele tohoto hnutí se počítají Karel Reisz, Tony Richardson⁹⁵, Lindsay Anderson a Lorenza Mazzetti⁹⁶.

Svou režisérskou tvorbou se zapsal do povědomí jako důležitý představitel realismu. Mezi nejznámější krátké filmy patří *Momma Don't Allow* (1955), který spolurežiroval s Tony Richadrsonem. Sám už režíroval krátký film *We Are the Lambeth Boys* (1958), kde točil mládež jednoho londýnského chlapeckého klubu, jakým způsobem tráví volný čas. Jednalo se o mladé z pracovní třídy, jak poslouchali hudbu, snažili se hrát kriket, kouřili.

Prvním celovečerním filmem je velmi známý *Saturday Night and Sunday Morning - Sobota noc a neděle ráno* (1960), jehož předlohou byl sociálně realistický román Alana Sillitoe⁹⁷, film se odehrává v nočním klubu v Nottinghamu, kam se stahuje hlavně pracující třída. Následujícím filmem, který režíroval, byl *Morgan: A Suitable Case For Treatment - Morgan: Vhodný případ pro léčbu* (1966), jedná se o komedii v hlavních rolích s Davidem Warnerem a Vanessou Redgrave, kdy hlavní hrdina Morgan - agresivní umělec a fantasta z pracující třídy trpí posedlostí Karlem Marxem, což způsobí rozvod s jeho ženou Leonie. Když se Leonie chce znovu vdát, bývalý manžel dělá všechno pro to, aby

⁹⁴ The National Film Theatre - přeložené jako národní filmová síň, je dnes spravována BFI -Bristkým Filmovým Institutem

⁹⁵ Tony Richardson žil v letech 1928-1991, pět let byl manželem Vanessy Redgrave, vedle toho, že spoluzakládal hnutí Free cinema tak byl také představitelem - režisérem britské "Nové vlny", jeho prvním celovečerním filmem byl film *Look Back in Anger* - Ohlédni se ve hněvu z roku 1959. Za film *Tom Jones* (1963) získal Oscara za nejlepší film a nejlepší režii. Jeho posledním filmem je *Blue Sky* z roku 1991, ovšem uvedený do kin kvůli bankrotu až v roce 1994.

⁹⁶ Lorenza Mazzetti narodila se 1928 ve Florencii, stala se spisovatelkou a producentkou filmů, napsala novelu *Nebe padá* (*Il Cielo Cade*, 1961), která je výpovědí jejího dětství. Na začátku 50. let se přestěhovala do Londýna, kde začala studovat na škole umění zvané Slade, kde začala dělat krátké filmy - v roce 1954 zpracovala Kafkovu *Metamorfózu* a to bez tradičního umělého klišé. Na základě tohoto úspěchů ve škole dostala finanční podporu na krátký film, kterým začala její spolupráce s Karlem Riszem a tony Richardsonem. V roce 1959 se odstěhovala zpátky do Itálie, dodnes žije v Římě, kde pracovala pro televizi RAI.

⁹⁷ Alan Sillitoe se narodil v roce 1928, jeho první román je vlastně vzpomínkou na své vlastní dětství, neboť se narodil v Nottinghamu, rodičům z pracující třídy. Nottingham Trent University mu udělila v roce 1990 čestný titul, jeho z dalších románů byl zrežirovaný Tony Richardsonem v roce 1962 pod stejným názvem jako dílo - *The Loneliness of the Long Distance Runner*.

tomu zamezil. Tento film získal mnoho nominací - dokonce i dvě na Oscara a několik cen vyhrál. Dalším významným filmem byla *The Gambler - Hráč* (1974), ovšem nejúspěšnějším filmem se stal jeho film z roku 1981 *The French Lieutenant's Woman - Francouzova milenka*. V tomto romantickém dramatu si hlavní role zahráli Meryl Streep a Jeremy Irons. Tento snímek získal dokonce pět nominací na Oscara. Jeho posledním filmem byl snímek *Everybody Wins - Každý vyhrává* z roku 1990, v hlavních rolích s Debra Winger a Nickem Nolte.

3.4 Otto Heller

Otto Heller byl donucen emigrovat v roce 1938 z rasových důvodů. Spolu s Karlem Lamačem se dostali přes Nizozemí a Francii do Velké Británie, kde už zůstal. Usadil se zde, začal znovu pracovat jako kameraman a tomuto řemeslu byl věrný až do své smrti.

Prvním z filmů v emigraci, ve kterém se podílel na kameře, byl nizozemský snímek *Veertig jaren - Čtyřicet let* (1938) režisérů Johana De Meestera a Edmonda T. Grévilleho. Jedná se o zajímavý snímek ke čtyřicátému výročí vlády královny Wilhelminy, která je mapovaná na základě života dvou rozdílných rodin - amsterodamského chirurga a venkovského vlastníka malé společnosti. V následujícím roce byla ještě uvedena jeho poslední kameramanská práce z vlasti, jednalo se o komedii *Slávko nedej se!* v titulní roli s Věrou Ferbasovou, Járrou Kohoutem, Theodorem Pištěkem a Antonínem Novotným.

Podle mezinárodní filmové databáze začal v Anglii filmovat od roku 1942 a to hned takové herecké hvězdy jakými byli James Mason a Margaret Lockwood ve tajemném kriminálním příběhu *Alibi*. V thrilleru z období II.světové války *The Night Invader - Noční vetřelec* (1943) se opět podílel na kameře. Ve stejném roce dělal kameru i pro výše zmíněný film *The Dark Tower* nebo *The Hundred Pound Window*. Znovu se sešel s Karlem Lamačem při práci na špiónážním filmu z II.světové války *They Met in the Dark* - Setkali se při soumraku, kde opět hrál James Mason. S Herbertem Lomem se setkává při točení filmu *The Ladykillers*. Nejvíce ceněný je nejspíš za svou práci na filmu *Queen of Spades* režiséra Thorolda Dickinsona. Pro režiséra Laurence Oliviera točil podle Shakespearovi hry stejnojmenný historický velkofilm *Richard III*. a to v roce

1955. Pod vedením režiséra Powella řídil kameru k velmi kontroverznímu psychologickému krimidramatu filmu *Peeping Tom*.

V roce 1966 vyhrál filmové ocenění BAFTA za špionážní film *The Ipcress File* (1965) režiséra Sidney J. Furie, ve kterém ztvárnil hlavní úlohu Michael Caine jako špión. Podle kritiky se v tomto případě jedná o výstižné a realističtější zobrazení morálně rozpolceného světa špionáže oproti tematicky známějším filmům Jamese Bonda. Rok na to byl nominován opět za kameru pro velmi úspěšný film *Alfie* režiséra Lewise Gilberta, kde opět hrál hlavní roli Michael Caine, v tomto případě se jedná o komediální drama.

3.5 Jana Boková

Pod tímto jménem se odkrývá osud české dokumentaristky, narozené 1948, která po emigraci pracuje jako režisérka, scénáristka, herečka, střihačka. Žije střídavě ve Francii, Velké Británii, v USA a také v Argentině. Mezi její významné dokumenty patří *Love Is Like a Violin - Láska je jako housle* (1977), *Sunset People - Lidé ze Sunsetu* (1983), *Havana* (1990), *Flamenco - un voyage andalou* (1991), *Tango salón, confitería La Ideal* (2004), *Bye Bye Shanghai* (2008) a z celovečerních filmů to je *Hotel du Paradis* (1986), *Diario para un cuento - Deník na povídku* (1998), *Night Watch* (2005), kde se objevila jako herečka.

3.6 Jiří Weiss

Tento český filmař se narodil 1913 v Praze a filmu se začal věnovat v roce 1935 - *Lidé na slunci*, jako režisér krátkého dokumentu. Další jeho krátké dokumenty ve spolupráci s kameramanem Hanušem Borem, scénáristou K. M. Walló a hudebním skladatelem Jiřím Srnkou natočil avantgardní dokumenty: *Nad Lužnicí svítí slunce* (1936), *Dejte nám křídla* (1936), *Továrna na iluze* (1937), *Pojď s námi* (1937), *Píseň o smutné zemi* (1937) a další. Z mého pohledu je nejdůležitější koprodukční kriminální drama *Třicet jedna ve stínu - Ninety Degrees in the Shade* z roku 1965. V tomto anglicko českém snímku hráli angličtí herci James Booth, Anne Heywood, Ann Tod a další, z českých herců se tam

objevili Rudolf Hrušínský st., Jiřina Jirásková, Vladimír Menšík, Jorga Kotrbová, Jiří Sovák a další. Příběh je celkem jednoduchý - při inventuře se zjistí, že v jednom pražském obchodě potravin chybí větší množství alkoholu. Prodavačka Alena ví, že to byl její milenec - vedoucí prodejny Vorel, kdo nalil do lahví černý čaj, ona je však z tohoto zločinu podezřelá. Její milenec ji žádá o to, aby vzala vinu na sebe, ta však dobrovolně raději spáchá sebevraždu. Dalším filmem je *Vražda po našem* z roku 1966 a posledním, který stojí za zmínění je *Marta a já - Martha et moi* (1990). Poslední zmíněný natočil už v emigraci, kde také zemřel v roce 2004 - Santa Monice v Kalifornii, USA.

3.7 Edita Brychta

Narodila se v Praze v roce 1961, ale s příchodem ruských vojsk v roce 1968, se její rodiče rozhodli odejít do Anglie. Tam také navštěvovala školy a stala se z ní herečka, kterou jsme mohli vidět v mnoha seriálech - *Taggart*, *Lovejoy*, *Murder, She wrote - To je vražda napsala* a dalších. Ale také jako Anna ve Svěrákově *Akumulátoru 1* z roku 1994.

4. Styly komedie

4.1 “Slapstick”, “farce” a “burlesque”

Tyto tři styly komedie jsou ve světě rozlišovány jako jednotlivé formy. Ovšem český slovník je překládá stejně - všechny tři jako frašku. Pokusím se je však rozlišit aspoň v tuto chvíli, kdy se snažím identifikovat jisté rozdíly mezi “slapstick”, “farce” a “burlesque”. Snad se mi podaří tento rozdíl analyzovat bez větších problémů.

“Slapstick” je stylem komedie, který se proslavil v době němých filmů, ale nebyl zapomenut ani v období zvukového filmu a natáčí se dodnes. V anglickém jazyce byl “slapstickem” míněn přemět, většinou dřevěný, který byl

vyrobený ze dvou lišt, které byly používány v Commedia dell'arte⁹⁸ k vyprodukování prásknutí ve chvíli, když byl herec něčím či někým udeřen. Samozřejmě, že někteří historikové argumentují příklady z historie, aby dokázali, že tento styl byl přítomen v komedii již dříve. Asi nejvhodnějším názvem pro film tohoto typu je groteska.

V komediích tohoto druhu je ovšem jen zvuk z commedia dell'arte nahrazený již plně akcí - z toho vyplývá, že se jedná o typ filmů, ve kterých byly přehnané scény plné fyzického násilí, jež často mohly předčít hranice zdravého rozumu, často ve scénáři - házeli se dorty se šlehačkou, nešikovně se naráželo prkny do hlav zúčastněných a tak podobně. Nejvhodnějšími příklady zde jsou filmové role Charlieho Chaplina⁹⁹, Laurela a Hardyho¹⁰⁰, Keystone Cops¹⁰¹, v Anglii to byl například George Formby, kdo ztvárnil několik rolí ve "slapstick" komedii nebo z animovaných filmů jsou známí Tom a Jerry nebo Looney Tunes. Z nynějších jmen mohu uvést Rowana Atkinsona¹⁰² známého jako Mr. Bean nebo američan Jima Carreyho¹⁰³, jež se proslavil hlavně svou rolí Ace Ventura, zvířecího detektiva.

"Farce" je dalším stylem komedie, kdy účelem je pobavit publikum a to nemožnými, nepravděpodobnými a absurdními situacemi, často se můžeme setkat se záměnou identit, slovními hříčkami, za vlasy přitaženými situacemi a ke konci zápletky i s honičkami či jiným pronásledováním ať už domělých či pravých "viníků". Je často součástí satiry, ale i romantických komedií, také televizní situační komedie mohou tímto stylem oplývat, "screwball" komedie si mohou

⁹⁸ Commedia dell'Arte - jedná se o formu divadelního představení, které vzniklo v polovině 15.století v Itálii. Bylo charakteristické tím, že se herci měli masky, a jednalo se o improvizované představení, během 17.století se tento typ hry rozšířil ve Francii a dále do celé Evropy. Molière kombinoval prvky francouzské komedie právě s commedia dell'Arte, neboť jako herec získal velké zkušenosti s tímto typem hry. V 18.století se proslavilo dále např. typem pantomima. Určité rysy této komedie můžeme najít v dílech Verdia, Rossiniho a Pucciniho. V Anglii je známé maňáskové přestavení Punch a Judy, které má své kořeny právě v této komedii a hraje se již od roku 1662, kdy je poprvé zaznamenáno představení této maňáskové postavičky. Zajímavý je fakt, že je již od počátku 16. století byly ženské role hrané ženami.

⁹⁹ Charles Chaplin žil v letech 1889-1977, komik anglického původu, zemřel ve Švýcarsku, nejvíce se proslavil v němých krátkých filmech, které se většinou točily v Americe

¹⁰⁰ Laurel a Hardy byly jednou z nejpůvodnějších dvojic klasické hollywoodské kinematografie, Stan Laurel žil v letech 1890-1965, byl to ten štíhlý Angličan, oproti silnému Američanovi Oliveru Hardy, který žil v letech 1892-1957. Proslavili se během 30.let 20.století, společně se objevili ve 32 krátkých němých filmech, 40 krátkých zvukových filmech, 23 celovečerních filmech a v dalších 11 se objevili jen jako vedlejší herci.

¹⁰¹ Keystone Cops byla skupina četníků, kteří vystupovali v němých komediích, jako neschopní policisté. Nejvíce filmů natočili v letech 1912-1917. V několika filmech podpořili také Charlieho Chaplina a Fatty Arbuckla.

¹⁰² Rowan Atkinson anglický komik narodil se roku 1955, nejvíce se proslavil jako Mr. Bean a také v situační komedii Blackadder, dále v satirickém show nazvané Not The Nine O'Clock News.

¹⁰³ Jim Carrey narodil se roku 1962, je to kanadsko americký komik, který se proslavil hlavně komediemi jako Ice Ventura, zvířecí detektiv (1994,1995), Miloš Forman ho obsadil do role komika ve svém biografickém filmu o Andy Kaufmanovi Muž na měsíc (1999)

vypůjčit tento styl do děje taktéž. Anglický nejznámější zástupce tohoto stylu je “Fawlty Towers”¹⁰⁴, situační komedie BBC, ve které zazářil Monty Pythonský herec John Cleese¹⁰⁵, který tento program také vytvořil.

“Burlesque” je originálně divadelním stylem plným přehnaných parodií a také satiry. Nejspíš první známá anglická fraška - groteska tohoto typu je proza Geoffrey Chaucer¹⁰⁶, která nese název Canteburské povídky, což je satirické dílo, již několikrát zpracované britskou televizí. Tento soubor povídek byl naspán již na konci 14.století. Toto dílo obsahuje mnoho paralel s Giovanni Boccacciiovým Dekameronem. Tento styl varieté spojený se striptýzem se ujal v Paříži, kde se nejvíce proslavil díky známému podniku Moulin Rouge a to již koncem devatenáctého století. Moulin Rouge zde v Montmartre slavil úspěchy hlavně také kvůli znovuobjevení kan-kan tance - speciálně francouzského kan-kanu. Ve 20.století se v Americe tento styl varieté rozšířil taktéž ovšem jen se striptýzem. Mezi burlesque na filmovém plátně bych zařadila například krátkou animovanou pohádku *Swing Shift Cinderella* z roku 1945, ve které se objevuje vlk, který touží po krásné Popelce, tančící ve stylu kan-kan a zpívající téměř ve spodním prádle v místním hotelu. Podobné krátké animované snímky se jmenují *Little Rural Riding Hood*, *Red Hot Riding Hood* z roku 1943. Do tohoto stylu se výborně hodí herecké výkony Ludka Soboty a to hlavně ve filmech *Jáchyme, hod' ho do stroje!* (1974), *Zítřka to roztočíme, drahoušku...!* (1976), *Jen ho nechte, ať se bojí* (1977), *“Já to tedy беру, šéfe...!”* (1977)

5.2 “Screwball” komedie - vliv Hollywoodu v české kinematografii

“Screwball” komedie jako nově zrozený žánr by se mohl volně přeložit jako bláznivá komedie, kde je všechno vzhůru nohama. Klasická kostra příběhu je založená na starém známém vzorci “když mladík potkal dívku”. Ovšem takhle jednoduše to nekončí. Nesmím zapomenout podotknout, že do následujícího popisu “screwball” filmů mohou mnohdy zapadat romantické komedie, neboť

¹⁰⁴ Fawlty Towers - situační komedie vysílaná BBC v letech 1975-1979. Veškerý děj se odehrával ve fiktivním hotelu Fawlty Towers ve přímořském devonském městečku Torquay, kterému se říká “Anglická riviéra”, jehož vlastníkem byl jistý pan Basil Fawlty, který se svou filmovou i civilní ženou Connie Booth vedl malý hotýlek, kde pracuje pokojská Pilly a číšník a portýr zároveň Manuel.

¹⁰⁵ John Cleese narodil se v roce 1939, je to známý herec Monty Python skupiny

¹⁰⁶ Geoffrey Chaucer žil v letech 1343-1400, byl anglický filozof, diplomat, spisovatel, básník.

nejsou zcela vyhraněným stylem, nejdůležitější je pro ně hlavně romantická zápletka a vyvíjející se vztah hlavních hrdinů.

Zrod a počínající úspěch “screwball” by se mohl datovat od konce 20.let 20.století, ovšem to se týká spíše literární tvorby ne však té kinematografické. Na průlom “screwball” komedie ve filmovém průmyslu se čekalo až do poloviny 30.let 20.století. Jednou z prvních komedií tohoto typu byl například film *It Happened One Night - Všechno se stalo jedné noci* z roku 1934, režírovaný Frankem Caprou¹⁰⁷ v hlavní roli s Clarkem Gable a Claudette Colbert.

Tento žánr je satirou tradičního milostného příběhu. Víc ekcentrický partner, vždy žena, jako například Katharine Hepburn jako bohatá slečna vlastníci leopardici Baby ve filmu *Bringing Up Baby* z roku 1938, většinou dokáže “zvítězit” nad méně asertivním a lehce otráveným protějškem, kterým v tomto filmu byl Cary Grant jako profesor paleontologie. Měla bych snad napsat mužským hrdinou, ale literatura se vyjadřuje o této filmové postavě poněkud jinak a to jako o “ne-hrdinovi” - “antihrdinovi”. Oldřich Nový jako doktor Přelouč oživuje ve svém podání antihrdinu ve filmu *Falešná kočička*, kde se setkáváme s novodobým zpracováním látky o Pygmalionovi. Hrdinka “screwball” komedie (ve filmu *Falešná kočička* je to Věra Ferbasová) se často dozví o svobodném mládenci a ne zřídka i o tom, že jeho matinka, paní domácí nebo jiná blízká osoba například to může být také v podobě strýčka, by ho ráda oženila. Ve chvíli, kdy je toto “tajemství o námluvách” zveřejněno, krásná a důvtipná hrdinka se rozhodne tohoto antihrdinu vlákat do svých sítí a nebojí se použít i lsti, která je v podstatě pro diváka velmi důležitá, neboť v tom je právě ten vtíp, na který se čeká. Anglický film *The Divorce of Lady X - Rozvod lady X* (1938) je typickým příkladem, kdy důvtipná dívka hraná Merle Oberon získá svého vysněného muže - právníka ztvárněného Laurencem Olivierem a na pomoc jí v tomto případě přijde tatínek - soudce. Lída Baarová v *Dívce v modrém* po boku Oldřicha Nového předstírá zvonuprobuzenou dívku ze středověku, aby nakonec zjistila, že se do bohatého pana notáře - Oldřicha Nového zamilovala.

Ve chvíli, kdy antihrdina zjistí, že se tu jedná o jeho svobodu, kterou se někdo blízký snaží zničit manželstvím, zazní téměř zvonec a pohádka je konec,

¹⁰⁷ Frank Capra žil v letech 1897-1991, celým jménem Francesco Rosario Capra, tento Ital byl významný režisér a producent, získal šest Oscarů za filmy *It Happened One Night* (1934) - režie a nejlepší film, *Mr. Deeds Goes to Town* (1936) - režie, *You Can't Take It With You* (1938) - režie, nejlepší film, *Prelude to War* (1943) - nejlepší dokument

neboť mu končí přísný či spíš příjemný staromládenecký životní styl, ovšem téměř ve všech případech to tento čerstvě zamilovaný, často i oženěný nebo alespoň zasnoubený bývalý starý mládenec nese statečně a nezapomíná se usmívat radostně do očí své milé i do kamer. Jak to mnohokrát předvedl Hugo Haas, Oldřich Nový, Raoul Schránil, Jiří Dohnal, Karel Lamač, Laurence Olivier, Robert Donat a další. V tomto schématu mohou nastat výjimky, neboť v obou amerických případech se jedná sice o antihrdiny, ale většinou bez peněz, kteří právě potkávají bohaté osudové ženy.

Bláznivá komedie není částí tradičních žánrů, ve kterých musí být určitá akce právě v určitý okamžik nebo na určitém místě, jak je tomu ku příkladu u westernů, válečných či akčních filmů, jejichž struktura je obvykle lehce předvídatelná. Tento styl je méně jasný a více dvojnásobný. Není omezený na určité historické či časové období ani na místo, ačkoliv je děj velmi často vsazen do přítomnosti a do prostředí bohatých lidí - tedy antihrdina je obvykle někdo bohatý či vážený. To však s sebou přináší plejádu gagů, neboť pár hlavních představitelů se dostane během námluv do velmi groteskních situací a do nepředvídatelných zvrátů. Proto se často jedná o dost mlhavý a zamotaný příběh, nejčastěji hlavně na začátku, kdy je divák unesen vlastní fantazií a zpátky probuzen do děje ve chvíli mrazivého ticha vystřídáného bouřlivým smíchem. Další ponoření do divákovy fantazie je nemožné, poněvadž následuje jeden úsměvný kousek za druhým.

Na tomto místě musím zmínit důležité charakteristiky "antihrdiny". Jedná se o komického "antihrdinu", pro kterého jsou význačné tyto klíčové elementy:

- jeho hojný volný čas
- jeho dětská najivita
- jeho městký životní styl
- jeho apolitická přirozenost
- jeho pocit marnosti

Jedná se o pravé opaky a povahové rysy rurálního, vesnického člověka. Tyto bláznivé komedie obsahují často zárné příklady antihrdiny, ovšem posezeného do zromantizovaného prostředí obklopeného krásnými lidmi v luxusní výpravě, aby se tím změkčil souboj mužského a ženského pohlaví.

Typickým příkladem “antihrdiny” je například Hugo Haas a to hned v několika filmech. Ve snímku *Ať žije nebožtík* z roku 1935 hraje Petra Kornela, který rád rozhazuje strýčkovy peníze, rád žije svým staromládeneckým životem a vůbec se nechce ženit. Adina Mandlová mu vstupuje do života coby zdravotní sestra, kterou si vezme za manželku v domění, že se rána nedožije. A v tomto okamžiku začíná ztřeštěný děj plný zajímavých kousků.

V druhém případě je Hugo Haas coby svobodný továrník Pavel Haken vlákán do manželství Věrou Ferbasovou a to ve filmu *Andula vyhrála* z roku 1938. Věra Ferbasová jako chudá Andula Mráčková se tajně zamiluje do roztomilého bručouna a na letním táboře se vsadí s bohatými velkoměstskými slečinkami o jeho ruku. Opět i tu se divák nechá lehce unést komickými situacemi a dramatickými zvraty.

Významní režiséři, kteří se opakovaně vraceli k tomuto typu komedie a zpracovávali zamotané příběhy, patřili například Karel Lamač, Vladimír Slavínský, Martin Frič, Václav Binovec. Z jejich filmů je to *Jarka a Věra* (1938), *Kantor Ideál* (1932) - je zajímavé, že v Hollywoodu se v tuto dobu screwball ještě tam moc netočil a česká kinematografie už má *Kantora Ideála*. Dalšími z této řady jsou *Hola nebo kluk?* (1938) či *Karel a já* (1942) nebo *Tetička* (1941).

5.3 Romantická komedie

Již z názvu je patrné, že nejdůležitějším faktorem celého příběhu je romance. Protože se vyskytuje do jisté míry v každém žánru, je důležité chápat rozdíl mezi romancí v melodramatickém filmu, v dramatu, ve westernu, v romantické komedii a v dalších žánrech.

Na tomto místě se však pozastavím jen nad melodramatem a romantickou komedií, neboť pro další žánry tu není prostor. Klíčovým rozdílem mezi těmito dvěma styly, kde je emocionální vztah hlavních hrdinů základem děje, je právě štatný konec v romantické komedii, oproti melodramatu, kde je důležitá dramatičnost a krize vztahu, jak už sám název napovídá. V melodramatu mohou sice hlavní hrdinové dospět ke šťastnému konci, jak se to povedlo například režiséru

Douglasi Sirkovi ve filmu *All That Heaven Allows*¹⁰⁸ a vyřešit jejich problémy, ale to není základní podmínkou. Důležitější je právě už zmiňovaná krize vztahů, ať rodinných, či mileneckých, častým tématem je nemoc, tragédie, neuróza, závislosti, a tak podobně, neboť záměrem je oslovení ženského publika a jejich citů.

Oproti tomu romantické komedie jsou derivátem komedií a romantických filmů, jejichž děj je nabitý jak humorem, tak zidealizovanou láskou, která překoná jakékoliv nástrahy. Jedna z nejstarších zvukových anglických komedií tohoto typu se nazývá *The Ghost Goes West - Duch jde na západ* (1935), kdy duch jednoho skotského šlechtice musí strašit ve svém domě, dokud se nepomstí potomku jiné rodiny, jejíž členové ho za jeho života zesměšlili. Když si bohatý Američan kupuje jeho sídlo majitele, který je potomkem rodu vlastníčího dané sídlo, musí se duch stěhovat, neboť nový majitel se rozhodne dům rozebrat a převést do Ameriky, kde ho nechá znovu postavit. Samozřejmě tento zbohatlík má dceru, která se zamiluje do bývalého majitele a dojde v ději ke krizi založené na nedorozumění, aby se na konci usmířili, vyznali si konečně lásku a pomohli duchovi se pomstít, aby mohl odejít na věčnost. Některé romantické komedie mohou být samozřejmě řazeny do kategorie bláznivých - screwball komedií díky různým elementům, které film ožíví a děj plasticky získá větší spád – těmito elementy jsou nedbalost, nezodpovědnost, bláznivost. Jiné snímky budou bez těchto elementů působit značně klidněji, děj plyne dál romanticky, v určitých místech samozřejmě s dramatickou zápletkou, ale bez bláznivých situací a záměn. Nedorozumění či jiná zápletky, které jsou důležité v tomto stylu komedie, jsou často způsobeny určitým zatajením informací jednoho nebo obou z hrdinů. V této chvíli se tento popis může zdát totožný právě s bláznivými - screwball komediemi, což je partneré, avšak rozdíl tu je. Základní zápletky diváka seznámí zpravidla velmi rychle se dvěma hlavními hrdiny, obvykle muž a žena. Následující děj může mít mnoho podobných scénářů. Buď se mají od počátku rádi, ale mezi ně se postupem času postaví nějaká překážka, kterou musí překonat, další možností je to, že si oba myslí nebo jeden z nich, že jsou tak protikladní a tak nesympatiční tomu druhému, že mezi nimi po dlouho

¹⁰⁸ *All That Heaven Allows* - melodrama z roku 1955, režiséra Douglase Sirka, který do hlavních rolí obsadil Jane Wyman a Rocka Hudsona.

dobu panuje velká disharmonie, aby ke konci filmu zjistili, že opak je pravdou. Ovšemže ve scénáři jsou malá vodítka, aby pozorný divák mohl postřehnout, kam se bude děj ubírat. Důležitým faktorem je samozřejmě šťastný konec!

Častým aspektem romantických komedií je rozdílné společenské postavení hlavních hrdinů, což vlastně svým způsobem prozrazuje budoucí problém, který budou muset řešit. Když to není právě sociální postavení ve společnosti, tak je to určitě něco jiného, co je divákovi představeno během úvodu jako jakési vodítko, díky kterému si divák může prožít film s větším klidem, ztotižnit se s jedním z hrdinů, prožít jejich radosti a smutky s vědomím, že tento film bude mít šťastný konec, neboť to je velmi rozšířený důvod, proč se diváci obracejí ke komediím. A obzvláště k romantickým komediím. Jako výborná volba pro páteční večer, kdy nastává vhodná doba k zapomenutí a odpoutání se od svých vlastních problémů, od stereotypu všedního života, od fádnosti ve vztazích a uchýlení se k něčemu sladkému, romantickému, k něčemu, u čeho se také pobaví, zasmějí a rozpláčou, aby na konci filmu se ti dva opět sešli v harmonii.

Abych to lépe vysvětlila, popíšu to na anglické romantické komedii *Notting Hill* a na české bláznivé komedii *Ať žije nebožtík!* Zápětka v Notting Hillu je prostá Hugh Grant, jako William Thacker, majitel nezávislého knihkupectví, náhodou narazí na velmi známou americkou herečku Annu Scott, když navštíví jeho obchod. Ta právě natáčí v Londýně její nový film, zprvu ji nepoznává, seznámí se a děj se začíná vyvíjet pro romantické filmy očekávaným směrem, ve které jsou sice nepříjemné zvraty, když například Hughův spolubydlící kvůli pěti minutám slávy vyradí novinářům, že Anna - Julia Roberts je právě v jejich řadovém domě. Po roce se setkávají a opět přichází nedorozumění ve chvíli, když si divák už myslí, že všechno skončí šťastně. Nakonec se publikum dočká idylky po chvílce boje s osudem. Neboť se jedná o komedii, jsou zde určité vtipné momenty ať už v dialozích tak i v akcích, ale oproti výše zmiňovanému filmu s Hugo Haasem zde chybí právě ten bláznivý spád screwball komedií.

Ať žije nebožtík! je typickým příkladem výše zmíněného bláznivého stylu. Jak Česko-Slovenská filmová databáze naznačuje hned v první větě slovy: "Hugo Haas v hlavní roli české bláznivé komedie o tom, co se všechno může stát,

když si zdravý člověk prohodí rentgenový snímek s těžce nemocným.”¹⁰⁹ Když si jde pro výsledky, je mu sděleno, že do dvacetičtyř hodin zemře. A na základě této informace se zde rozpoutává plejáda humorných scének – stihne se oženit s velmi krásnou a mladou zdravotní sestrou, kterou si zahrála Adina Mandlová. Samozřejmě ví, že je ženatý, ale netuší s kým. Abych nevyzradila zápletku úplně těm, kteří tento film neviděli, dodám jen, že se zde například Hugo Hass vydává za učitelku hudby, aby ho strýček nepoznal, neboť se v jeho domě skrývá před věřiteli, chce se rozvést s tou, kterou nemiluje, aby se mohli oženit s tou, kterou miluje, ač se vlastně jedná o tutéž osobu. Doufám, že z tohoto krátkého nastínění je patrný rozdíl mezi typickou romantickou komedií a bláznivou komedií, která je samozřejmě také i romantickou.

I v televizních seriálech se setkáme se zařazením mezi romantické komedie jako například *Přátelé*, *Ally McBealová*, *Will a Grace*, *Sex ve městě*, *Gavin a Stacey*, *Milenky* jsou takto označeny. K filmům se řadí do kategorie romantické komedie: *Pygmalion*, *My Fair Lady*, *The Millionairess*, *Sabrina*, *Breakfast at Tiffany's*, *Love Actually*, *Deník Bridget Jonesové*, *Notting Hill* apod. Z české produkce tu máme *Studentskou mámu* (1935) nebo *Dívku v modrém* (1939), na pomezí romantické komedie a romantického filmu je *Bláhové děvče* (1938).

4.4 Parodie

Někteří teoretikové tvrdí, že parodie vyplývají ze života, že je přirozený jejich vznik, kterému se nelze ubránit. Všeobecná encyklopedie Diderot o tomto pojmu říká: “...karikující literární žánr; zesměšňující, komikcká nápodoba literárních děl, popřípadě celých žánrů, a to prostřednictvím některých jejich zvýrazněných charakteristických znaků.”¹¹⁰

4.4.1 Anglické parodie

Beat the Devil z roku 1953 je film režirovaný Johnem Hustonem. Hvězdné obsazení Humphrey Bogartem, Jennifer Jones, Gina Lollobrigida, Robert Morley, Peter Lorre a Bernard Lee mělo za úkol najít v Keni místo bohaté na uran, do Keni cestují parníkem a potkávají v jednom přístavu další skupinu

¹⁰⁹ <http://www.csfd.cz/film/3084-at-zije-neboztik/>

¹¹⁰ Všeobecná encyklopedie Diderot, svazek 3. m/r, s. 426

dobrodruhů, kteří mají stejné úmysly. Tento film je směsí krimi, komedie, drama, ale hlavně paroduje v té době velmi oblíbené snímky typu Film Noir, které John Huston původně natáčel, když byl mladší.

4.4.2 Fenomén Carry On filmů

Nyní se dostávám do velmi významné skupiny parodizujících filmů, které vznikaly jako nízkorozpočtové filmy v letech 1958-1978 v Pinewood Studios. To znamená, že často se natočil jeden snímek během dvou až tří týdnů. Úplně poslední film této série *Carry on* byl ještě však vyroben v roce 1992, ovšem bohužel bez několika významných postav, které se již toho roku nedožili. Za tuto dobu se natočilo asi kolem 2700 minut komických situací a dialogů. Většinou se zde divák setkává s propracovanými dialogy, plných dvojsmyslů a narážek, záměn a různých fyzických gagů - úderů, pádů, a tak podobně.

Hlavním realizačním týmem byl producent Peter Rogers¹¹¹, jeho dvorním režisérem se stal Gerald Thomas¹¹². O distribuci filmů se postarala Rankova organizace.

Mezi významné herce patří tato jména, v závorkách uvádím v kolika filmech této série se objevili: Kenneth Williams (26), Charles Hawtrey (23), Sid James (19), Peter Butterworth (18), Bernard Bresslaw (14) a z hereček to jsou tato jména: Joan Sims (24), Hattie Jacques (14) a Barbara Windsor (10). *Carry On* filmy daly výbornou možnost ženským herečkám pro rozvratné a ničivé výkony, které s velkým entusiasmem předváděla Barbara Windsor, Hattie Jacques a Joan Sims. Jejich role nebyly zcela vůbec tak stereotypně limitované jako například v hororové produkci Hammer studia, kde ženské role byly buď zcela negativní - ženy posedlé zlými silami, očarované harpie, upírky v krásných tělech nebo křehké bezbranné bytosti. Barbara Windsor si vytvořila pro sebe typické ztvárnění svých rolí, do kterých vnesla asertivní svobodu a dívčí naivitu. Excelentně se jí povedlo parodovat představy o hloupých blondýnkách, ovšem v jejím typickém podání plném živoucí energie. Těchto třicet jedna celovečerních filmů se dělí do několika skupin.

¹¹¹ Peter Rogers žil v letech 1914-2009, jeho manželka Betty Box produkovala sérii komedií o doktorovi, v podstatě neprodukoval téměř nic jiného než tyto filmy

¹¹² Gerald Thomas žil v letech 1920-1993 jeho převážnou tvorbou jako režisér jsou Carry On filmy

a) Ranné období:

Jedná se většinou o černobílé filmy v letech 1958-1962, nejspíš také právě proto, že první scénárista Norman Hudis¹¹³ se podílel na filmech z této doby. Patří sem snímky: *Carry On Sergeant* (1958) tento film se stává parodií armády, *Carry On Nurse* (1959) paroduje práci zdravotních sester, *Carry On Teacher* (1959) v tomto snímku se dostáváme do školního prostředí, *Carry On Constable* (1960) policie trpí nedostatkem zaměstnanců vzhledem k epidemii chřipky, přichází tak do okrsku nové tváře beznadějných nováčků, *Carry On Regardless* (1961), *Carry On Cruising* (1962) - jediný barevný film z tohoto období. Filmy z tohoto období parodují většinou veřejné instituce v poválečné době jako bylo NHS - národní zdravotnický servise, řídicí státní nemocnice a lékaře v obvodních ordinacích či poliklinikách, v jiném filmu paroduje vojsko, policii nebo také školství, jak je z názvů patrné. *Carry On Cruising* přepis úvodního rozhovoru a scény kapitána ke své posádce před vyplutím na plavbu středomořím:

Celá posádka je nastoupena v pozoru při příchodu kapitána. “Tak, Pánové! Jsme opět připraveni na další plavbu. Deset let se již spolu plavíme a vytvořili jsme si výbornou reputaci. Dohromady! To je to slovo! Známe se navzájem, deset tvrdých let, kdy jsme sbírali zkušenosti...když se tak dívám na všechny ty známé tváře, mohu jít rovnou k věci...A říct: Kdo jsi ty?!” To všechno říká, zatímco kráčí podél dvojstupu námořníků až se zastaví u jednoho neznámého obličeje. “Já jsem váš první důstojník!” “Ty ne, Foxton je můj první důstojník!” Zvyšuje hlas s otázkou, kde teda je Foxton. Po chvílce zjišťuje, že i jeho doktor není na palubě, když se někdo směje hned v pravní řadě...Už tak rozhlazen, když kolem něho projde kuchař, poklepe mu na rameno se slovy: “Hej, omlouvám se, že ruším, jsem tu nový a hledám kuchyň. Viděl jsem už celý parník!” “Loď je to!” To už lékař a první důstojník nemohou urdžet smích, když kuchař vážně dodává: “Parník či loď! Koho to zajímá?! Hlavně když to pluje, ne?” A popisuje, kde už všude byl, zatímco kapitánovy začínají docházet nervy. “A kdo že jsi?!” “Zkus hádat!” To už celá nastoupená posádka řve smíchy. “Jsem zde nový kuchař.” “Co se stalo s tím starým?” “No, nejspíš už toho měl plné zuby!” “Plné zuby! Tak to je

¹¹³ Norman Hudis narodil se 1923, napsal šest scénářů pro Carry On filmy a od roku 1966 žije v USA, kde jeho syn Stephen R. Hudis pracuje jako Hollywoodský režisér, v roce 2008 publikoval svou autobiografii: *No Laughing Matter: How I Carried On - Na smíchu nezáleží: Jak jsem pokračoval*

dobré!” Ječí už smíchy první důstojník. Ještě jim oznámí, že po návratu očekává své povýšení jako kapitán zámožní lodě, který bude mít možnost si vybrat svou posádku, a proto očekává, že budou výborně pracovat, aby si je všechny mohl vzít s sebou. Kromě tří nováčků, všechny ostatní propouští. Přísně jim vysvětluje, jak moc mu záleží na povýšení, že si vytváří familierní posádku, aby se nic nestalo a proto nemá rád nové tváře, neboť je z nich nervózní. “A vaše tváře jsou nové! Proto jsem nervózní! Pro mě vypadáte jako pohroma o šesti nohách! Dokažte mně, že se mýlím! To je všechno, oč vás žádám! Je to jasné?!” Do jednoho odpovídají podle svých profesí: “Jasné jako rentgen!” “Jasné jako polévka!” “Jasné jako verva - výstřel!” S údivem a zděšením odchází. Když prochází barem, zpozoruje další neznámou tvář. “Kdo jsi?” “Jsem zde vrchní barman.” “Vrchní barman? To nejde, Angus je můj vrchní barman!” “Už není, já jsem jím.” “Neříkej mi, že je to pravda, co se mu stalo? To se snad oženil, či co?!” “Jak jste to uhodl?” “To mi nemůžete dělat! Měnit mi i barmana! ... Víš, jak namíchat můj oblíbený koktejl?” “A co to je, pane?” “Aberdeen Angus!” “Ne, nevím..ale když mi řeknete...” “To ti nemůžu říct! Angus je jediný, kdo to ví! To ti ani neřekl to tajemství, jak ho připravit?” Náhle je zde stříh a kuchař stále hledá kuchyň, když vstupuje do pěkné kajuty. “Jé, tak to zase není kuchyň. Tato kajuta vypadá ale útulně!” “To je kapitánova kajuta!” “Nevíš, kde je tu kuchyň?” “To netuším, jsem tu nový.” “Jé, chudák chlap, další nová tvář! Ty to ještě schytáš!” V tu chvíli vchází kapitán. “A vy jste můj nový steward! Ten předešlý si zlomil nohu, vy jste se plavil nejdál z Londýna do Margate a to třikrát. A teď jste u mě!” “Jak to víte, pane?” “Jsem médium!” ...

b) Klasické období:

Začíná rokem 1963, kdy přichází do filmového týmu nový scénárista Talbot Rothwell¹¹⁴. Většina filmů už je realizovaná v barvě, místo parodií institucí se zaměřují už na jednotlivé filmové žánry, mnohem víc se zde objevují vtipy zaměřené na sex.

Carry On Cabby (1963) - parodie na workoholického taxikáře, jehož práce způsobila, že zapomněl na výročí svatby, což mělo za následek pomstu manželky.

¹¹⁴ Talbot Rothwell žil v letech 1916-1981, ve vězeňském táboře za II.světové války se setkal s Peterem Butterworthem, který později hrál v *Carry On* filmech. Talbot psal po válce scénáře pro *Crazy Gang*, *Arhura Askey* a později také pro *Carry On* filmy. Psal víc obsénní a dvojsmyslné scénáře oproti jeho předchůdci.

Carry On Jack (1963) - tento film přináší pár novot, je prvním snímkem, ve kterém se uplatňují dobové kostýmy a historický set.

Carry On Spying (1964) - jedná se o parodii špionážních filmů - hlavně Jamese Bonda, vždyť se zde setkáváme s agentem Bindem 006 1/2, který se svým týmem honí zločince po celém světě, podívají se do Vídně i do Alžírka.

Carry On Cleo (1964) - tento film paroduje velkofilm v tomto případě Kleopatru a Caesara.

Carry On Cowboy (1965) - velmi zdařilá parodie westernů

Carry On Screaming! (1966) - svým dějem se velmi podobá jednomu hororovému filmu z produkce Hammer, což bylo studio zabývající se výrobou hororů. Jejich nejúspěšnější herci byli Peter Cushing and Christopher Lee. Protože každý milovník filmů byl jistě seznámen s hororovou řadou Hammer, bylo víc než vhodné, aby se tým Carry On pustil i do tohoto žánru.

Don't Lose Your Head (1966)

Follow That Camel (1967)

Carry On Doctor (1967) - tento film se puští do seriálu filmů Rankovy produkční společnosti, které se nazývají Doctor filmy.

Carry On... Up the Khyber (1968)

Carry On Camping (1969) - stanování je tématem toho filmu

Carry On Again Doctor (1969)

c) 70. léta 20. století:

Seriál filmů Carry On je stále populární, ale protože britská společnost se už zvykla dívat na scény se sexuálním obsahem, muselo se na tyto změny pamatovat i v rámci těchto filmů, proto se setkáváme s jiným pojetím scén a vtipy už nenaznačují jen mlhavě intimní vztahy muže a ženy, ale už přímo adresují toto téma, častěji se zobrazuje také nahota nebo alespoň více naznačuje.

Carry On Up the Jungle (1970)

Carry On Loving (1970)

Carry On Henry (1971) - historická parodie na postavu a život krále Henryho VIII. Opět popíšu úvodní scénu s dialogy. “No tak, co ji zdrželo!” Táže se netrpělivě král Henry VIII. stojící pod popravištěm, které čeká na ni. Jeho rádce na to: “Královny nejsou nidky, nikde včas!” “Toto je naposledy, co mě nechává

čekat! To ti slibuju!” A oba se nahlas smějí. “To je pravda, pane! Ona se vlastně opozdila na svůj vlastní pohřeb!” Opět propukají ve smích. Slyšíme, jak kloktá. Král si stěžuje, jak se neustále vymlouvala od povinností - tu měla bolest hlavy, jindy břicha a tak podobně. “Po šesti měsících manželství jediné co z ní budu mít je hlava!” Poté přichází s kardinálem, když jde po schodek k popravišti, kardinál ji přidržuje, aby se jí šlo lépe. “To ještě zvládnu kardinále!” “Jen jsem nechtěl, abyste si ublížila.”...

Carry On at Your Convenience (1971)

Carry On Matron (1972)

Carry On Abroad (1972)

Carry On Girls (1973) - parodie na soutěže krásy

Carry On Dick (1974)

4.4.3 České parodie

Většinou milovníků českého filmu se okamžitě vybaví dvojice Oldřicha Lipského a Jiřího Brdečky. Oldřich Lipský byl mistrem komedie, dokázal spolupracovat s mnoha scénáristi na mnoha odlišných typech komedií, stvořil několik sci-fi komedií i bláznivé komedie plné gagů, dokonce i v bývalém Východním Německu natočil romantickou komedii *Aber Doktor!*, vytvořil několik komedií rodinných nejen pro děti, jeho hlavní hrdinové byli obyčejní lidé, ale v několika případech i šlechtici, američtí detektivové či ostřílení pistolníci.

První z jeho třech parodií se zrodila již v roce 1964 pod názvem *Limonádový Joe aneb Koňská opera*. Na serveru Česko-Slovenské filmové databáze se v obsahu o tomto filmu píše: “Jedna z nejslavnějších a nejoblíbenějších českých filmových komedií, kde správní muži pijí pouze kolalokovou lihuprostou limonádu a zákon má podobu pistolníka, vybaveného přesnou muškou, zářivým úsměvem a lahodným tenorem.”¹¹⁵ Film je unikátní svým obrazem, kde se v jednotlivých scénách střídají barevné zbarvení, vtip, pěkné písničky, osudové ženy Květa Fialová a Olinka Schroberová a vedle nich se objevuje plno významných českých herců. Jedná se opravdu o velmi povedenou parodii. Tato parodie si bere na mušku levné westerny.

¹¹⁵ <http://www.csfd.cz/film/5991-limonadovy-joe-aneb-konska-opera/>

Druhou z řady je parodie kriminálních příběhů z roku 1977, mám na mysli film *Adéla ještě nevečeřela*. Sice publikum muselo čekat celých třináct let na toto dílo, ale o to víc se může dnes radovat a smát. Tento snímek napadá sešitové detektivky. Pan režisér nenechal nic náhodě, kostými navrhl Theodor Pištěk, animaci a výtvarnou spolupráci měl na starosti Jan Švankmajer, o hudbu se postaral Luboš Fišer a i do těch nejmenších rolí obsadil velké herce. To asi proto, aby to věhlasný americký soukromý detektiv Nick Carter neměl tak jednoduché, když se v Praze snažil dopadnout padouchy. Na hraběte von Kratzmara se zdál být příliš krátký a potřeboval pomoc české policie.

Poslední parodií z pera dvojice O. Lipský - J. Brdečka je v médiích často zmiňovaný název filmu *Tajemství hradu v Karpatech* z roku 1981. Už mnohokrát jsem četla v titulcích: “Je tajemná jak hrad v Karpatech!”

Stejně jako v předšlém filmu, hlavní roli zde ztvárnil Michal Dočolomanský, objevuje se zde také Rudolf Hrušínský st., a mnoho dalších zvučných jmen jakými jsou Vlastimil Brodský, Miloš Kopecký, Jan Hartl, Jaroslava Kretschmerová, Míla Myslíková, Jan Skopeček a další. Film nás seznámí s prababičkou televize a připraví nám mnoho překvapení v útrobách hradu barona Gorce z Gorců, ovšem dobrodruh - hrabě Felix Teleke z Tölökö nám mnoho tajemství odhalí. Tato parodie si bere inspiraci v zapomenutém románu Julia Verna, ale realizační tým zde přidává mnoho nového.

4.5 Satira

Byla vyhlášena soutěž o nejlepší politický vtíp.

Víš, co je první cena?

Ne.

Patnáct let.

Vedle parodie je tu ještě satira. Podle Všeobecné encyklopedie Diderot je satira “báseň, próza nebo drama vysmívající se nedostatkům ve společnosti nebo lidským pokleskům a chybám; tvorba kriticky hodnotící a odsuzující dané nedostatky.”¹¹⁶

Během prvních desetiletí zvukového filmu se objevilo několik významných satirických filmů na anglické scéně. Producent maďarského původu

¹¹⁶ Všeobecná encyklopedie Diderot, svazek 4. ř/ž, s. 55

Gabriel Pascal¹¹⁷ produkoval a zároveň režíroval sociální satiru *Major Barbara* (1941) o idealistické majorce Armády Spáry - Barboře, která strašně trpí faktem, že její otec vlastní továrnu na výrobu zbraní. V roce 1943 to byl režisér Anthony Asquith¹¹⁸, *The Demi-Paradise* (1943) stejného režiséra je mírně satirický snímek, který se vysmívá anglickým tradičním hodnotám, Laurence Olivier zde hraje ruského komunistu a společníci mu jsou Marjorie Fielding a Margaret Rutherford¹¹⁹. V tomto filmu šlo nejspíš o vyjádření určité náklonnosti k Rusku. Kameraman Bernard Knowles se osvědčil i jako režisér snímku *Easy Money - Snadné peníze* (1948) a *The Perfect Woman - Dokonalá žena* z roku 1949. Film *Easy Money* je satira o čtyřech na sobě nezávislých příbězích z prostředí anglické střední třídy a sázkové kanceláře. V prvním příběhu se divák dozvídá, jak se změnilo chování rodiny ve chvíli, kdy si její členové mysleli, že měli vyhrát velkou výhru, ale kvůli nezodpovědnosti jedné z dcer, která neposlala poštou lístek, teď celá rodina trpí představami, co by si mohla za výhru koupit. Později se ukáže, že lístek byl poslaný a celá rodina si uvědomuje, že jen kvůli představě velké výhry jim bylo odejmuto jejich rodinné štěstí. Proto se rozhodnou, že toto štěstí jim nic už nevezme. Následují další dva krátké příběhy. Až ten poslední, čtvrtý je další komedie, kdy jeden mladík, hrající na basu, zjistí, že mu chybí orchestr, který opustil. Bohužel kritiky vytýkaly podobnost s hollywoodským filmem *If I Had a Million - Kdybych měl milion* z roku 1932, naštěstí však diváky milován nejspíš kvůli chmurnému poválečnému ovzduší ve společnosti. *The Perfect Woman* byl v produkci Alfreda a George Black, jedná se o další ukázkou satirické komedie, v tomto případě šlo o to, že jeden profesor sestrojil 'dokonalou ženu' - robota. Nemluví, dá se vypnout, poslouchá na slovo, je krásná, nehádá se, jen se před ní nesmí říct jedno slovo. Aby svou panu vyzkoušel, zaplatí jednomu gentlemanovi, aby ji večer vyvedl do společnosti,

¹¹⁷ Gabriel Pascal žil v letech 1894-1954, proslavil se jako filmový producent i režisér literárních děl George Bernarda Shawa *Pygmalion* (1938), *Major Barbara* (1941) a velkoformátový film *Cesar a Kleopatra* (1945) s Vivien Leigh, Claudem Rainsem a Stewartem Grangerem v hlavních rolích.

¹¹⁸ Anthony Asquith žil v letech 1902-1968, byl předním anglickým režisérem, z filmů uvádím pár komedií jako *The Lucky Number* (1932), *Pygmalion* (1938), *French Without Tears* (1940), *Quiet Wedding* (1941), *The Demi-Paradise* (1944), *The Doctor's Dilemma* (1958), *The Millionairess* (1960) a mnoho adaptací her Terence Rattigana jako *The Winslow Boy* (1948), *The Browning Version* (1951) a adaptaci Oscara Wildea *The Importance of Being Earnest* (1952)

¹¹⁹ Margaret Rutherford žila v letech 1892-1972, nejvíce si zahrála starší dámy, ať už to byla Miss Marplová Agathy Christie nebo další zajímavé dámy jako například *Madame Arcati* v komedii *Blythe Spirit* (1945), Profesorku Hatton-Jones v komedii *Passport to Pimlico* (1949), Miss Letitia Prism v O. Wildeově adaptaci *The Importance of Being Earnest* (1952), v roce 1963 získala Zlatý Globe a Oscara za vedlejší roli ve filmu *The VIPs* jako roztržitá věvodkyně z Brightonu hráli tam vedle ní Richard Burton a Elizabeth Taylor.

zůstal s ní v hotelu přes noc a ráno mu ji v pořádku vrátil. Když profesor naspěch odchází přednášet, netuší, že se jeho milovaná neteř Penelope za pomoci paní domácí vydává právě za tohoto robota, neboť ten večer měla jít na bál a toto je její šance dostat se ven z domova. Paní domácí později přivádí robota do hotelu, aby mohla vyměnit Penelope za robota ... Dochází k mnoha omylům, nedorozuměním, ale největším překvapením je úplný závěr, když se všechno vysvětlí a všichni už ví, že neteř se vydávala za robota a že mladý pán Cavendish se mezi tím zamiloval do neteře Penelope - stejně jako ona do něho ... Rozhodnou se tu novinu ohlásit jejímu strýčkovi, profesorovi Belmanovi, který si přišel do hotelu pro svého robota a tetě pana Cavendishe, která narychlo přiletěla z Paříže, ovšem zapomínají na jednu věc, před robotem se nesmí říct to slovo! Na úplný závěr pronášejí: "My se máme rádi!" Robot se při těchto slovech zblázní, jedná nepředvídatelně a úplně se zavaří, vráží do všech sloupů, až úplně zdemoluje hotel! A satirické poselství filmu: Každý muž sní o perfektní ženě a nepřestává ji hledat! Ale i ta nejdokonalejší žena, když se zamiluje, dělá nepředvídatelné věci!

4.5.1 Satiry Ealing Studia

Ealing studia vyprodukovala několik úspěšných komedií a z toho teď zmíním čtyři satirické komedie. *Kind Hearts and Coronets* (1949) režiséra Roberta Hamera, *The Man in the White Suit* (1951) režiséra Alexandera Mackendricka, *Meet Mr. Lucifer* (1953) režiséra Anthonyho Pelissiera a nakonec *The Ladykillers* (1955) režiséra opět Alexandera Mackendricka.

Kind Hearts and Coronets - Laskavá srdce a šlechtické tituly je volný překlad názvu další černá komedie o aristokratovi Louisi Mazzinim, kterého hraje Dennis Price, jenž se snaží vyvraždit příslušníky rodiny D'Ascoyne, aby získal šlechtický titul, který mu byl ujmout jen kvůli tomu, že jeho otcem byl italský operní pěvec. Louis se snaží splnit poslední přání své matky a daří se mu zabíjení. Osm příslušníků je mrtvých, všechny ztvárnil Alec Guinness - včetně ženských představitelk šlechtické rodiny. Šest z nich zabil humorným způsobem, dva další zemřeli přirozenou smrtí. Devátou obětí má být vdova po jeho druhé oběti hraná Valerií Hobson - jako Edith D'Ascoyne, je zde však ještě jedna žena Joan Greenwood, ovšem ona je ta osudová - femme fatale. Více dodávat nebudu, abych

neprozradila příliš mnoho těm, kdo budou mít někdy možnost se na tento film podívat.

The Man in the White Suit - Muž v bílém obleku se právem řadí mezi jedny z nejlepších a svou myšlenkou nejgeniálnějších satir anglické kinematografie. Opět se zde divák shledá s Alecem Guinnessem a Joan Greenwood jako hlavními hrdiny. Chemik Sidney Stratton se snaží vynalézt nešpinící a neničící vlákninu, ze které by se utkala látka a poté ušilo oblečení. To se mu podaří. Nechá si ušít oblek a nosí ho jako reklamu. Svým objevem je nadšen a snaží se přesvědčit správní radu blízké textilky, aby se začalo s výrobou. Ovšem manažerům je jasný možný dopad na průmysl, stejně tak i lidem z odborů. Proto se vedení snaží lstí odkoupit Sidneyho práva na tu zázračnou tkaninu. V tomto případě konec prozradím nebo raději ne? Jen dodám, že zde jde o nevyrovnaný boj jednoho velmi chytrého člověka proti vedení velkého průmyslového kolosu a proti jeho zaměstnancům, vedených odbory.

Třetím v pořadí je *Meet Mr. Lucifer - Seznamte se s panem Luciferem* satirická komedie o dopadu masmédií na lidský život. Při odchodu do důchodu dostává pan Pedelty televizi. Netuší však, co mu televize způsobí. Pan Lucifer totiž nedávno zjistil, že lidé mají tento nový doplněk domácností velmi rádi a mu se to vůbec nelíbí, vždyť televize měla přinést opačné pocity. Dochází zde k záměně pana Lucifera s jistým panem Hollingsworthem. Tím se umožní Luciferovi vyvádět různé lumpárny. Pan Pedelty po čase zjišťuje, že mu tu televizi byl jen čert dlužný a prodává jí mladému páru. Ti dochází ke stejnému zjištění. A tak se to ještě párkrát opakuje. Tento film jistě napadá nejen volný čas trávený často právě u televize, ale nejspíš hlavně napadá BBC produkci, neboť v té době byly pořady celkem ubohé a ostatní nezávislé televizní společnosti teprve začínaly vznikat.

Posledním filmem tohoto kvarteta je snímek nazvaný *Ladykillers - Pět lupičů a stará dáma*. Hlavní úlohu dostal opět Alec Guinness, kterému zde dělali doprovod Herbert Lom, Peter Sellers, Cecil Parker, Danny Green, Jack Warner a paní domácí byla Katie Johnson. Kameramanem této klasiky Ealing komedií se stal český emigrant - kameraman Otto Heller. Zápletka této satiry se zdá být velmi jednoduchá - pět lupičů se schází v pronajatém bytě staré paní domácí, kde předstírají, že hrají na housle, basu a podobně. Zatímco si pouští klasickou hudbu

na deskách, domlouvají si plán velké loupeže, která se zdárně uskuteční, vše klapne podle plánu. S čím však nepočítali, je paní domácí, která se jim všem stane osudovou překážkou. Když totiž paní Wilberforce prokoukne, že ukradené peníze jsou nejspíš v jejím domě, vymůže si slib celé bandy, že peníze vrátí a přiznají se. K tomu však nedejde!

Tyto čtyři černobílé filmy se staly klasikou v britské kinematografii. Skrytá nadsázka, neokaté narážky na společnost, zřízení společnosti, jejich úřady jsou silnými zbraněmi použitými v tomto kvartetu.

4.5.2 Osvobozené divadlo

Nejlepším a nejvhodnějším příkladem meziválečného období je jistě tvorba Osvobozeného divadla. Toto divadlo bylo založeno jako divadelní sekce Devětsilu¹²⁰ v letech 1925-1926. Jedná se o avantgardní tvorbu ovlivněnou dadaismem, futurismem a také poetismem. Vedle svých her se zde uváděla i díla Guillaume Apollinaira, André Bretona, Jeana Cocteaua, Alfred Jarryho, Filippa Tommase Marinettiho a Vítězslava Nezvala.

Dvojice Voskovec a Werich natočili několik filmů ještě než emigrovali do USA. V roce 1931 to byl první společný snímek *Pudr a benzín*, 1932 *Peníze nebo život - oba v režii Jindřicha Honzla*. *U nás v Kocourkově* a *Hej - rup!* přišel na svět roku 1934 a v roce 1937 *Svět patří nám*. *U nás v Kocourkově* natočil režisér Miroslav Cikán a Jan Werich ještě vytvořil hlavní roli v satíře režiséra Vojtěcha Jasného z roku 1963 *Až přijde kocour*. Pozastavím se zde jen u dvou filmů, neboť jsou považovány kritikou i veřejností za nejzdařilejší.

Prvním z nich je *Hej - rup!* režiséra Martina Friče je nadčasový film. Vzhledem k faktu, že ve 30. letech byla ekonomická krize, je tento snímek ukázkou tehdejšího společenského ovzduší. "...lépe budeme chápat Tigridův výrok, že kdo z mladých v třicátých letech necítil levicově, byl považován za zvláštního."¹²¹ Jedná se o satirickou hudební komedii. Dnes je znovu aktuální písnička *Ze dne na den*: "Jeden den za druhým jde, a ja den za dne spím jinde,

¹²⁰ Devětsil bylo seskupení založené umělci Karlem Teigem, Jaroslavem Seifertem, Vladislavem Vančurou, Adolfem Hoffmeisterem. Jednalo se o svaz českých avantgardních umělců, založený nejspíš roku 1920 v Praze. Později důležitou osobou také Vítězslav Nezval, z herců sem patřili Jan Werich a Jiří Voskovec.

¹²¹ <http://www.csfd.cz/film/3106-hej-rup/?text=102001> komentář uživatele sportovec

a tak den co den mívám jeden zlý sen: ‘Jaký bude příští den, kde se probudím za týdne! Co je do života jen ze dne na den.’ Darmo bdím a přemítám, darmo nohy si ulítám, a tak ať dělám, co dělám, práci nemám! Hledám ve dvou, hledám sám, někde kleju, někde žebrám, ale večer zas o hladu ulehám! A to je jen slabá útěcha, že bídu nemám sám, že je nás víc, než na sto tisíc. Mnohem víc než sto tisíc těch, kteří vyšli do ulic hledat práci a nic víc. Jeden den za druhým jde, a ja den ze dne spíme jinde, a tak den co den míváme jeden zlý sen: ‘Jaký bude příští den, kde se vzbudíme za týden! Takový je život jen ze dne na den. V dnešních dnech, kdy stoupá nezaměstnanost, je tento text stále aktuální.

U nás v Kocourkově pěkně vykresluje české vlastnosti o tom, jak se chopit příležitosti a nechat si sloužit hlupáky, když nedokáží rozeznat pravdu od lži. Trestanci na útěku, kterého měššší úředníci považují za významného občana, se podaří usednout na stolec starosty a to se teprve začnou díť absurdní věci!

Film *Svět patří nám* je vlastně adaptací V+W hry Rub a líc, ve kterém se snaží V+W zvítězit nad kariéristy, ničemi a podvodníky.

Pohádkový příběh *Až přijde kocour* Vojtěcha Jasného je kouzelnou hříčkou lidí v malém městě Telči, kde se každý dospělý mění pod zrakem kocoura podle toho, jaké jsou jeho charakteristické vlastnosti a mění tak i barvu kůže na červenou, žlutou, zelenou, oranžovou, modrou. Jen děti jsou stále čisté a uchráněné před zkažeností. Tato zapomenutá moderní pohádka je pro mě stejně zajímavá a svým způsobem ztvárnění šokující a mile překvapující stejně jako málo známý příběh *Valérie a týden divů*, kterou natočil Jaromil Jireš v roce 1970, kde do hlavní role obsadil mladičkou Jaroslavu Schallerovou. Jedná se o alegorickou adaptaci Kunderova románu *Žert*.

Mezi další z českých satir by se měl počítat *Dobry voják Švejk*, neboť ztělesňuje základní prvky češství.

Závěr

Zjistila jsem, že 30. a 40.léta byla na jednu stranu dost podobná v komedii tomu, co vytvářela česká scéna - Will Hay se podobal českému králi komiků, s tím rozdílem, že málokdy měl po boku krásnou ženu či ženy, měl však při ruce stejně jako Vlasta Burian pár pomocníků, kteří se postarali o to, aby vtip

a scénky byly ještě veselejší, dialogy měl propracované, zatímco Vlasta Burian dával přednostš na improvizaci.

Co však česká komedie v této době neměla, byla témata špionážních filmů, či válečných komedií, parodováním Hitlera, když se například Crazy Gang dostal do Německa. Bylo to dáno tím, že Čechy patřily pod Německo jako protektorát a ve filmovém průmyslu vládla velmi silná cenzura již od roku 1938. Proto oproti anglické komedii u nás vzkvétala témata lehčí a veslejší, romantičtější a bláznivější. V tomto stylu totiž britská kinematografie nemusela nic tvořit, neboť stačilo si převzít hollywoodskou tvorbu. Proto česká tvorba se stylizovala do lehčích témat, aby diváka v těžkých dobách rozesmála, co nejvíc, aby zapomněl na realitu, objevovala se na plátnech krásná děvčata v doprovodu mužských idolů.

Satira a parodie se sice v české kinematografii vyvíjely dobře, ale ať už německá či komunistická cenzura se starali o to, aby neměla dlouhého trvání, proto se nejlépe parodovala západní témata, jak je patrné parodií westernu Limonádový Joe. Osvobozené divadlo bylo brzo zavřeno, při utvoření českého divadla Semafor se projevila vlna nevole, několikrát se divadlo stěhovalo. Ve své práci jsem se nezmínila o Járu Cimrmanovi a jeho odkazu ani o Monty Pythonovi z toho důvodu, že jsou to tak specifické fenomény v české a anglické kultuře, že jsem nepovažovala za vhodné jim věnovat jen pár řádků.

Na závěr bych jen ráda dodala, že z mého pohledu je český i anglický humor velmi podobný, neboť oba národy používají často ironii a satiru k vyjádření nejen ve filmu, ale i v literatuře. Samozřejmě jsou tu kulturní rozdíly, také kvůli tomu, že v různých dobách se oba národy vyvíjely jiným směrem vzhledem k politickému a ekonomickému uspořádání.

Svou snahu o mapování komedií bych ráda ukončila poslední citací: “Karel Čapek jednou prohlásil, že jestli někdo chce poznat opravdovou povahu Čechů, ať se podívá do Pražského telefonního seznamu a zjistí, že najde čtyřicet jmen, která by mohla být přeložena jako Veselý, čtyřicet jako Kratochvíl a třicet jako Šťastný, naproti tomu jen čtyři se jmenují Smutný. A dále tam bude pár jmen - slovních hříček - jako Vyskočil, Nevečeřel a tak podobně.”¹²²

¹²² Holmes D. a Smith A. 100 years of European cinema, s.64

Seznam použitých pramenů:

- Ashby J. and Higson A. *British Cinema, Past and Present*. Oxon: Routledge, 2000. ISBN: 0-415-22062-9
- Cook, P.ed. *Gainsborough pictures*. London: Cassell, 1997. ISBN: 0-304-33707-2
- Dickinson M. and Street S. *Cinema and state:the film and the government 1927-84*. London: British Film Institute, 1985
- Gardner, C. *Karel Reisz* Manchester: Manchester University Press, 2006. ISBN: 0-7190-7548-3
- Gehring W. D. *Screwball Comedy A Genre of Madcap Romance*, New York, Westport, London: Greenwood Press, 1986. ISBN:0-313-24650-5
- Gillett, P. *The British working class in postwar film*. Manchester: Manchester University Press, 2003. ISBN:0-7190-6258-6
- Hames P. ed. *The cinema of Central Europe*. London: Wallflower Press, 2004. ISBN: 1-904764-20-7
- Harper S. *Picturing the Past: The Rise and Fall of The British Costume Film*. London: British Film Institute, 1994. ISBN: 0-85170-449-2
- Harper S. a Porter V. *British Cinema of the 1950s: The Decline of Deference*. Oxford: Oxford University Press, 2003. ISBN: 0-19-815934-X
- Hibbin N. *Eastern Europe, An illustrated guide*. London: A. Zwemmer LTD., 1969, SBN: 302 02006 3
- Hill J. *Sex, Class and Realism: British Cinema 1956-1963*. London: BFI Publishing, 1986. ISBN: 0-85170-133-7
- Holmes D. and Smith A. *100 yeart of European cinema: Entertainment or ideology?* Manchester: Manchester University Press, 2000. ISBN: 0-7190-58724
- Horton, A. S. ed. *Comedy/ Cinema/ Theory*. Berkley/ Los Angeles/ Oxford: University of California Press, 1991. ISBN: 0-520-07040-2
- King, G. *Film Comedy*. London: Wallflower Press, 2002. ISBN: 1-903364-35-3
- Motl, S. *Mraky nad Barrandovem*, Praha: Rybka Publishers, 2006. ISBN: 80-86182-51-7
- Murphy R. ed. *The British Cinema Book, 2nd. Edition*. London: British Film Institute, St Edmundsbury Press, 2001. ISBN: 0-85170-851-X
- Neale S. a Krutnik F. *Popular Film And Television Comedy*, London and New York: Routledge, 1990. ISBN: 0-415-04692-0
- Simon, K. R. *The Labyrinth Of The Comic*. Austin: G and S Typesetters, 1985. ISBN 0-8130-0813-X
- Stead, P. *Film and the working class: the feature film in British and American society*. London: Routledge, 1991. ISBN: 0-415-06519-4
- Swan, P. *The British documentary film movement: 1926-1946*. Cambridge: Cambridge University Press, 1989. ISBN: 0-521-33479-9
- Whyte A. *New cinema in Eastern Europe*. Bungay: The Chaucer Press, 1971. ISBN: 289 70095 7
- Internetové zdroje:
http://en.wikipedia.org/wiki/Cinematograph_Films_Act_1927
http://en.wikipedia.org/wiki/The_British_Screen_Advisory_Council
http://en.wikipedia.org/wiki/Herbert_Lom
http://en.wikipedia.org/wiki/Karel_Reisz
http://en.wikipedia.org/wiki/Free_Cinema
http://en.wikipedia.org/wiki/Jack_Hulbert
<http://en.wikipedia.org/wiki/> <http://en.wikipedia.org/wiki/> <http://en.wikipedia.org/wiki/>
<http://en.wikipedia.org/wiki/> <http://en.wikipedia.org/wiki/> <http://en.wikipedia.org/wiki/>

Abstrakt

Mádlo, G. *Humor v britských zvukových komediích v porovnání s některými českými filmovými příklady*. České Budějovice 2010. Diplomová práce.

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce prof. Dr. G. Švejda, CSc.

Klíčová slova: komedie, filmová komedie, struktura komedie, Gainsborough Pictures, Gaumont-British Pictures Corporation, Ealing Studios, Rank Organisation, Slapstick, Farce, Burlesque, Screwball, Romantická komedie, Parodie, Satira

Práce se zabývá průřezem filmové komediální tvorby v Británii v rozmezí poloviny 30. až do poloviny 70. let 20. století. Popsaná je zde tvorba jednotlivých významných studií jakými byly v historii Gainsborough Pictures a Gaumont-British, Ealing Studios a Rankova studia. Největším hvězdám jednotlivých studií věnuji větší pozornost a zkoumám jejich filmy. Další částí je popis jednotlivých stylů filmové komedie jakými jsou fraška, groteska, bláznivá komedie a romantická komedie, dále satira a parodie s náležitými příklady z české, ale hlavně z anglické tvorby. Také hledám české herce a filmaře, kteří se nějakým způsobem zapsali do historie britské kinematografie. Mezi významná jména patří například Anny Ondráková, Herbert Lom či Karel Reisz.

Abstract

The Sense of Humor in the British Sound Comedies in the Comparison with Some Czech Film's Examples

Key words: Comedy, Film Comedy, Structure of Comedy, Gainsborough Pictures, Gaumont-British Pictures Corporation, Ealing Studios, Rank Organisation, Slapstick, Farce, Burlesque, Screwball, Romantic Comedy, Parody, Satira

This thesis targets the British sound film especially comedies from 1930's till mid 1970's because after this period there is greater TV production which took over feature film production. There is described the production of the main studios such as Gainsborough Pictures and Gaumont-British, Ealing Studios and Rank Organisation. I aim then to classify some film styles such as farce, slapstick, burlesque, screwball and romantic comedy, satire and parody.

The last target is to find some famous Czech film makers or actors, who worked or are still involved within the British film production. There are names such as Herbert Lom and Anny Ondráková.